Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	J. Schurmann.
Titel | Title:	Valckendorferne paa Klingstrup, deres Donationer og Stiftelser : med Bidrag til Gaardens Historie 1530-1880.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Odense : Fyens Stiftsbogtrykkeri, 1882
Fysiske størrelse | Physical extent:	160 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

46,-229- 8°

Det Kgl. Bibliotek
130025442335

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Hr Arkivsekretair og Registrator C. Pleiner

venligst

fra Tf.

Valckendorferne paa Klingstrup,

deres Donationer og Stiftelser.

Med Bidrag til Gaardens Historie

1530—1880.

Af

Professor, Dr. **J. Schurmann**
i Skaarup.

Odense.
Trykt i Fyens Stiftsbogtrykkeri hos J. C. Dreyer.
1882.

Særskilt Aftryk af
„Saml. t. Fyens Historie og Topogr.“ IX.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Valckendorferne paa Klingstrup,

de sidste i Danmark.

I.

Valkendorferne paa Klingstrup, deres Donationer og Stiftelser.

Med Bidrag til Gaardens Historie 1530—1880.

Af Professor, Dr. J. Schurmann i Skaarup.

Blandt de Adelsslægter, som i forrige Tider have havt et Navn i Danmarks Historie, men hvis Mandsstamme nu er uddød her i Landet, indtage Valckendorferne i det Hele en hæderlig Plads. Fra det 14de til det 18de Aarhundrede møde vi Medlemmer af Familien baade i Statens og i Kirkens Tjeneste, tildels i høje Embeder, og en ikke ubetydelig Godsbesiddelse, der vel undergik Forandringer i de skiftende Tider men dog bevaredes ret anseelig til det Sidste, bidrog Sit til at give en anseet Samfundsstilling. Efterat Glorup var gaaet ud af Familiens Eje — hvorom nærmere Oplysning vil findes meddelt paa sit Sted — var Klingstrup Hovedgaard i Skaarup Sogn i de tre eller fire sidste Slægtled dens Hovedsæde. Derved blev Slægten knyttet til dette Sogn og har ogsaa her sat sig saa smukke Minder, at den særlig i denne Kreds fortjener at ihukommes med Taknemmelighed.

Ved sin mangeaarige Embedsstilling her paa Stedet er Forfatteren som Bestyrer eller Tilsynsførende kommen i Forhold til de Valckendorffske Stiftelser og har allerede deri havt en naturlig Opfordring til at efterforske deres Oprindelse — den ældste viser henved halvtredie Hundrede Aar tilbage i Tiden —, som og til at søge nogen Kundskab om de Medlemmer af Familien, hvis Gavmildhed de skyldes. Ligesaa naturligt er da Efterforskningen kommen til at udstrække sig til den Besiddelse, som blev Baandet mellem Familien og Sognet, og særlig til den Gaard, som den selv i de sidste Tider kaldte sin „Fædrenegaard". Ligesom imidlertid Forfatteren, allerede paa Grund af sin temmelig omfattende Embedsgjerning, ikkun med mange og ofte lange Afbrydelser har seet sig i Stand til at anvende Tid paa disse i en vis Forstand noget vidtloftige Granskninger, saaledes have de for ham tilgængelige Kilder været sparsomme nok, især da selve Gaardens gamle Archiv er — hvad højlig maa beklages — sporløst forsvundet. Med desto større Paaskjønnelse har derfor Forf. modtaget den Bistand, som andensteds fra er ydet, særlig de ikke faa, mest personalhistoriske Oplysninger, som Biskop Engelstoft med stor Redebonhed og Interesse har meddelt, som og de Bidrag, som Dhrr. Bibliotheks-Assistenter Thiset og Bricka velvillig have ydet. Ved Arbejdets Afslutning har Forfatteren endnu kunnet benytte nogle Uddrag af Landsthings-Protocoller og Thingbøger m. v. fra 17de Aarhundrede af den flittige fyenske Samler S. Jørgensen. — Det er dog kun i et Par — heldigvis væsentlige — Punkter, at den efterfølgende Fremstilling har naaet ønskelig Fuldstændighed: i Rækken af Lehnsmænd og Ejere fra de sidste halvfjerde Hundrede Aar, og i Redegjørelsen

for de Valckendorffske Donationer og Stiftelser. Forovrigt maa det her Meddelte ikkun betragtes som historiske Bidrag, der — om de end vel nærmest have en stedlig Interesse, ligesom Adskilligt er medtaget af særligt Hensyn til stedlige Læsere — dog i det Hele maa siges at høre ind under „Fyens Historie og Topographi". — Hvad saaledes efterhaanden er samlet, kan let igjen spredes, og Forf., der ikke tør vente nogensinde at see Lejlighed til at levere det i en mere fuldstændig Skikkelse, finder saa meget mindre Anledning til at holde det Samlede tilbage, som han tør tro, at Adskilligt deri, vedrørende bestaaende Retsforhold, vil her paa Stedet kunne tjene til gavnlig Underretning for Efterslægten.

Den Gaard, som Valckendorferne i de sidste Slægtled kaldte deres Fædrenegaard, og hvis Navn gjennem fem Hundrede Aar forekommer i en noget forskjellig Form — Cleynestorp, Klejnstrup, Klintstruppe, Klinstrop, Klindstrop, Klindstrup, Klingstrup, for ikke at tale om aabenbar forvanskede Former, som Klimstrup (i Adelens Skatteliste 1627) eller endog Glimstrup (i Kongebrev 1616) — er beliggende i den nordlige Del af Skaarup Sogn, $1\frac{1}{4}$ Mil fra Svendborg, paa den sydlige Bred af det Aalob, som benævnes Klingstrup Aa eller Veistrup Aa, og som gjør Skjel mellem Skaarup Sogn og de tilgrændsende Brudager og Veistrup Sogne, samt imellem Sunds Herred og Gudme Herred. Gaarden hører ligesom Sognet i det Hele til Sunds Herred og har vistnok allerede i gammel Tid været henregnet dertil, s. bl. A. Jac. Madsens

Visitats-Optegn. 1589, saa at det uden Tvivl kun er en Unøjagtighed, naar Erslev, D. Lehn og Lehnsm. i 16de Aarh., lader Klingstruplehn ligge i Gudme Herred, hvor i det Højeste en mindre Del af dets Jorder vare beliggende. Der er i alt Fald hverken stedlige Spor af eller nogensomhelst Overlevering om, at selve Gaarden nogensinde skulde have ligget Nord for Aaen eller Herredsskjellet. Det nævnte Aaløb gaar ved Klingstrup ind imellem temmelig høje, mest skovbevoxede Skrænter og bugter sig her omtrent i omvendt S Form, ved hvis nederste, sydlige Arm den gamle Hovedbygning og Borggaard i Valckendorfernes Tid var beliggende, lige ved det bratte Affald mod Aaen, tæt op til den smukke Aaskov, gjennem hvilken Aaen fortsætter sit Løb. Der var saaledes venlige Naturomgivelser, og det er at formode, at disse i ældre Tid, da baade Vandløbet var mægtigere og Skovvæxten betydeligere, have været en Del mere storartede end nu til Dags. Borggaarden laa her aldeles adskilt og i temmelig betydelig Afstand fra Ladegaarden, der i Forbindelse med Forpagterboligen dannede et Bygnings-Komplex for sig. Om derimod den ældre Hovedbygning, før 1631, har ligget paa samme Sted, og hvorledes den har været beskaffen, derom haves ingen Efterretning. I et latinsk Brev fra Præsten i Skaarup til Biskoppen fra Aaret 1565 bruges om Klingstrup Betegnelserne curia og castellum; men om man af dette sidste tør slutte, at den har været en Borg eller endog en befæstet Borg, turde vel være tvivlsomt, især da Brevets Tone i det Hele ikke er fri for en vis ironiserende Bitterhed. Spor af fordums Befæstning findes ikke, men vel kan Aaen i Tider, da Vandstanden har været højere,

temmelig let have været bragt til at omflyde „Borgen", hvis denne har havt Plads paa de lavere Steder, omtrent der, hvor det nuværende Klingstrups Vaaningshus er beliggende. Hvad den foran omtalte, mere kjendte Hovedbygning fra 17de og 18de Aarhundrede angaar, da har den været omgivet paa de to eller tre Sider af opkastede Grave, der dog paa Grund af den højere Beliggenhed ikke have kunnet staa i Forbindelse med Aaen. Denne Hovedbygning er fra Begyndelsen af dette Aarhundrede ganske forsvunden, i bogstavelig Forstand „jævnet med Jorden"; over Borgpladsen drager Ploven forlængst sin Fure, og saavel den som Havens forrige Grund er endog for den største Del skilt fra Klingstrup og kommet under fremmed Herskab. Kun en mindre Del deraf med en smal, omtrent rectangulær Form langs Skrænten, hører endnu under Klingstrup, eller nu Ny Klingstrup, og benyttes som Urtehave. Ladegaarden og Møllen ligge endnu paa deres gamle Plads*).

I Slutningen af Middelalderen har Klingstrup hørt til det fyenske Bispegods, der blev inddraget under Kronen ved Reformationen 1536, s. Erslev, Danm. Lehn og Lehnsm. i 16de Aarh. p. 113. Naar og hvorledes Gaarden er kommen under Bispestolen, om den er skjænket, solgt eller forbrudt, derom haves for Tiden ingen Oplysning. Al-

*) Af den omtalte „sydfyenske Ra" har Botanikeren, Seminarielærer E. Rostrup givet en interessant „naturhistorisk Beskrivelse" i Skaarup Seminariums Aarsberetning 1879.

lerede ved Aar 1341 nævnes en „Niels Pedersen de Klinstrup“ i Scr. r. dan. 1. 308, og ved A. 1394 en „Johan Esth eller Johannes armiger af Kleynestorp“ (Suhm. D. Hist. XIV. 333), hvilken sidste efter Klevenfeldts Sigilsamling har ført Ulfeldernes Vaaben. Men om disse have været Ejere eller Bispestolens Lehnsmænd, fremgaar ikke af de korte Meddelelser. Arild Huitfeldt, Danm. R. Krønike, som ved Aar 1536 bemærker, at „det vaar icke it ringe Gods, som den Tid bleff lagt under Danmarckis Krone“, og derefter anfører, hvad der blev taget fra de forskjellige Bispestole, anfører „Fyens Stictis Gods“, som blev inddraget under Kronen, saaledes: „Udi Fyn aatte Bispen Othense-Gaard, Kierstrup eller Thossing, Drellck Slaat, Vaargaard, Eskebjerg paa Hindzholm, Den udi Loland, Rindgaard, Harritzloffgaard, Søruppegaard, Giedersby oc sexten Læster Korn Biskopstiende udi Fulsseherrit etc“. Klingstrup nævnes saaledes ikke deriblandt, men maa indbefattes under det tilføiede etc., som viser, at Listen ikke er ganske fuldstændig. Heller ikke forekommer Klingstrups Navn i Crones „Samlinger t. Odense Bispekrønike i Katholicismens Tid“, som findes i S. t. F. Hist. og T. Bd. 1, hvor dog Orkel og Kjerstrup lejlighedsviis nævnes. I Mangel af bestemte Efterretninger er den Gisning maaske ikke utilladelig, at Klingstrup har staaet i en eller anden Forbindelse med Orkel Slot, der allerede midt i 13de Aarhundrede (Gavebr. fra Biskop Regner, dat. Orkel 30 Juni 1264) var under den fynske Biskop og med nogen Afbrydelse i 14de Aarhundrede siden blev under Bispestolen. Vel har „Orkelsfang“, der omtales efter Slottets Odelæggelse (1534) i Forbindelse med „Orkelsby“, neppe strakt sig ud over, hvad der i senere

Tider regnes til Svendborg Grund*); men til Orkel Slot regnes i det Mindste i visse Tilfælde hele Sunds Herred, f. Ex. ved de Pantsætninger, som i 14de Aarh. fandt Sted. Det er vel ikke utænkeligt, at Besiddelsen af Orkel i alt Fald kan have givet Anledning til Erhvervelsen af Klingstrup, der ligger i samme Egn, ikke langt fjernet derfra. Og hvad Erslev i anf. Skr. bemærker om adskillige af de smaa Lehn i Kongetiden: at de indlagdes under Hovedlehnene, kan rimeligviis allerede have fundet Sted i Biskoppernes Tid.

Efter Inddragelsen 1536 blev Klingstrup et kongeligt Lehn, dog kun af de mindre, og blev i Kronens Eie til 1577. Den hører blandt „de smaa Bispelehn, der forbleve særskilt bestaaende", medens andre, som bemærket, indordnedes under Hovedlehnene, s. Ersl. anf. Skr. Indl. Blandt de tre Klasser af Lehn, som Datiden kjendte, nemlig 1. Regnskabslehn, der „laa til Kongens Fadebur", og hvor Lehnsmanden aflagde Regnskab for alle Indtægter og Udgifter og selv oppebar Løn eller „Genant"; 2. Afgiftslehn, hvor Lehnsmanden selv havde alle Indtægter og afholdt alle Udgifter, men indbetalte en vis aarlig Afgift i Penge og Naturalier til Kongen; 3. Tjenestelehn, hvor Lehnsmanden var fritagen for andre

---

*) Medens der i 16de og 17de Aarh. nærmest synes at være Tale om en Brugsret, som Kongerne indrømmede Svendborgerne af Orkelsfang og Orkel Byes Tilliggende, har K. Fred. 4 derimod u. 28/3 1724 solgt til Svendborg Borgere alle de til Orkel Slot og By tilforn henhørende Jorder, 38 Td. Hartkorn, nemlig Oxnebjerg, Homarken, Ploiholmene og Orkelsfang for 5483 Rd., paa Vilkaar, at det ikke maatte afhændes, og at alle Byens Borgere efter Grundtaxten skulde have Del deri. Vedel Sim. Orkel p. 90. D. Atl, VI. 784.

Ydelser end Rostjeneste og hvad dertil hørte; — er Klingstrup at henregne til den anden Klasse, Afgiftslehnene, idet der i de opbevarede Fortegnelser over de kgl. Lehns „visse Rente" haves en Angivelse af den Afgift til Kronen, der paahvilede dette Lehn, bl. A. i Frederik 2 Tid 1574.

Saavel heraf som af andre Omstændigheder faar man det Indtryk, at Gaardens Tilliggende og Underliggende den Gang ikke har været betydeligt. Afgiften angives nemlig til 2 ℔, 15 Td. Rug og 6 Td. Byg, medens Intet anføres af de mangfoldige andre Naturalydelser — Gryn, Smør, Køer, Faar, Svin, Gjæs, Høns, Æg m. m. — som ellers plejede at betinges. Der kan dog heraf ikke gjøres nogen sikker Slutning, eftersom Kongen, der under 23/6 1564 havde pantsat Gaarden til den daværende Besidderinde, Fru Lisbeth Urne, for 1000 Lod Sølv, siden under 8/9 1568 havde indrømmet hende Lehnet frit paa Livstid, saa at det synes lidt uklart, hvorledes det egentlig forholder sig med den sex Aar senere angivne Afgift. Et sikkrere Bidrag til Oplysning om Lehnets Størrelse er uden Tvivl givet i den nævnte Pantsætning fra 1564, ved hvilken der ikkun anføres „7 Gaardsæder og 1 Mølle" som hørende under Gaarden; samt i et Andragende til Kongen fra A. 1568 fra samme Fru Lisbeth Urne, hvori hun beretter, „at i de Lehnsmænds Tid, som tilforn have havt Kleinstrup, er der kommen fra Gaarden nogen Gaardsens rette Jord, og at Bønderne der i Byen have den nu i Brugning; og efterdi der ligger føie Jord til Gaarden, er hun begjærende, at hun dertil igjen maatte bekomme fornævnte Jord". Kongen gav hende da Tilladelse, dat. Frederiksborg 15/11 1568, „at annamme saadan frakommen Jord igjen, og hvis Jord, som hører

til Byen og ligger Gaarden beleiligt, skal og maa hun annamme og igjen udlægge Bønderne anden ubeleilig Jord eller afquitte saa meget i deres Landgilde*)". — „Byen", der nævnes, er Klingstrup By, om hvis Tilværelse der ogsaa haves andre Vidnesbyrd, bl. A. Henn. Valckendorfs aabne Brev af 11/1 1641, hvori der siges, at den tidligere Ejer Jørgen Hartvigsen, omkring 1620, havde „ladet afbryde Klingstrup By, fem halve Gaarde, og lægge under Hovedgaarden". Saavel heraf som af hint Kongebrev fra 1568 faar man tilstrækkelig Oplysning om Byens Skjæbne: det sees at være gaaet, som det efter de ubestemte og elastiske Udtryk i Kongebrevet kunde formodes; Byens Jorder ere efterhaanden inddragne under Hovedgaarden, og med de omtalte 5 halve Gaarde er den sidste Rest forsvunden i første Halvdel af 17de Aarhundrede. Paa denne Maade og ved enkelte andre Erhvervelser er Gaardens Tilliggende, der i Lehnstiden endnu var temmelig begrændset, snart voxet til den ansеelige Størrelse, som det siden havde i Valckendorfernes Tid, og som endnu holdtes sammen indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Vi gaa nu over til at omtale Lehnsmænd og Eiere i historisk Følgeorden.

I. 1536—1637.

1. Niels Steen nævnes som den første kongelige Lehnsmand paa Klingstrup, og denne hans Stilling maa

*) Medd. fra Thiset efter Reg. o. alle L. p. 150.

da regnes fra 1536, nemlig fra Bispegodsets Inddragelse under Kronen, og til 1542, i hvilket Aar han nævnes som afgaaet i det Livsbrev, der blev udfærdiget for hans Eftermand. Men Niels Steen har havt Gaarden allerede før 1536, altsaa som Biskoppens Lehnsmand. Thi allerede 1527 forekommer „Niels Steen til Kleinstrup", og blandt de fynske Adelsmænd, som i 1535 udstedte Hyldingsbreve, hvori de „lovede og tilsagde den høibaarne Fyrste og Herre, Herr Christiern, med Guds Naade udvalgt Konning til Danmark, Huldskab, Mandskab og tro Tjeneste", var ogsaa „Niels Steen til Kleinstrup, af Vaaben", der gav sin Revers Torsdagen efter Sønd. Qvasimodogeniti o: 1 S. e. Paaske, altsaa før Oxnebjergslaget den 11te Juni. Ligeledes findes hans Navn i „Register paa Rystningen udi Fyn, som Adelen ther sjelff satt og bevilget haffuer", uden Tvivl fra Efterſommeren samme Aar, hvor Niels Steen til Klingstrup staar anført for „2 Heste" (med Ryttere)*). At han saaledes har havt Klingstrup, førend Gaarden blev kongeligt Lehn, bekræftes forøvrigt ogsaa ved Klevenfeldts Meddelelse om, at han var en Søn af

---

*) i hvilken Henseende det til Sammenligning kan bemærkes, at f. Ex. Niels Bild til Raunholt, Johan Brockenhuus til Voldersleb, Knud Ulfeld til Kogsbolle (Holckenhavn), Hans v. Melen og Axel Fickſen til Broholm, Jacob Brockenhuus til Tidselholt. Peder Brock til Barløsegaard staae for samme Ydelse, og at kun faa ere satte høiere, saasom Jacob Hardenbierg til Sandholt, Hvedholm og Arreskov 6, Eiler Rønnow til Hvidkilde 5, Gert Bryske til Dallund 4, Johan Friis af Dalum Kloster og sit eget 8, Jesper Daa til Enggaard 3, Anders Ulfeld til Krumstrup 3, medens en Del kun staa for 1, som Corfits Hardenbierg til Skjoldemose, Claus Brockenhuus til Søndergaarde, Fru Citzelle Friis Hennings (Valckendorfs) til Glorup, Knud Ottesen Hvide til Rødkilde o. fl.

Hans Stygge, der skrev sig til Klingstrup og Klarupgaard, og som da maaskee har været en ældre Besidder. Hermed stemmer det, naar Niels Steen i forskjellige ældre Beretninger ogsaa kaldes Steen Stygge (Stamtavler o. Familien Ulfeld, sml. Barner, Fam. Rosenkrantz's Hist. 1. 236), ligesom der forekommer en Eiler Stygge Hansen, der i Slægtebøger skrives „af Klingstrup". Dog maa det bemærkes, at Genealogerne have Vanskelighed ved at finde Plads for vor Mand paa Stamtavlerne over Familien Stygge, men rigtignok ogsaa i den over Fam. Steen; samt at han i samtidige Documenter stedse kaldes Niels Steen.

Hans Frue var Agathe Ulfeld, Datter af Palle Andersen Ulfeld til Hverringe og Fru Regitze Olufsdatter Godow.

I hans Besiddelsestid falder, som anført, „Grevens Feide". Der er dog ingen Spor til, at Klingstrup har lidt nogen særdeles Overlast i denne ødelæggende Krig eller ved de bl. A. fra Svendborg udgaaede Mordbrandstog, saaledes som det berettes om adskillige større Borge eller Gaarde, saasom Orkel Slot, Rygaard, Nielstrup, Nakkebølle o. a.; stedlige Sagn nævne ogsaa Tidselholt (Tislot), hvor Ruiner af en ved Ild ødelagt mindre Borg (Taarn) i vor Tid ere udgravne; og Broholm, der, skjærmet ved en tapper Besætning og ved omgivende „mægtige Vande", skal have trodset Angrebet.

2. Henrik Glob fik 1542 Livsbrev, dat. Ribe Torsd. efter Sønd. Misericord. o: 2 S. e. P., i hint Aar 27de April, paa „Kleinstrup Gaard i Fyen med de Bønder og Gods, som Niels Steen før hannem dertil havde, imod at gjøre deraf tilbørlig Tjeneste". Aaret i

Forvejen havde han med sin „Fæstemø", Anna von Støwen, faaet Livsbrev paa Brobjerg og Krogager Lehn paa Langeland (Ersl. 112). Han nævnes leilighedsviis oftere i den følgende Tid, fik 1545 Befaling at deltage i en Landbokjendelse sammen med Landsdommeren og Claus Brockenhuus af Søndergaarde; nævnes ogsaa blandt de fyenske Adelsmænd sammen med Eierne af Hvidkilde, Tidselholt o. fl. 1545, ligeledes 1559 o. a. Hans Dødsaar findes ikke angivet; men da det vides, at hans Enke efter hans Død giftede sig med Mads Eriksen, som døde før 1577, og da Klingstrup Lehn fra Begyndelsen af 1563 gik over i andre Hænder, saa turde det være antageligt, at Henrik Glob er død i Aaret 1562.

I Hofm. Fund. VI. 48 og andensteds nævnes som Henrik Globs Frue Sophie Daa, Datter af Jørgen Daa til Enggaard (Gyldensteen) og Fru Karen Gyldenstjern; og det kan anseés for hævet over al Tvivl, at dette Ægteskab har fundet Sted, om det end er lige saa utvivlsomt, at Sophie Daa i 1549 og rimeligviis nogle Aar før var gift med Otto Hvide til Hynderup, der ifølge Eiler Brockenh. Cal. Opt. døde 24/3 1562. Men allerede 1541 nævnes, som anført, Anna von Støwen som Henrik Globs Fæstemø, og hun omtales senere som hans Enke, der (eft. Ersl. 112) beholdt Krogager Lehn en Tid efter hans Død og giftede sig med Mads Eriksen, hvem hun overlevede. Da Krogager Lehn 1577 blev mageskiftet til Knud Stensens Enke, Anna Lunge, havde Anna von Støwen efter sin anden Mands Død Ophold i Fyen. Skjøndt disse Ægteskabsforhold see noget brogede ud, synes der dog at komme et veiledende Lys over dem fra den sikkre Efterretning, at Henrik Glob og

Sophie Daa havde en Datter Birgitte eller — som Navnet ogsaa skrives — Berette, der blev gift med Peder Brock til Barløsegaard og allerede blev Enke 1551*). Hun maa rimeligvis altsaa være født seneſt omkring 1530, og hendes Forældres Ægteskab har da fundet Sted før (og maaskee noget efter) den Tid, men maa saa være opløst. Henrik Globs Forbindelse med Anna von Stowen og Sophie Daas med Otto Hvide er altsaa for begge de tidligere Ægtefæller 2det Ægteskab. Og saaledes synes der at komme en vis Klarhed i det tilsyneladende noget indviklede Forhold**).

3. Peder Lykke, Søn af Rigsraad Jacob Lykke til Skovsbo, Østrup og Buderupholm og hans anden Frue Maren Bille, fik 1/1 1563 Brev paa Klingstrup Lehn frit fra 1/5, men er samme Aar afgaaet ved Døden og begravet i Nicolai Kirke i Kjøbenhavn 16/12 1563. Paa en Mindetavle, som blev opsat af hans Enke i Skaarup Kirke, kaldtes han Ridder. Han var gift med Lisbeth Urne, Datter af Johan Urne til Rygaard og Fru Anna Rønnow. De havde 8 Børn, som ogsaa hin Tavle angav: 1. Johan L., dræbt paa en Udenlands-

*) Ifølge en Mindetavle, som endnu i forrige Aarhundrede fandtes i Barløse Kirke, døde Peder Brock 14/6 1551, og hans Hustru Berette ell. Birgitte Glob (Gluf) 13/9 1576, begge begravede i Kirken. Deres Datter, Maren Brock, blev gift med Gregers Juel, Landsdommer paa Langeland 1561–93, og Moder til Sophie Juel, Erik Norby's Hustru, sml. Lucopp. Stamt. og Hofm. Adelsm. 2. 35. D. Atl. VI.

**) Sophie Daa indføres i en af Romanforfatteren Ewalds mindre Fortællinger, hvis Skueplads er Enggaard, og hvori han lader Andres Begjærlighed forstyrre hendes Alderdoms Fred. Hendes anden Ægtefælle Otto Hvide døde 24/3 1562; jf. Rosenvinge gamle Domme 3, 260 fgg.

reise, ved Jena, hvorover senere indgaves Klage til Kongen; 2. Lave Lykke til Klingstrup blev af Kongen 1586 beskikket til „kortvillig Raad" og skulde indfinde sig, hvor Kongen forlangte. Han fik som Lønning 5 Bøndergaarde i Odderup ved Nestved i Forlehning (Geneal. Saml. i Geh. Arch.); og endnu i Chr. 4des Skrivcalender f. 1607 og 1608 nævnes han som Hofmar, hvilket „Embede" han saaledes har beklædt i mere end en Snes Aar. Han var gift 18/8 1594 med Fru Johanne Bildt Godskedatter (Eil. Br. Cal.). 3. Iver L., dræbt i Dresden i Churfyrstens Tjeneste. 4. Helvig L., død i Maribo Kloster; 5. Maren L., gift 21/2 1585 (Eil. Br. Cal.) med Thom. le Normand de la Nauité til Skovsgaard i Espe Sogn; 6. Susanne L., gift 25/2 1593 paa Gulland med Bendix Hartvigsen, s. ndfr. 7 og 8. Gjertrud og Pernille, døde ugifte. Sidstnævnte eiede i Forening med en Broder den lille Gaard Høisgaard i Haarby Sogn samt en Gaard i Odense, paa Hjørnet af Møntergade og Overgade, som formodentlig har tilhørt Familien fra ældre Tid. Her stiftede hun de endnu bestaaende „Pernille Lykkes Sjæleboder" for trængende Qvinder. Hun døde 1634. (Engelstoft, Odense B. Hist. 2 Udg. 229).

Naar Lave Lykke f. Ex. 1584 nævnes „til Klingstrup" (Ved. Sim. Rud. 2, 160 o. a.), betegner dette Udtryk vistnok ikke, at han har besiddet Gaarden, men kun, som i flere lignende Tilfælde, at det var hans Fædrenegaard.

4. Lisbeth Urne, Peder Lykkes Efterleverske, beholdt Klingstrup Lehn efter hans Død, og allerede i det første Aar pantsatte Kongen under 23/6 1564 Klingstrup med 7 Gaardsæder og 1 Mølle til hende for 1000 Lod

Sølv. Efter Erslev D. Lehn p. 113 fik hun u. 8/9 1568 Lehnet frit paa Livstid, maaske mod Eftergivelse af Pantesummen. Under 15/11 s. A. fik hun ved det foran omtalte Kongebrev Tilladelse til at inddrage ikke blot „frakommen" Jord men ogsaa anden „beleilig" Jord fra Byen Klingstrup under Gaarden. Forøvrigt omtales hun i hine Aar ogsaa ved forskjellige andre Leiligheder som den, der selv forestod Lehnet. Hun tog saaledes ivrig Del i det Røre, der i 1565 o. s. fandt Sted angaaende Degnetjenesten i Skaarup, der hidtil efter Chr. 3dies Kirke-Ordinants var besørget af en „Løbedegn" fra Svendborg Latin-Skole. Men Fru Lisbeth havde taget Løbedegnen til Lærer for sine Sønner og vilde nu, efterat han havde forladt sin Skole og taget Ophold paa Gaarden, med Sognemændenes Samstemning beholde ham som „Sædedegn", med fast Ophold i Sognet. Præsten Hr. Jens Gregersen og Provsten Hr. Hans Efkildsen fordrede derimod, at han skulde vende tilbage til sin Skole og nøies med tre Gange ugentlig at undervise Fruens Børn, i hvilket Fald han indtil videre kunde beholde Degnetjenesten; men da Fruen ikke gik ind herpaa, saa affatte de ham i Henhold til Ordinantsen og Lehnsmanden paa Nyborg Frants Brockenhuus's Brev fra Bestillingen, hvorefter Fru Lisbeth personlig androg Sagen for Biskoppen og opnaaede der den lille Indrømmelse, at hun, imod at yde Svendborg Skole et Vederlag af 36 Skp. Byg, maatte

---

* Ordinantsen af 1539 bestemmer: „Lands Sogner, som ligge noget nær Kjøbstederne, skulle tage sig Sogne-Degen af Scholerne (o: af disses ældste Discipler) og lade dem faa den vanlige Rente for en Hjelp at studere med".

beholde Løbedegnen hos sine Børn indtil førstk. Paaske, men derefter skulde den forrige Ordning efter Ordinantsen føres tilbage. Herom udstedte hun under sit Ophold i Odense en skriftlig, egenhændig underskreven Erklæring, som giver et Indblik i Datidens Forhold, og som vi ved Biskop Engelstofts Velvillie ere satte i Stand til her at meddele efter den vel bevarede Original i Bispearchivet:

Jeg Lizsbetth Wrne tiill Klinstrup giør witterligtt og kiendes for alle mett detthe mitt obne Breff: ath eptherdi Jeg nw saa er offuer ens komett mett hederlig och høglerd Mand M. Niels Jespersen, Superintendentt offuer Fions Stifft om then Sogne Degn tiill Schorpe wiid naffn Mickell Clausen, som nw end kort Tiid haffuer lerd myne Børn och haffuer gangitt tiill Schole wdi Suindborg etc.: Att forⁿᵗᵉ Person maa herepther ind tiill nest kommende Posche bliiffue huos myne Børen och demom fremdelis lere och optuckte y dette Aar, och saa lenge were Degn tiill forⁿᵗᵉ Schorpe Kircke och ware paa samme sitt Kald och embiid wstraffeligen, och opbere huis Degn rentte som desemellom falde kand etc.: Thi haffuer ieg igen loffuit och tiilsagt og nw mett dette mit obne Breff loffuer och tilsiiger forbemelte M. Niels Jespersen och mig tiil forpligther redeligen och wden all hinder och gienstelsse att giiffue tiill Suindborg Schole paa forⁿᵗᵉ Degns Wegne tre øre rentt byg tiil denne nest kommende S. Andreas Dag for hull: tiill en bekiendelsse att samme Degn dom y Schorpe mett retthe epther Ko. Maistr. ordinantz hører tiill Suindborg Schole: Och naar dette Aar er wde, tiill denne nestkommende Posche, tha samme Degn Dom mett all sin tilbørlig renthe aff mig och myne thiennere wdi forⁿᵗᵉ Schorpe Sogn saa well som aff de andre sognemend der sammesteds wbehindret igen att følge och bliffue huos Suindborg Schole, att forlenis huilcken person herrits prosten mett Sognepresten tiil Schorpe kiend god for en Degn att were och M. Niels mett thennom samtøcke wille,

huis icke forne Mickell Klaußen der epther længer wille søge samme schole, wden forhindring. Och ey Jeg heller noger myne thiener y forne sogn, da heller nogen tiid der epther at giøre nogen ydermere forhindring mod samme Degn, som da tiil skickett worder, heller forne Degn dom och Suinburg scholes friidheter wdi noger maade. Thiil ydermere Windisbordtt och trøgere forwaring, at saa aldielis holdes schall, som forskreffuit staar, trøcker Jeg mitt signet neden paa dette mitt obne breff mett min egen hand wnderskreffuit. Datum Otthenße Søndag Exaudi Aar MDLXV.

Dette bekiender ieg Lizsbett Wrne med egen hand.

Det var i denne Anledning, at Sognepræsten i Ugen efter Pintse s. A. tilskrev Biskoppen det for omtalte latinske Brev (s. Stroms Medd. i S. t. F. Hist. 1.) I Hovedsagen gik dog Præstens og Provstens Mening igjennem, hvad ogsaa sees baade af en Dom ved Sunds Herreds Thing 4/12 1577*) og af Biskop Jac. Madsens Bemærkning fra 1589: at Skaarup har „diaconus aff Suenborg Schole, 10 Ort."

Senere var Fru Lisbeth med at udstede „Hr. Lauritz Hansens kaldzbreff at verre mettjenere til Schorup", hvilket begynder saaledes: „Wi efterskreffne Lizebet Wrne, salige Per Lyckis efterleuerske, til Klintstruppe, Rasmus skriffuer ridefogit i Sundzherrit, Hans Ottsen i Biornemosegaardt,

*) Nogle Skaarup Sognemænd, der ikke vilde yde deres Degn fuld Redsel og Degnekorn, der efter aflagt Thingsvidne var 2 Skpr. Byg af hver Gaard, idet de mente at 1 Skp kunde være nok af de mindre Steder, bleve dømte efter Provstens Paastand til Fordel for Degnen, idet Dommeren bemærker, at „Diegnen giør den halluf gaard saa stor tieneste som den hele, det ieg meen, og imeden det windisbyrd er ved sin fulde mact." Strom, anf. St.

Lauritz Jenssen i Oby, Jørgen Olssen i Holpedrup og Boddel Matssen i Skorup kiendes og giøre vitterligt for alle: aar efter gus byrdt 1568 Søndagen næst efter sancti Bartholomæi apostoli Dag til en almindelig sogne steffne paa Skorpe kyrkegaar var sticket hederlig og vellerd mand Her Jens Gregorssen, sognepræst ther samestedis, hvilken som gaff til kiende, huorledis ... thet er hannem mogit besuerligt paa syn alderdom ene at forestaa Skorpe og Tuede sogene .... ther paa bleff wd valt tiisse sexten the elste mendt, fuldmøndige aff menige sogne mend og sogne folk, som vor Bodel Matissen wdi Skorp (og 15 andre)" ... hvilke saa valgte „Her Lauris Hanssen af Guldbieri sogen, som er barnefød her i sogen, at verre Hr. Jens Gregorssens medt tiener for en præst mand og lere fader til Skorpe kirke og sogen ..." Hvori Provsten samtykker med Forbehold af Øvrighedens Stadfæstelse efter Ordinantsens Lydelse. Her sees saaledes at være fulgt den første i Chr. 3. Kirke-Ordinants nævnte Kaldelsesmaade: at „de beste af Kircken (o: Menigheden) paa den menige Almues Vegne met Prouesten uduelle sig den, som de acte bequem, saa skal Kircken forskicke hannem til Superattendenten", der atter „skal forschriffue hannem til Lehnsmanden, at han hannem stadfester paa vore (Kongens) Vegne." —

Fru Lisbeth har ogsaa havt Eiendom andensteds; saaledes er hun m. fl. stevnet i Aaret 1568 i Anledning af, at hun havde Gods i Verninge.

Omtrent ved denne Tid, eller omkring Aaret 1570, maa hun antages — den Gang allerede i fremrykket Alder — at have indgaaet sit andet Ægteskab, nemlig med Johan Bockholt. En nærmere Oplysning om Tiden for dette Ægteskabs Indgaaelse er hidtil ikke funden.

Eiler Brockenhuus, som dog kjendte Joh. B. og har adskillige Notitser om ham, tier ligesom Andre om dette Punkt. Men denne Mand maa altsaa nu opføres som Lehnsmand, senere som Eier af Klingstrup.

5. Johan Bockholt, der som Lisbeth Urnes Ægtefælle træder ind i Klingstrups Historie, var efter Eil. Br. Cal. Opt. født i Liefland 3/8 1537. Han var i en lang Aarrække Stadtholder paa Island, hvormed han forlehnedes 1570, og i hvilken Stilling Chr. 4. endnu tilskrev ham u. 14/4 1599, saa at han maa antages at have beholdt dette Lehn til sin Død, hvad ogsaa stemmer med Norske Rigs-Rgstr.s Angivelse I. 654 og III. 635*). Ogsaa Biskop Jac. Madsen, der traf ham her 1589, omtaler hans islandske Stadtholderskab og angiver det paa sin Tid som syttenaarigt, hvad altsaa er tilnærmelsesvis rigtigt.**)

I Forbindelse med Klingstrup forekommer hans Navn første Gang 1577, da der foregik en væsentlig Forandring med Gaardens Forhold, idet den ved Mageskifte med med Kongen af 10/4 1577 gik over til at blive Johan Bockholts og Fru Lisbeth Urnes Eiendom og saaledes fra nu af ophørte at være kongeligt Lehn.

I de efterfølgende Aar nævnes han saa som Eier af Klingstrup, men besad forøvrigt ogsaa Eiendom andensteds, f. Ex. en Gaard i Odense, som nævnes iblandt dem, Kongen benyttede ved den store Hyldingsfest 1580, og som maaske var den samme, som Stifdatteren Pernille Lykke

*) Meddelt af Bricka.

**) At der har været en Afbrydelse i hans Stadtholderskab, er dog muligt, eftersom han siges at være forlehnet med Island 1597 efter Brostrup Gjedde. (Medd. af Thiset, eft. Klevenf.).

senere skjænkede til veldædigt Brug (Engelst. Od. B. Hist. 2. Udg. S. 226. 228). Johan Bockholt selv nævnes paa Listen af 1580 over Fyens Adelspersoner, i Anledning af Forberedelserne til den hertugelige Hylding.

Ved Kongebrev dat. Vamdrup 30/3 1583 confirmerede Fr. 2., at Johan Bockholt og Lisbeth Urne til Klingstrup skulde have jus patronatus til Skaarup Sogn og Kirke, „med al Jordeiendom, Kirkens Herlighed af Boel og Kirkejord", undtagen at Kongetienden i Henhold til Chr. 3.s Bestemmelse var henlagt Frue Sognekald i Svendborg. Fra denne Side klages der 1589 til Biskoppen: at „Kongens Part aff Kornthinden y Skorup Sogen er formindsket, siden de gvode welbyrdige Herre Folk til Klinstrup bekom jus patronatus paa Kirchen ephter itt Kongebreffs Lydelse, datheret og vdgiffuen 1583". – I dette Kongebrev kaldes Joh. Bockholt tillige Befalingsmand paa Island. Hans Hustrues Samtykke omtales til Afhændelsen af det Bondergods i Slesvig, han afstod til Kongen.

Aaret efter, 1584 2/1, døde Fru Lisbeth Urne paa Klingstrup (Eil. Br. Cal. og Jac. Madsf. Visb.) Af hvad der er kommet til os angaaende hendes Virksomhed og Færd, faar man uden Tvivl nærmest Indtryk af en dygtig og handlekraftig Personlighed.

Efter hendes Død er Joh. Bockholt efter alle Beretninger vedbleven at besidde og bestyre Gaarden endnu i en Række af Aar. Baade nævnes han almindelig „til Klingstrup", og omtales særlig saaledes af Biskop Jac. Madsen, der første Gang besøgte Skaarup 26/3 1589 og da nævner Joh. B. som Herre til Klingstrup, ligesom han ved det næste Besøg har den Notits: „1591 tog Welb. Joh. Bockholt Her Joh. Graa til sin Sognepræst, oc Her

Lauris drog till Tued og beholt det Sogen ene oc boer nu i Suenborg, oc Her Jon skal vere hans Capellane"; hvoraf det altsaa sees, at J. B. endnu i 1591 har udøvet Patronatsretten. Da Biskoppen igjen visiterede her 1594, bemærker han: „Johan Bockholt fra Huß", men betragter ham altsaa endnu som Herre til Klingstrup. Om denne Fraværelse faar man forøvrigt nogen Oplysning af Eil. Br. Cal., hvor det hedder: „1594 den 16. September kom Chresten Barnekow och Sten Bilde ind for Kjøffenhaffn paa Josaphat, och Johan Bockholt var Chapetinn". Men i de nærmeste Aar derefter maa han antages at have opgivet Klingstrup til Fordel for sin Stifdatter, Susanne Lykke, og hendes Mand, der først boede paa Brendegaard, hvor i det Mindste deres første Barn fødtes 1594, medens det tredie, en Datter, fødtes paa Klingstrup 1597 (Eil. Br.); og det er saaledes antageligt, at de unge Ægtefolk den Gang — og muelig lidt før — havde Bopæl paa Klingstrup og havde overtaget Gaarden. Dette bestyrkes ved, at Biskop Jac. Madsen, som halvandet Aar senere paany var i Skaarup, ved den Lejlighed ikke mere omtaler Joh. Bockholt, men derimod nævner Susanne Lykkes Mand, Bendix Hartvigsen som Besidder af Klingstrup.

Ifølge Jac. Madsens Visitatsbog havde Joh. B. og Lisbeth Urne i 1581 givet en skjøn Messehagel til Kirken; og ligeledes meldes sammesteds, at J. B. 1588 gav „en statelig forgylt Kalck og Disk". Disse sidste haves endnu efter tre Hundrede Aars Forløb til Brug i Skaarup Kirke, efterat de i en senere Tid ere blevne „renoverede". Kalken har endnu Indskrift: „Johan Bockholts fædrene og mødrene" —, det øvrige er gaaet bort eller dækket af senere anbragte Vaabener og Navnetræk.

Efter Eil. Br. Cal. døde Johan Bockholt 1. October 1601 en „Thaarsdag Morgen paa Wollersløff, Franꝛ Brockenhußis Gaard, hasthelig, och dy fanth hannom om Morgenen død y Sengen".

6. Bendix Hartvigsen og Susanne Lykke fik altsaa Gaarden efter Johan Bockholt, endnu i dennes levende Live, sandsynligviis i Henhold til en tidligere truffen Aftale mellem Susannes Moder og dennes anden Ægtefælle. Susanne Lykke var, som forhen omtalt, Datter af Peder Lykke og Lisbeth Urne, og hendes Bryllup stod eft. Eil. Br. Cal. 25/2 1593 i Visby paa Gulland. Bendix Hartvigsen var Søn af Jørgen Hartvigsen til Munkegaard paa Als og Fru Anna Sehested Benedictsdatter, der begge ligge begravne i Frue Kirke i Odense (Jørgen H. efter Eil. Br. død 23/2, begr. 1/4 1596). Denne Fru Anna Sehested var igjen en Datter af Benedict Sehested og Fru K. Holck, der begge have lutter danske Vaabener i deres Ahnerække, medens Jørgen H. har lutter fremmede.

Bendix Hartvigsen og Susanne Lykke havde efter Eil. Br.s og Lisb. Bryskes Optegnelser 3 Børn, 2 Sønner og 1 Datter. Men i den enes Navn er der en Uoverensstemmelse, idet Eil. Br. har

1. Jørgen, f. paa Brendegaard 21/2 1594, christnet 3/3, „Krabbens Tegn";
2. Peder, f. 16/11 1595, „y Jomfruens Thegen";
3. en Datter (Lisbeth), f. paa Klingstrup 26/9 1597, „y Loffuens Thegen".

Lisb. Bryske har derimod 1. Johan; 2. Jørgen; 3. Lisbeth. Den første Angivelse maa vel have Sandsynligheden for sig, baade fordi Eiler Brockenhuus ikke

blot var samtidig, men jo boede paa Nakkebølle, altsaa nær ved Brendegaard og ikke langt fra Klingstrup; og i Betragtning af, at de to af ham angivne Navne ere de to Bedstefædres, Jørgen Hartvigsens og Peder Lykkes.

Bendix Hartvigsens Besiddelse af Klingstrup blev kun af kort Varighed. Han døde paa Klingstrup allerede 9/11 1603, paa en Onsdag, siger Eil. Br.

7. Hans Søn, Jørgen Hartvigsen, var paa den Tid kun 9 Aar gammel, og i hans Mindreaarighed har da hans Moder indtil videre foreſtaaet Eiendommen, enten i sit eget eller i Sønnens Navn, hvorom bestemte Oplysninger hidtil ikke ere fundne. Først senere nævnes Sønnen som Eier.

Fra 1616 30/11 haves et Kongebrev, hvorved Christian 4. „befordrede os elskelige og tro Jørgen Hartvigsen til Glimstrup (!) af adelig dansk Slægt til Hertug Johan Frederik af Würtemberg med naadigt Vidnesbyrd, at han Hs. Majst. som Edelknabe havde betjent baade før og efter seneste svenske Krig, havde gjort Opvartning og derved med saa gebørlig Flid og Troskab havde sig forholdet, at Hs. Maj. hannem med Kongl. Propensjon var bevaagen, samt for nogle Maaneder siden havde gjort ham wehragtig; og da han nu med tiltagende Alder ønskede videre at see sig om, saa recommanderede Kongen ham til Hertugen, at han som en Hofjunker eller Opvartere maatte antages".*) Man seer bl. A. heraf, at den ældre Skik dog endnu i Christian 4.s Tid ikke ganske var ophørt, hvorefter unge Adelspersoner tidlig sendtes til en ansect Ridder, der, som det hedder, „avede dem til Skjelligheb og lærte dem

*) Efter Klevenf. medd. af Thiset.

Gudsfrygt og Rytteri", og siden gjorde dem til Væbnere, hvorefter de ofte „forskreves" til udenlandske Riddere; eller ogsaa de anbragtes ved Hove eller hos de kongelige Staldmestre, hvorfra de let kunde faa Kongens Anbefaling til fremmede Hoffer. Sml. Gjellerup i Hist. Tdskr. 4. R IV. Jørgen Hartvigsen var paa den Tid 22 Aar. Det maa staa hen, om han før denne Udenlandsreise har overtaget Gaarden, hvad i alt Fald ikke tør sluttes af, at Kongen betegner ham „til" Klingstrup, ligesom det forøvrigt, dog maaske mest for en nyere Tids Betragtning, kunde see underligt nok ud, om en adelig dansk Herremand søgte Plads hos en tydsk Hertug som „Hofjunker eller Opvartere". Og alene dette nævnes jo i Kongebrevet som Maalet for hans Ønsker, medens der ikke er Tale om Adgang til det „Collegium illustre", som 1591 var oprettet i Würtemberg af Hertug Ludvig for fyrstelige og adelige Personer af protestantisk Bekjendelse, og som netop i hine Aar besøgtes af adskillige Danske, som 1613 Manderup Due, 1618 Henrik Rammel, 1620 3 Sønner af Albert Skeel til Fusinge o. fl., mellem hvilke Jørgen Hartvigsen dog ikke forekommer. Hist. Tdskr. a. St.

Det maa dog antages, at Jørgen Hartvigsen har taget Klingstrup i selvstændig Besiddelse omtrent ved hin Tid. Men han beholdt den ikke længe. I et Pantebrev fra 1623 i Veirup Archiv har „Jørgen Hartvigsen til Kleinstrup" underskrevet som Vidne. Men 1626 omtales han som Eier af Kjærsgaard*), og i Adelens Skatteliste fra 1627 eller „Register paa denn beuilgede korn contribution aff adellen wdi Fyen oc paa Langeland, som paa

*) Vedel Sim. Jørgen Brahe p. 32.

Nyborg Slott er annammitt epter kong. Maist. naadigste Befaling Philippi Jacobi Dag 1627", forekommer hans Navn slet ikke, idet Erich Bilde nævnes „til Kierßgaard", og et ganske nyt Navn dukker op ved Klingstrup eller, som det der skrives, Klimstrup, nemlig Morids Aschersleben. D. Saml. 2 R. III., 145. Det turde saaledes være antageligt, at Gaarden mellem 1623 og 1626, altsaa omkring 1625, er gaaet ud af hans og Familien Hartvigsens Besiddelse, rimeligviis ved Salg, hvorom dog nøiagtigere Oplysning hidtil ikke har været at erholde. Foruden Klingstrup har han havt Aabygaard, Skovbygaard, Lindved, eller nævnes i det Mindste saaledes*). En Deling synes senere at have fundet Sted, idet hans Sønner findes skrevne, en til Aabygaard, en anden til Skovbygaard, medens han selv endnu 1656 siges at have havt Lindved (Suhms Saml. 2. 163).

Om Jørgen Hartvigsens Virksomhed paa Klingstrup vides egentlig kun dette — som ganske vist ikke er uden Betydning —, at han under sin kortvarige Besiddelse dog har faaet Tid til at gjøre det helt af med Byen Klingstrup, hvis sidste fem halve Gaarde han lagde ind under Hovedgaarden.

Jørgen Hartvigsen var gift med Birgitte eller Berette Bilde Ovesdatter, ikke, som det nogle Steder hedder, af Kjærsgaard, mellem hvis Eiere hendes Fader ikke findes, men af Lindved, idet hun var en Datter af Ove Bilde til Lindved og Fru Elsebe Skram.

De havde 8 Børn: Bendix H., g. m. Fru Dorthe Rawl; Ove H. til Aabygaard, g. m. Margrethe Urne

*) Adelslex., Hofm. Adelsm. 3.

Eriksdatter (D. af Erik Urne til Søgaard og Agnete Thott); Cay H., ugift; Jørgen H. til Skovbygaard, Major, g. m. Kirsten Rothkirk Wentzelsdatter; Jacob H., ugift; samt 3 Døttre, Elsebe, Susanne og Pernille. — Med en Jørgen Hartvigsen siges forøvrigt denne Slægt at være uddød her i Landet i 17. Aarh., og Vaabenet (forneden en Mur af flerfarvede Sten, derover en polsk eller ungarsk Hue) nedlagt. Det er dog efter de foreliggende Efterretninger ikke ganske klart, hvilken Jørgen der har været Slægtens „sidste Mand", idet der foruden de to ovennævnte, Fader og Søn, endvidere nævnes en tredie Jørgen H., Søn af Bendix H. d. y., altsaa Sønnesøn af vor Jørgen. Klevenfeldt nævner J. H. til Skovbygaard, s. ovfr., som den sidste. I ethvert Tilfælde er denne Familie saaledes blandt de mangfoldige Adelsslægter, som her i Landet gik til Grunde i 16de og 17de Aarhundrede, i Fr. 2.s og Chr. 4.s Tid over 70, paa samme Tid som en Mængde forhenværende adelige Gaarde forsvandt, idet de opløstes og udstykkedes eller lagdes ind under større Gaarde; sml. Engelstoft, Brockenh. Hist. Tdskr. 4. R. V.

8. 9. Efter Jørgen Hartvigsen nævnes Morids von Aschersleben og strax efter eller samtidig med ham Claus Brockenhuus som Eiere af Klingstrup, efter det Oplyste, omtrent fra 1625. Skjøndt den førstnævnte nævnes ene i den omtalte Skatteliste fra 1627, i hvilken hans Korn-Kontribution af Klingstrup er sat til 4½ Td. Rug og 5 Td. Malt, er det dog ikke usandsynligt, at der allerede paa den Tid har bestaaet en Art Sameie imellem dem, eller endog at Claus Brockenhuus har været den egentlige Eier, i hvilken Henseende det kan erindres, baade at det saa at sige hørte til denne Mands Fag, at kjøbe

Herregaarde, og at M. v. A. var hans Søsterson. Hvorledes end Forholdet har været mellem de to nære Slægtninge i Henseende til Erhvervelsen af Klingstrup, maa det i alt Fald bemærkes, at Morids von Ascherlebens Navn, saavidt vides, ikke senere forekommer i Forbindelse med Klingstrup, samt at alene Claus Brockenhuus omtales som den, der i 1631 har opført en ny Hovedbygning paa Gaarden. Hvad der nemlig berettes i Hofm. Fund. VI. 48, at „Borgegaarden, mesten Grundmur, er bygt 1531 af Claus Brockenhuus", maa sikkert henføres til 1631. Vel var der omkring 1531 endogsaa to Mænd af dette Navn i Fyen, den ene til Søndergaarde, den anden ellers ubekjendt; de nævnes begge i den fynske Adels Mandtal 1536. Men ingen af dem kan have havt Klingstrup, hvor Niels Steen paa den Tid var Lehnsmand, saa at der maa antages at være indløben en Talfeil i Hofmans Angivelser, der forøvrigt ogsaa i andre Punkter, især i Fortegnelsen over Eierne, vise sig mangelfulde og unøiagtige. — Ligeledes nævnes Claus Brockenhuus ene som Sælger, da Gaarden nogle Aar senere paany skiftede Eier.

Morids von Aschersleben var en Søn af Jørgen v. A. til Nordskov og Jerstrup, af en gammel meklenborgsk Slægt, som var kommen herind under Fr. 2., og Fru Maren Eilersdatter Brockenhuus, der var Søster til Claus Br., begge Børn af Eiler Brockenhuus til Søndergaarde og Fru Thale Emicksdatter (Tagsteen). Om hans Forældres Bryllup findes i Eil. Br. Cal. den Notits: „1594 den 11te Augusti stod Jørren Aschersleffuens Brøllup paa Syndergaard med Jomfrw Marrenn Brockenhuß." Morids var født 24/8 1596, blev gift 14/8 1625 med Ellen Goye, Datter af Henrik Goye til Tureby

og Fru Beate Brahe. I dette Ægteskab havde han to Børn, Jørgen og Birgitte Marie, begge døde ugifte. Han fik fra Faderen Gaarden Jerstrup i Grindløse Sogn, nu under Grevskabet Gyldensteen, og har allerede havt den ved Aar 1630, hvad bl. A. sees af Biskop Hans Mikkelsens Dagbogs-Optegnelse om, at Claus Brockenhuus d. 25/8 1632 intercederede hos ham til Bedste for Morids v. A., betræffende Hoveri eller anden Tjeneste af to Bondergaarde i Grindløse o: til Jerstrup. Morids v. A. døde 11/11 1641.

Hvad Claus Brockenhuus angaar, der som anført var Søn af den Eiler Br. til Søndergaarde, der i sin Tid opnaaede en sørgelig Navnkundighed, da blev han almindelig bekjendt ved sine bethydelige Eiendoms-Omsætninger, mest i Fyen, dog ogsaa andensteds, som i Norge, Halland o. a. Han kjøbte og solgte Herregaarde i Mængde og havde saaledes efterhaanden at gjøre med Søndergaarde, Nedergaard paa Langeland, Jershave, Løgismose, Torpegaard, Veilegaard, Gaasevad, Skjærsnæs, Ny Lammehave, Nordskov, Klingstrup, foruden Broholm, efter hvilken han sædvanlig kaldes, og som han var kommen i Besiddelse af ved Ægteskab med Emerentze Jernskjæg, som var Enke efter Palle von Melen til Broholm, der døde 1609. Foruden Broholm tilførte hun ham Andel i meget andet Gods, som tilhørte hendes Familie, ligesom han forøvrigt efterhaanden har eiet og afhændet meget Strogods. Broholm maa betragtes som hans egentlige Sæde og varigste Besiddelse, nemlig fra 1611 til 1641, da han solgte den til Otto Skeel til Katholm og Hessel. Endnu 1638 taxeredes han til 696 Td. Hartkorn*).

*) Om Cl. Br. s. Engelstoft, Brockenh. i Hist. Tidsskr. 4. R. V.

I 1628 eller 1629 blev Claus Brockenhuus Landsdommer i Fyen, i hvilken Stilling Biskop Hans Mikkelsen nævner ham første Gang i A. 1629, („judex generalis"). Han fik da ogsaa det med dette Embede forbundne Lehn, Den Lyø og noget Strøgods i Fyen. Biskoppen har i Dagb. u. 14/5 1632 den Notits: „Cl. Br. talte med mig om Valg af en Præst til Lyø", og u. 11/7, at han dertil valgte Hr. Frands af Gislev, Kapellan paa Ærø; ligeledes u. 25/8 s. A., at Cl. Br. viste ham en Kollats, som Befalingsmanden paa Nyborg Jac. Rosenkrantz fordum havde udstedt for Præsten paa Lyø.

Angaaende hans Forhold til Klingstrup haves egentlig kun den ovenfor omtalte Meddelelse om, at han har „bygget Borgegaarden, mesten Grundmur" 1631. Hvis denne Efterretning er rigtig, hvorom der efter samtlige Omstændigheder ikke er Grund til at tvivle, saa haves saaledes Oplysning om Oprindelsen til den Hovedbygning ved Gaarden, som bevaredes i hele Valckendorfernes Tid, endnu indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede, og om hvis Beliggenhed der foran er givet Forklaring. Og den maa da noteres som en virkelig Forbedring ved Eiendommen fra Cl. Brockenhuus's Tid. Om Gaard eller Gods ellers har modtaget Forbedringer eller Udvidelser under hans ikke lange Besiddelse, derom meddeles Intet. Thi at Klingstrup Gods rimeligviis er blevet forøget med noget Gods i Brudager, som Cl. Br. havde givet Henning Valckendorf i Pant for 4212 Rd., og som denne lod lovbyde i 1640, kan kun saare uegentlig siges at være Cl. Br.s Værk, ligesom det da ejheller kom til Udførelse i hans Besiddelsestid.

I sit Ægteskab med Emerentze Jernskjæg havde han

4 Sønner og 4 Døttre, men kun en af Sønnerne overlevede Forældrene, Peder, siden bekjendt i Fyen som Peder Brockenhuus til Nordskov, hvilken Gaard det efter Faderens Død lykkedes ham at gjenvinde, efterat der var gjort Indførsel af Kreditorer, der dog bleve tilfredsstillede og derefter tilskjødede ham Gaard og Gods i 1649.

Claus Brockenhuus døde 1646, men havde allerede forinden afhændet Klingstrup.

II. Valckendorfernes Tid.

1637—1791.

10. (1). Henning Valckendorf, 1637—1658.

I Løbet af de hundrede Aar, vi hidtil have omtalt, var Klingstrup Gaard og Gods efterhaanden voxet op til en ikke ubetydelig Størrelse. Vel lader Fremgangen sig ikke nu fuldstændig oplyse i det Enkelte; men ligesom vi dog have med Bestemthed kunnet henpege paa den energiske Fru Lisbeth Urnes og den unge Jørgen Hartvigsens Virksomhed i denne Retning, saaledes er det i alt Fald vist, at det var en ret anseelig Besiddelse, der blev Gjenstand for et nyt Eier-Skifte, da Claus Brockenhuus i Aaret 1637 afhændede det Hele til Henning Valckendorf, hvormed den Valckendorffske Tid begynder.

Henning Valckendorf var en Søn af Henning V. til Glorup og Fru Anna Brockenhuus, hvis Bryllup stod i Nyborg, hvor de 20/8 1592 bleve viede af Biskop Jacob Madsen, s. Eil. Br. Cal. og Jac. M.s

Visitatsbog. Faderen var en Broderson af den berømte Christoffer Valckendorf til Glorup, Danmarks Riges Hofmester, og kom efter dennes Død 17/1 1601 i Besiddelse af Glorup. Moderen var af de Bramstrup Brockenhuser, Datter af Laurids Br. til Bramstrup og Egeskov, og Fru Karen Skram, om hvem Eil. Br. Calend. u. 25/11 1571 noterer, at hun var en Datter af „Her Peder" (Skram). Sønnen Henning fødtes paa Glorup 24/2 1595, og „den 16de Marts lod Henning Valckendrop sin Søn christne paa Glorup och bleff kallith Henning efter Christophers Fader", siger Eil. Br. Cal.

Paa den Tid, da Henning Valckendorf kjøbte Klingstrup, havde han allerede i en Række af Aar været baade Godsbesidder og i anseet Embedsstilling. Forinden vi nærmere omhandle hans Erhvervelse af Klingstrup og hans Virksomhed her, vil det derfor være passende at forudskikke en kort Oplysning om, hvad der gik forud, og i det Hele om hans Livs almindelige Forhold*).

Hans Moder, Fru Anna Brockenhuus, havde i Arv efter sin Fader, der døde 1604 uden at efterlade sig Sønner, for sin Part faaet Bramstrup, som hun saaledes tilførte sin Mand, der den Gang allerede havde Glorup. Da den unge Henning Valckendorf 1618 i en Alder af 23 Aar indgik sit første Ægteskab, har han, saavidt det kan sees, faaet Bramstrup, i alt Fald til Bolig og

*) Et lille Minde fra hans Ungdomstid haves i en paa Stensgaard paa Langeland opbevaret Stambog, i hvilken han har skrevet: „1613. I: A: G: I: L: G: Ogni cossa ha it suo tempo. Detthe haffuer ieg skreffuenn minn gude Broder och Wenn Wincentz Stenssenn till broderlig wille thenn 2 Martii. Hening Valckendorff. Egenn Handt." — Medd. af Thiset.

Brug, mens Faderen endnu levede; og i den forhen omtalte Liste over Adelens Korn-Kontribution i A. 1627 nævnes han ligefrem „til Bramstrup", medens hans Moder, der Aaret i Forveien var bleven Enke, staar anført for Glorup som „Fru Anna, sal. Henning Valckendorps". Noget senere folgte han Bramstrup, rimeligvis inden han kjøbte Klingstrup. (Engelstoft, Brockenh. H. Tdskr. 4. R. IV. 510).

Hans Fader døde paa Glorup i 1626, vistnok i Marts Maaned. Af Biskop Hans Mikkelsens Dagb. sees, at han holdt Ligprædiken over ham i Svindinge Kirke d. 27. Marts efter Sønnens Anmodning. Efter Faderens Død maa Sønnen vel antages at være kommen i Besiddelse af Glorup. Ganske vist nævnes i den følgende Tid oftere Fru Anna til Glorup, saaledes ikke blot i den nysnævnte Skatteliste fra 1627, men ogsaa ved Taxationen 1638, da hun blandt Fyens Jordegodseiere ansættes for 775 Td. Hartkorn. Men dette udelukker vistnok ikke, at dog Sønnen kan have været den egentlige Eier og Bestyrer af Glorups Gaard og Gods, medens Moderen har havt sit faste Ophold og standsmæssige Underhold for Livstid paa Gaarden, hvor Sønnen paa Grund af sin Embedsstilling neppe nogensinde havde blivende Bopæl. I historiske Beretninger omtales han almindelig som Glorups Eier efter Faderen, og saavel i Kongebreve som i private og offentlige af ham selv udfærdigede Dokumenter kaldes han stedse „til Glorup". Hans Moder blev der til sin Død 1658, hvilket Aar ogsaa blev Sønnens Dødsaar.

Et Aar eller to efter Faderens Død blev Henning Valckendorf „Kgl. Majestæts Befalingsmand paa Odensegaard", og fik saaledes et af Rigets Hovedlehn. Biskop

Hans Mikkelsens Dagbog nævner ham første Gang som „dominus præses“ u. 18/8 1628, medens den forhen, under 28/2 s. A., alene betegner ham ved Navn. Han blev i denne betydelige Stilling i hele Christian 4.s Tid og noget ind i Frederik 3.s, nemlig til 1655, i hvilket Aar han fik Bratsberg Lehn i Norge, medens Odense Lehn u. 8/2 blev tillagt Sivert Urne fra 1. Mai at regne. Under 15/10 1657 forflyttedes Henning Valckendorf til Lundenæs Lehn i Jylland, som han beholdt til sin Død Aaret efter.

Skjøndt han i disse ansete og indflydelsesrige Stillinger og særlig som Befalingsmand paa Odensegaard gjennem en forholdsviis lang Aarrække har udfoldet en betydelig Virksomhed og efterhaanden paa Embedsvegne eller efter speciel Kongl. Ordre havt med mangfoldige Forhold og Sager at gjøre — hvorom ikke faa Vidnesbyrd foreligge, bl. A. i Biskoppens samtidige Dagbøger —, maa dog det, som hører til denne mere offentlige Side af hans Liv her forbigaas, idet vi nærmest kun have et enkelt og mere privat Forhold for Øie. Men der er dog Grund til at bemærke, at netop Erindringen om de store Forhold, hvori han bevægede sig, og de store Krav, der paa mange Maader stilledes til ham, egner sig til at forhøie vor Paaskjønnelse af den Omhu og virksomme Interesse, som han samtidig har offret de mindre og mere stedlige Anliggender; hvorom nedenfor nærmere vil blive Tale. Af det Ene med det Andet faar man Indtrykket af en dygtig Personlighed, der var hjemme baade i offentlige og private Sager, der forstod at forøge sine Eiendomme og at bestyre dem med Indsigt og Kraft, men som ogsaa havde Sind

til at virke for det Almene og havde Glæde af at udrette noget Godt.

Hvad hans Formue-Vilkaar angaar ved den Tid, da han blev Eier af Klingstrup, da haves derom vel ikke nogen ligefrem Meddelelse, men det kan i saa Henseende erindres, at han den Gang vistnok havde afhændet Bramstrup, at han, i alt Fald i Forbindelse med sin Moder, i en halv Snes Aar havde været i Besiddelse af Glorup, og endelig at han i 9 Aar havde havt Odense Lehn. Glorup, som i en tidligere Tid vel ikke havde været nogen betydelig Eiendom, var bleven en smuk Besiddelse, efterat hans Grand-Onkel, Christopher Valckendorf, ikke blot havde — som det hedder paa Tavlen i Svindinge Kirke — „opbygt Gaarden af ny og ladet opsætte alle Stengjærder om Glorups Fang", men, hvad mere var, „havde bekommet al Svinning Sogn under Glorups Herskab". Og hvad Lehnet angaar, som allerede Christopher V. en Tid, 1595—1597, havde havt, da have vel Vilkaarene været noget forskjellige, efter som det har været overdraget som Regnskabs Lehn med „Genant" eller til andre Tider som Afgifts-Lehn. Men i begge Tilfælde har det dog sikkert givet Indehaveren en betydelig aarlig Indtægt, hvorom man faar en Forestilling, naar Lehnets „visse Rente" f. Ex. for Aaret 1574 angives til „488 Mark, 363 Tønder Rug, 1361 Td. Byg, 509 Td. Havre, 30 Td. Smør, 22 Køer, 16 Galte, 9 Svin, 142 Faar og Lam, 270 Gjæs, 680 Høns, 1300 Æg, 420 Læs Ved, 8 Læs Hø, 38 ℔ Lysegarn, 131 Fodernød"; eller naar „Genanten" eller Lehnsmandens Løn f. Ex. 1563 angives til „600 ℔, 180 Td. Rug, 360 Td. Byg, 360 Td. Havre, 8 Td. Smør, 16 Køer, 26 Svin, 100 Lam, 100 Gjæs, 150 Høns", for-

uden adskilligt uvist; s. Ersley, 186. 206*). Naar dertil tages i Betragtning, at, medens de tidligere Lehnsmænd sædvanlig kun havde havt Odense Lehn i 1, 2 eller i alt Fald nogle faa Aar, s. Ersl. p. 32, beholdt Henning Valckendorf det i omtrent 27 Aar, nemlig til 1655, saa vil det skjønnes, at, selv om hans aarlige Indtægt deraf muelig ikke har været slet saa stor som ovenfor angivet for en tidligere Tid, saa har Lehnet dog uden Tvivl givet et saadant Tilskud til hans Gods-Indkomster, at han, udover hvad hans Familie og hans Stilling krævede, i det Mindste til en Tid har kunnet raade over betydelige Midler, som han kunde bruge til Erhvervelse af Jordegods, til Byggearbeider, til Udlaan eller endelig til Gaver og milde Stiftelser.

Vi komme nu til en nærmere Redegjørelse for Kjøbet af Klingstrup og for de andre Gods-Erhvervelser, som dermed stod i Forbindelse, eller som dog fandt Sted i denne Egn af Fyen i den nærmest efterfølgende Tid.

Den endelige og fuldstændige Overdragelse af Klingstrup til Henning Valckendorf fandt Sted ved Claus

---

*) Det er ikke uden Interesse hermed at sammenholde en Angivelse fra første Del af 16. Aarh., Kong Hans's og Chr. 2.s Tid, hvori det hedder: „Thette er then wiße renthenn till Nesbyhouedsleen vdhen gestery: 32 Lesther 6½ Pundt 5 skepper byg. It 6 Lesther 2 Pundt 2 skp. rog oc meel; It. 2 Pundt haffre; It. 34 centner smor, It. 29 køer; It. 14 suin, It. 113 foer oc lam, It. 1½ skippundt flesk, 2 pundt salt, 5 tønder sild, It. wiße pendinge 210 marck 7 ß 2 penninge, It. 500 hønß, 127 geß". Pengeværdien for en Del af disse Varer angives saaledes: „huer thønne byg 12 ß, huer thønne haffre 4 ß, huer thønne smør 10 marck, huer koo 2½ marck, huer galt 2 marck, huer goß 1 ß ock huert par hønß 1 ß, it. huer skp. meel 2 ß". Medd. i Ved. Sim. Borgruin. Næsbyh. p. 64. En Læst Korn alm. 12 Td.

Brockenhuus's Skjøde af 2. Juni 1637, der lyder paa Klingstrup Hovedgaard og Mølle, jus patronatus til Skaarup Kirke, samt af Bøndergods 13 Gaarde og 1 Hus i Skaarup, 6 Gaarde og 1 Gadehus i Aaby, Maegaard, 1 Gaard i Holmdrup, 1 Gaard i Veistrup. Med Undtagelse af sidstnævnte omtales ikke udensogns Gods.

Under 25. September samme Aar udstedte Fru Abel Nordby, sal. Christopher Basses, Skjøde til Henning Valckendorf paa 1 Boel og 1 Gadehus i Skaarup.

Aaret efter, September 1638, fik Henning Valckendorf endvidere af Otto Krafse til Egholm, g. m. Birgitte Ulfeld af Egeskov, Skjøde paa Bjørnemose Gaard med Tilliggende, særlig noget Gods i Ø. Aaby og Skaarupør, som forøvrigt vistnok ikke var betydeligt. (D. Hg. XIX.).

I Aaret 1640 erhvervedes en Del Gods i Brudager, hvis Jorder kun ved Aaen adskilles fra Klingstrup Gaards Enemærker. Bemeldte Gods havde, som forhen berørt, af Claus Brockenhuus været pantsat for 4212 Rd. til Henning Valckendorf, der i 1640 lod det lovbyde og maaske lagde det ind under Klingstrup. Det er i denne Henseende dog at mærke, at den offentlige Matrikul eller Jordebog fra 1680 ikke anfører Gods i Brudager som hørende under Klingstrnp men vel 1 Td. 4 Skp. Hartkorn under Skaarup Hospital, sammenl. Valckend. Fundats for samme, udfr. Jordebogen fra 1740 har derimod 5 Gaarde i Brudager under Klingstrup.

Fremdeles besad H. V. noget Strøgods i Tved Sogn og Bye, samt i Mynderup, Hundstrup Sogn, paa hvert Sted mindst to Gaarde.

I Aaret 1641, 7. Januar, afsluttede Henning Valckendorf et Mageskifte med Kongen, hvorved han „underdanigst

udlagde Kongen og hans Efterkommere, Konninger i Danmark, og Kronen" fornævnte to Gaarde i Tved og to Gaarde i Hundstrup Sogn; hvorimod Kongen „till fylleſt Vederlaug naadigſt igjen udlagde efterſkrne ſine og Kronens fem Gaarde" i Skaarup Sogn og By og tre Gaarde i Aaby, foruden to Gadehuſe, „huilcke forſchreffne Gaarde och Goedtz med ald deris Eigendomb, Herlighed, Rente og rette Tilligelſe, ſom er Agger, Eng, Schouff, March, Fiſchewand, Fægang, Tørffuegrøft, Liungſlet, wot og tiurt, innden Marcheſchiell och uden, aldeles Intet undertagit i nogen Maader, ved huad Navn det helſt er eller neffnes kand, ſom der nu tilligger eller aff Arrildtz Tiid tilligget haffuer och bør dertill at ligge med Rete, forne Henning Valckendorf och hanß Arffuinger maa och ſchulle haffue, niude, bruge och beholde till ewindelig Eigenbomb" . . ., ſom det hedder i det i Skaarup Præſtearchiv opbevarede Original-Document paa Pergament, der betegnes ſom „Kongl. Mayſt.s Skøde paa tre gaarde i Owby och fem gaarde i Skaarup", og er egenhændig underſkrevet af Kong Chr. 4., dateret Koldinghuus 7/1 1641. Det er læſt inden Sunds Herredsthing Onsd. 17. Marts ſ. A. og — mærkelig nok — derefter paa Rudkjøbing Bything 8/6 og „Laffuinds" (Langelands) Landsthing 4/8 næſtefter. Hvad der har medført denne Thinglæsning paa Langeland, er ikke opklaret. Men hvad dette Magelæg angaar, da er det klart, at, ligeſom H. V. maa antages at have gjort en ganſke heldig Byttehandel med Kongen, ſiden han fik 8 Gaarde for 4, ſaaledes har han i ethvert Tilfælde ved denne Forandring opnaaet en ſtor Fordel i Henſeende til Godſets Samling og Afrunding.

Endelig have vi i denne Sammenhæng endnu at til-

føie, at Kong Frederik 3. under 18/4 1655 gav Henning Valckendorf Skjøde paa Tved Kirke med Tiende og øvrige Tilliggende.

Til offentlig Anerkjendelse og Bekræftelse af sin Eiendomsret lod H. V. efter Datidens Lov og Skik de førstanførte Eiendomme „forfølge til Laas" for Kongens Retterthing, og 1640 d. 10. Februar fik han efter Jagttagelse af alle Former Kongl. Majst.s Laasebrev, dat. Caløe Slot, paa hvad han havde faaet tilskjødet af Claus Brockenhuus og af Fru Abel Nordby. Ligeledes berettes, at han i 1641 fik Laasebrev paa Bjørnemose. Medens dette sidste ikke vides at være bevaret, er derimod det første endnu tilstede i Original i Sk. Pr. Archiv; og da det har optaget den i de vedkommende Skjøder indeholdte Specification af Godset med en Angivelse af de derpaa hvilende Ydelser, saa giver det ikke blot et Indblik i Datidens Godsforhold og Fæstebondens Vilkaar, men kan egentlig tjene som en Jordebog over Klingstrup Gods, den ældste der haves, og der er saaledes tilstrækkelig Grund til her at meddele det efter det originale Document, der har Paaskriften:

„Laasebreff paa Klindstrup Gaard,
lest paa Fyenbo Landtztingh dend 4. Martij 1640.

„Wi Christian den Fierde, med Gudtz Naade Dannmarckes, Norges, Wendes och Gottes Konning, Hertug udj Sleßwig, Holstein, Stormarn och Dytmerschen, Greffue udj Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle witterligt, at Aar 1640 den 10. Februarij paa wort Retterting paa wort Slot Caløe for Oß wor skicket oß elskelig Henning Walckendorpf til Glorup, wor Mand, Tiener och Befalningsmand paa wor Gaard j Odense, hans wiße Bud, med nogen Breffue och Forfølning paa Klindstrup Hoefuedgaard och

tilligendes Goedtz, ligendis i wort Land Fyen, som han till Laas hafuer ladit forfult; Och først fremblagde tuende Skøder, **Den første** en welforwared Pergamentis Skøede, af Oß elskl. Claus Brockenhus til Broeholmb, wor Mand, Tiener och Landtzdommer i wort Land Fyen, udgifued, och Oß elskel. Her Jørgen Brahe til Hvedholmb, Ridder, och Gregers Krabbe til Tostelund, wore Mend, Tiennere och Befalingsmend paa Hagenskouf og Riberhus, med hannomb til witterlighed underskreffuit och beseglit hafuer, daterit i wor Kiøbsted Odense den 2. Junij 1637; formellendis, at bemelte Chlaus Brockenhus hafuer solt, skiøt och aldelis afhendt fraa sig och sine arfuinger och til forne Henning Walckendorpf och hans arfuinger Klindstrup Hoefuedgaard udi Sundtz Herrit j Skaarup Sogn wort Land Fyen ligendiß, sampt Bygningen derpaa med alle detz tilligendis Enemercker och Enemerckeschoufue, som det nu begreben, begyndt och forfunden er, Desligeste Klindstrupmølle med all sin aarlig Landgilde saavel som huis Huße og Bygninger udj forne Gaardtzens Enemercker findes; item jus patronatus till Skaarup Kiercke med ald huis Rettighed och Herlighed Kiercken hafuer efterfult och med Rette bør at følge; huilcke forne er altsammen beregned under Gaardens Taxt; Noch dette efterskrefne udi Skaarupbye: Jep Christensen, skylder aarlig Rug j Orte, Biug xv Skp., Aure j Orte, Smør j Otting, Boelgalt ½, Koepeng xxi ß, Gesteri ½ ort, Faar ½, Lamb j, Gies ij, aure 2 Skp., høns iiij, fœnød j. Jens Jorgensen, Rug 1 Orte, Biug 15 Skp., aure 1 Orte, Smør 1 Otting, Boelgalt ½, Koepeng 21 ß, Gesteri ½ Ort, Faar ½, Lamb 1, Gies 2, Aure 2 Skp., Høns 4, Fœnød 1; Rasmus Nielsen Rug 1 Orte, Biug 15 Skp., Aure 1 Orte, Smør 1 Otting, Boelgalt ½, Koepeng 21 ß, Erretzpenge ½ Ort, Faar ½, Lamb 1, Gies 2, Høns 4, Aure 2 Skp., Fœnød 1; Jorgen Nielsen, Rug 1 Orte, Biug 15 Skp., Aure 1 Orte, Smør 1 Otting, Boelgalt ½, Koepeng 21 ß, Gesteri ½ Ort, Faar ½, Lamb 1, Gies 2, Aure 2 Skp., Høns 4,

Fœnød 1; Peder Lauritzen Biug 1 Pund, Smør 1 Fiering, Erredtzpenge 26 ß, Lamb 1, Gies 2, Aure 2 Schip, Høns 4; Jørgen Hanſen och Niels Mickelßen, Rug 1 Orte, Biug 15 Schip, Aure 1 Orte, Smør 1 Otting, Boelgalt ½, Kœpenge 21 ß, Gesterie ½ Ort, Faar ½, Lamb 1, Gies 2, Aure 2 Schip., Høns 4, Fœnød 1; Rasmus Hanßen Rug 1 Orte, Biug 15 Schip, Aure 1 Orte, Smør 1 Otting, Boelgalt ½, Kœpenge 21 ß, Gesteri ½ Ort, Faar ½, Lamb 1, Gies 2, Aure 2 Schip, Høns 4, Fœnød 1. Rasmus Chriſtopherſen Rug 1 Orte, Byg 15 Schip, Aure 1 Orte, Smør 1 Ott., Boelgalt ½, Kœpenge 21 ß, Gesteri ½ Ort, Faar ½, Lamb 1, Gies 2, Aure 2 Schip, Høns 4, Fœnød 1; Jørgen Bild og Hans Jenßen Rug 1 Orte, Biug 15 Ship, Aure 1 Orte, Smør 1 Otting, Boelgalt ½, Kœpenge 21 ß, Gesteri ½ Ort, Faar ½, Lamb 1, Høns 2, Aure 2 Schip, Høns 4, Fœnød 1; Jeſper Jenßen, Rug 5 Schip, Biug 7½ Ship, Aure 10 Schip, Smør 1 Ott., Lamb 1, Gies 1, Høns 2, aarlig Penge 2 ℔. Chreſten Ibſen Biug 1 Pund, Smør 1 Fiering, Aure 1 Orte; Rasmus Lauritzen 6 Schip Biug; Rasmus Ibſen 6 Schip Biug, Lamb 1, Gies 1, Høns 2, aarlig Peng 2 ℔. Skoef till forne Skaarupgaarde till 100 Suinß Olden. Noch udi Maagaard, Anders Chriſtenßen Biug 1 Pund, Smør ½ Tønde; Peder Bunde af it Gadehus Smør 1 Otting. Ouby: Lauritz Lauritzen Biug 5 Orter, Aure 1 Orte, Penge 2 ℔, Fœnød 1, Lamb 1; Jacob Rasmusſen Biug 5 Orter, Aure 1 Orte, Penge 2 ℔, Fœnød 1; Niels Eſperßen Biug 5 Orter, Aure 1 Orte, Penge 27 ß, Fœnød 1; Chreſten Jeſperſen, Biug 20 Schip, Aure 16 Schip, Brendſuin 1; Hans Clauſßen, Biug 13 Schip. Hans Hanßen Biug 8 Schip. Rasmus Jørgenſen Rug 1 Orte, Biug 2 Pund, Aure 1 Orte, Fœnød 1, Lamb 1, Gies 2, Høns 4. Powel Hanßen af it Gaadehus 2 Rixdaller. Skoef til forne Gaarde i forne Oubye till 200 Suins Olden. Holmdrup Lauritz Mikkelsen 1½ Rixdl., Lamb 1. Och udi Weigſtrup Lauritz

Iffuerßen Rug 1 Orte, Byg 2 Pund, Smør 1 fiering, Aure 1 Orte, Foenød 1, Gies 2, Høns 2; — **Den anden** en welforwarit Papirs Skøede, af Oß elskel. Fru Abell Norbye, afgangne Christofer Baßes, udgifuit, som Oß elskel. Claus Brockenhus till Broeholmb, Landtzdommer udi wort Land Fyen, och Falck Goye til Huidkiell, worre Mænd och Tienner, til Witterlighed hafuer forßeglit och underskrefuit, daterit Sielleberg 25 Septembris 1637; hvorudi hun hafuer solt och skiødt fra sig och sine Arfuinger till forne Henning Walckendorpf og hans Arfuinger efterskrefne Jordegodtz, ligendis i wort Land Fyen, i Sundsherrit, i Skaarup Sogn och By, it Boel, Jens Ibsen paaboer, Bug 1 Orte, Aure 1 Skip, 3 ß grott. Christen Jørgenßen ibid af it Gaadehus 3 ß grott. Huilcke forskrefne Klindstrup Hoefuedgaard och Molle, saa well och jus patronatus till Skaarup Kiercke, saa ochsaa ald gaardtzens og ald Jordegoedtzens tilligendes Eyendomb, Enemercke, Skoufue, Endiell och wed huad Navn det nefnis kan, som der tilleger, forne Henning Walckendorpf efter forne tuende Skiøders Formelding, er skiødt til ewindelig Eyendomb. — Der effter wort Stadfestelsebref och fire woris Dombreffue, det fierde skreffuen paa Pergament med underhengendis Indsegle, hver aff forne Dombreffue paa sex Ugger, och wor almindelig Steffning paa et Aar och sex Ugger, ofuer alt wort Rige Dannmark: at huo sig kiender nogen Laad, Diel eller Rettighed at hafue till eller i forne Klindstrup Hoefuedgaard, Molle og tillegendis Godtz, enten for Eyendom, Pant, Laan, Gafue eller wed huad Navn det nefnis kand, at di skulle komme for Oß med deris Bevis, di derpaa hafue kunde; Der effter wor almindelig Steffning sex Ugers Ofuerhørelse, sammeledis ofuer alt wort Rige Dannmark; huilke worre Breffue alle loulig gifne til Tinge, leste og frembgangne ere, wed alle deris Tiider og Datis, og derimod aldelis ingen Brefue af oß ere tagne: Daa, efter saadan worre Brefue, Adkomst og loulig fulddrefne Forfolning, bleff derpaa saaledis affsagt for Rette: at forne Henning Walcken-

dorpf bor paa forne Hoefuedgaard och Jordegoedtz at hafue Laasebreff. Thi tildomme wi forne Henning Walckendorpf og hans Arfuinger forne Klindstrup Houfuedgaard, Molle, Enemercker, Skoufe, jus patronatus til Skaarup Kiercke, och forne Jordegoedtz med alle sine Tilligelser wed hwad Nafn det nefnis kand, Intet undertagen i nogen Maader, til evindelig Eyendomb at beholde, forbydende alle og en huer, ehuve dj er eller werre kand, forne Henning Walckendorpf eller hans Arfuinger her paa at hindre, Forfang at giore eller sig dermed at beuare emod deris Wilge i nogen Maader. Och sette wi den Sag och forne Gaard og Goedtz evindelig Tielse paa. Anno, die et loco ut supra. Nostro ad causas sub sigillo, teste Christiano Thomæ, justitiario nostro dilecto."

Efter alt Foranførte har saaledes det samlede under Klingstrup hørende Gods, paa hvilket der vides Rede, ved hint Tidspunkt, 1641, været: i Skaarup 18 Gaarde, 1 Boel, 2 Gadehuse; i Aaby 9 Gaarde, 1 Gadehus; Maegaard; i Holmdrup 1 Gaard, i Veistrup 1 Gaard. Dertil kom Skaarup Kirke med dens „Rettighed og Herlighed", Gods og Tiende, samt, som vi have seet, noget senere Tved Kirke med dens Tilliggende. Bjørnemose, der havde „Hovedgaards Taxt", kan ikke betragtes som indlagt under Klingstrup, men som en sideordnet Eiendom.

Paa samme Tid, da Henning Valckendorf saaledes arbeidede paa ikke blot at forøge Godset men at samle det i Hovedgaardens Nærhed, foretog han sig en væsentlig Forbedring af anden Art, idet ham ombyggede Ladegaarden. Om dette betydelige Byggearbeide hedder det i Hofm.

Fund. VI. 48: „Ladegaarden af Grundmur bygt 1640 af Henning Valckendorf og Fru Anna Bernekow. Den ligger 1400 Skridt fra Borgegaarden". Denne Angivelse af Afstanden, der i sig selv er noget ubestemt, er dog vanskelig at forlige med de stedlige Forhold. Men Bygningerne staa endnu efter henved halvtredie Hundrede Aars Forløb, undtagen forsaavidt en Del af dem — D. Atl. VI siger „den søndre Længe" — i 1728 afbrændte ved Lynild og blev gjenopført af H. V.s Sønnesøns Søn. Den anseligste af dem, den store Tærskelade, vidner selv om sin Oprindelse, idet den paa Gavlen har Begyndelses-Bogstaverne af Bygherrens, hans afdøde og hans dalevende Hustrues Navne, i sammenslyngede Træk, med Aarstallet 1643. —

Under 11/1 1641 udstedte H. Valckendorf som Eier af Klingstrup et aabent Brev til Superintendenten over Fyens Stift til „god Forvaring, Successorerne til Efterretning", hvilket Document ikke blot vedrører Skaarup Sognekalds Rettighed — i hvilken Henseende det i vort Aarhundrede er blevet lagt til Grund for en afgjørende Høiesterets-Dom af 1/12 1818 — men tillige giver nogen Oplysning om forskjellige foretagne Omlægninger og overhovedet om Godsforholdene i hin Tid. I Betragtning af denne dets retlige og historiske Betydning meddele vi det her efter en af Biskop Plum u. 5/1 1814 verificeret Afskrift af Originalen:

„Jeg Henning Valckendorff til Glorup, Kongl. Mayst.s Befallingsmand paa Ottensegaard, kiendes och herwed bekræffter: At saasom min Kiere Sognepræst Her Jens Joensøn i Schaarup for mig sig haffuer beklaget, huorledes hans Korn Tiende aff Schaarup Sogn meget skal wære formindsket, først

ved dend Bye, Klindstrup kaldet, huorudj var fem Halvgaarde, som Erlig och Velbyrdig Mand Jørgen Hartvig loed affbryde och Grunden lagt under Klindstrup Hoffuitgaard, huorimod Sognepresten allene er tillagt for sin Tiende och Rettighed trey Lam och trey Griise forlods ud af Midsommerstiend aff Schaarup Sogn, saa og nødtørftig Ildebrand aff Klindstrup Skoufue; dernæst ved dend Grund, som Jeg selv har frataget de Byer Schaarup og Oby beregnet til ti Pund Rugland, och sammes Grund lagt under Klingstrup Hoffuitgaard; noch frataeget dend Bye Oby en Stuf Jordland, Brode kaldet, at følge Tidselholt Hoffuitgaard, med nogle Gaarders og sex Huuses Afbrud paa Skoufuene: Da haffuer Jeg paa mine eigne och Arffuingers Vegne, Presten till Vederlav for samme sin Tiendes och Rettigheds Formindskelse, undt og tilladt, som Jeg og hermed vil unde och tillade, at fornefnde Sognepreest i Schaarup, som nu er eller hereffter kommendis worder, aldtiid skal niude, bruge och beholde tie Kiørs och it Par Hestes Græsning i Klindstrup Lycker och Enemercker, fra Baas till Baas huos mine egne Kiør, Hester och Hopper, uden Nogens Paatale, som derpaa kunde eller vilde paatale, och det aarligen. Och beder Jeg vennligen Superintendenten offuer Fyens Stift hand dette till sig i god Forvaring vilde annamme, Succesforerne til Effterretning."

„Datum Ottensegaard dend 11 Januarii 1641.

Henning Valckendorff."

(L. S.)

Man faar af dette Document ikke blot bestemt Bekræftelse paa det, som tilforn er berettet angaaende Klingstrup Byes Nedlæggelse, men tillige Oplysning om, at en Del Jord er af H. V., altsaa i de første Aar af hans Besiddelsestid, frataget Byerne Skaarup og Aaby og lagt under Hovedgaarden*), samt at ligeledes et Stykke Land,

*) Man kommer derved uvilkaarlig til at tænke paa en Del af de Marker, der ligge nærmest ved de to Byer, og som siden ere

det i vor Tid meget omtalte Brovehave, dengang er blevet fraskilt Aaby og dermed Klingstrup Gods og lagt under Tidselholt, som paa den Tid var i Slægten Valckendorfs Besiddelse, og hvor lidt senere en af H. V.s egne Sønner, Axel V., blev Herre. —

I Aaret 1642, u. 29. August, bestemte Henning Valckendorf og hans daværende Hustrue, Fru Anna Bernekov, at noget Bondergods i Halland, hvis Landgilde ansloges til 47 Rigsdaler, skulde henlægges og anvendes til Underhold for fem Fattige i Skaarup Sogn, med Forbehold af Ret til at ombytte dette saa fjernt liggende Gods med andet bequemmere beliggende, her i Fyen. Efterat denne Forandring var gjennemført nogle Aar senere, blev den oprindelige Donation fornyet og noget forøget, og samtidig oprettedes desuden i Skaarup Bye en Fribolig med Have for de fem Fattige, idet den ved Kirken beliggende, forrige Kirkelade blev ombygget og indrettet til Beboelse. Saaledes stiftedes det endnu bestaaende Skaarup Hospital eller „Klosteret", som det efter nedarvet Talebrug pleier at benævnes. Bygningen er endnu den samme som i Henning Valckendorfs Tid, med svære Kampestens Ydermure og teglhængt, samt med fem Beboelses-Leiligheder. Bygningens Længde er 25½ Alen, udvendigt Maal, Dybden 12½ Alen. Haven er paa Grund af Kirkegaardens fornødne Udvidelse flyttet men er dog endnu i „Klosterets" Nærhed. Fundatsen for denne Stiftelse er af 4. September 1652, og da den endnu staar ved Magt og ikke

---

komne fra Klingstrup og nu ere underlagte Veistrupgaard („Skaarupløkken" og „Aabyløkken"). Den inddragne Grund er „beregnet til 10 Pund Rugland", hvorved erindres, at et Pund Rug almindelig var 20 Skjepper.

tilforn er meddelt fuldstændig, hverken i Hofmans eller Schacks Fundatssamlinger, der ikkun give et Udtog, finde vi Grund til at meddele den her i dens Helhed, efter det i Bispearchivet i Odense udmærket vel bevarede Original-Exemplar, som Biskop Engelstoft velvillig har aabnet Leilighed til at benytte. Bemeldte Exemplar er egenhændig underskrevet og forseglet af Henning Valckendorf og hans to Vidner, og det er af ham strax efter Udfærdigelsen overleveret „i Stiftenß Forvaring", saaledes som den daværende Biskop Laurids Jacobsen bevidner. En Gjenpart findes forøvrigt i Skaarup Præstearchiv, bekræftet af Fru Helle Trolle 1705, men den gamle Sprogform er deri gjengivet meget frit.

Fundats for Skaarup Hospital.

„Jegh Henningh Valckendorff thill Glorupp, Ridder, Kongl. Mayst.s Befallingsmand paa Ottemseegaard, Giør hermed for alle witterligt: Ædt effterſom Jeg med min Salig Hostrue Anna Bærnekow, hindes Raad och Samtycke udj det Aar 1642, dend 29 Auguſtj, haffde funderit endeel Bønder-goetz udj Halland, ſom aarligen kunde inddrage wisse Land-gilde førgetinſge og ſiuf Rigsdaller halvanden oerth, til fem Fattiges Underholding i Schaarup, mig och udj ſamme Fun-datz forbeholdenn, om Jeg det Goedtz udj Halland kunde affhennde och anndet her i Fyen igien tilforhanndle, ſom nu er ſkeed och efterkommit: Huorfor Jeg nu udj Guds Nafnn vil hermed haffue forſkrne fattige, wedtørfftige och ſchrøbelige Menniſker udj Schaarup Sogenn til Hielp och Trøſt forærid och gifuit eendeel af den Kirckelade udj Schaarup Bye, ſom Jeg nu haffuer ladet opbygge och reparere, liggendes Øſten op til Schaarup Kircke, ſom er fraa dennd Synder Ende fra Porten och langs imod den Norder Ende udj Lengden (24½) Siellandz Allenn, ſambt och it Haffuerum, liggenndes neſt op til dennd ſamme Kirckelade, ſom er udj Lengden 27½

Siellannds Allen og udj Bredden 16 Allen. Huilcken fornefnde Kirckelade og Haufuerum Jeg nu fraa os og alle woris Arffuinger aldeelis schoeder og gifuer til fem fattige hielpeloese og skrøbelige Menniſker og fattige Guds Lemmer, deris Huusverelſe, och Haugerummit til en Kaalhauge, de ſom nu allerede ere derudj inndtagit og inndlagt og effter dennem inndtagne eller inndlagte worder, dog hermed icke tilſtedes nogen Ægtefolck derudi at inndtagis, mens ickon fattige og eenlige og af de wſelſte og ælendigſte udj Schaarup Sogen finndes kannd, ſom ere fødde af fattige erlige Foreldre udj ſamme Soegenn. Og ſkulle de og deris Effterkommere, ſom forſkreved ſtaar, det haffue, niude, bruge og beholde quit og fri, uden ald woris og Effterkommeris, Arffuingers eller Noggens, huo de och ere eller were kunde, deris Tynnge, Beſwering, Paaleg eller Afgifft i noggenn Maader, til ævig Tiid og for ævig Eyendom. Och ſkall Sognepreſten till Schaarup Kircke, denn ſom nu er, hederlig og wellerde Mannd Her Jennß Joenßen, og hans Effterkommere, Sognepreſter i fornefnde Schaarup, altiid were forpligt, at, naar noggenn af de fornefnde fem Fattige vid Døden affgaar, ſtrax at giffue mig eller min Høſtrue, om Jeg wid Døden afganngendes worder, og ſiiden huem af de Valckendorfer Klindſtrup Gaard beſidder, det tilkiende, og ſiiden opteigne fiire eller fem af di Elendigſte, Widtorfftigſte og Skrøbeligſte Fattige, der finndes i Schaarup Soegenn og derudj ere aff fattige erlige Forældre barnfødde; huoraf ſiiden dend eller dj ellendigſte ſkall j dend eller deris Sted ſtrax i fornefnde Fattiges Huuß igien indtagis. — Och haffuer Jeg nu udj dett Sted tillagt, giffuit og forærit bemelte fem Fattige effterſkreffuene Jordegoetz udj Fyenn, i Sundsherrit, i Skaarup Sogen og Bye: Annders Jørgenßen 2 Pund Biug, 1 Foenød; Michel Nielſen 1½ Pund Biug, 1 Otting Smør; Unge Rasmus Pederßenn 1 Orte Rug, 2½ Pund 4 Skip. Biug, 1 Pund Aure, v ℔ v ß 1 Alb. rix.; Jep Chriſtennſen 1 Pund Biug, 1 Otting Smør. Owby: Hans Klemindßen af it Huuß aarligenn 4 Rigsdaller. Noch udi Gudme Herrit j

Bruagger Soegenn och Bye, Matz Ibsenn een Otting Smør og Lauritz Mortennßenn 1½ Orte Biug. — Huilcket af fornefnde Bønders Landgilde af huer Gaard alleene, som her er naufengiffuen, skal følge fornte fem Fattige til ewindelig Eyendom, dj som nu udj fornte fem Fattiges Huuß eller Hospitalet ere inndtagne og indlagte eller och herepter inndlagt og inndtagne worder; dog ald Herligheden og det øffrige Landgilde aff bemelte Goedtz altid at følge Klindstrup Hoffuitgaard og mig og mine Arffuinger selff forbeholdenn. — Och skal fornte Hr. Jenns Joenßen og hans Epterkommere, Sognepresster udj Schaarup Soegen altiid were forpligted fornte Landgilde selv aarligen at opberge eller och Penge derfor epter Lanndekiøb at annamme och til dj fornte Fattiges Fremtarff forsiune som følger: Nemblig Enhuer af fornte fiire Fattige at giffue femtenn Skilling Danske huer Wge och dennd femte, som skal were nogget sterckere, der kannd kaage og see dj anndre til Goede udj deris Suaghed, skal gifuis om Wgen sytten Skilling Dannske; och derforudenn enhuer aarligen til Juul-Aften at giffuis og lefueris thi Allen Vadmehl, Allen til tolff Skilling Danske, thi Allen Lerrit, Allen til otte Skilling, it Par Schoe for threj Marck och til it Par Strømper thoe Mark Danske; Derforuden skal dem samtlige giffuis halfannden Allen Lerrit, Allen til en Sletmarck danske. Huilcket sig samme Goetzes Lanndgilde, som forbemelt, aarlig kannd beløbe, epter dennd Taxt, det paa denne Tiid for er anslaget, nemblig en Tønde Rug thi Marck, en Tønde Biug nj Mark, en Otting Smør halfftredie Rixd. og it Fønød for een Rigsdaller. Dersom och noggenn af bemelte Species kannd dyrere afhendes effter aarlig Landekiøb, skal fornte Hr. Jenns Joenßen og hanß Arffuinger were forpligted det paa bemelte Fattiges Wegne at føre til Regenskab, og bliffue dennem til Nødtørfft i andre wformodende Tilfald. Menns dersom det paa Priisen skulde eller kunde affhendes ringgere, end som det nu er taxerit og forskreffuit staar, da skal fornte Species til eenhuer af dennem, efftersom deres Anpart til Klede og Wnderholding kan bedrage, offuerantwordes. — Jeg

vil och venligen haffue ombedet hederlig og høylerde Mand Her Lauritz Jacobsen, Superintendent offuer Fyenns Stigt, saa och hanns Effterkommere Bisper j fornte Fyenns Stigt, at dj for fornte fattige Guds Lemmer vilde haffue it christelig Opsiun, naar de visiterer Schaarup Kircke, at Alting dermed effter denne welmeente Fundatzis Indhold kannd gaa christelig och ret til; og dereffter Presten til Schaarup aarligen huer Philippi Jacobi Dag at giore migh eller huem Klindstrup Gaard besidder, goed Rede och Regennskab for ald dennd Indtegt och Wdgifft af bemelte Goetzes Opbørsel, som før er meldt. Och skal fornte Fattige icke beswergis enten med Spinden eller anndet Sligt, om noggen saaledes kunde findes, at den eller de dennem dermed Noggid selff kunde fortienne, menns at were frie for ald Besuering och Paaleg i alle Maader.

Til ydermere Windesbyrd og bedre Forwaring, at denne Fundatz j alle sine Ord og Punkter uryggeligenn skal holdes och effterkommis, haffuer Jeg den med egen Hannd unnderskreffuit, och mit Zigneth hoestrogt; och wenligen ombedet erlige och welbyrdige Mend Henning Powisch til Hollufgaard, Landsdommer j Fyen och Befallingsmand offuer Assens Proustie, saa och Hr. Frantz Powisch till Ravnholt, Ridder, Kgl. Mayst.s Befallingsmand paa Hald Slot, Minne kiere Vettere, med mig til Witterlighed at beseigle og underskrifue."

Datum Klindstrup 4 September Anno 1652.

Henning Valckendorf. mpp. Henning Powisch. Min egen Handt. Frandtz Powisch. Min egen Handt.

Denne Valckendorffske Stiftelse er bevaret i det Væsentlige uforandret indtil vore Dage. Ingen som helst menneskelig Ordning forbliver ganske uberørt af Tiden; to til tre Aarhundreder gaa ikke sporløst hen over nogen

menneskelig Indretning. Men de Forandringer, som Tiden her har ført med sig, have ikke rokket ved Stiftelsens Grund-Bestemmelser, eiheller i Virkeligheden forringet dens Rettigheder, idet de nemlig mere have angaaet Form og Maade end Sagens egentlige Kjærne. Som man seer af Fundatsen, var Kornet fra først af Klosterets Hovedindtægt, og saaledes er det endnu, idet det derhos er vedblevet at ydes in natura. Hvad derimod de andre, mindre Natural-Ydelser angaar, da har man allerede fra gammel Tid af ladet de vedkommende Fæstere udrede dem med Penge efter Landkjøb — hvad jo selve Fundatsen tillader — og de ere da efterhaanden gaaede over til at blive en fast Pengeydelse. Dernæst have Ydelserne i Tidens Løb maattet lægges over paa andre Gaarde eller Eiendomme, dels fordi der skete væsentlige Forandringer med enkelte af de Fæstesteder, paa hvilke Byrden oprindelig var lagt, dels og især fordi alt Fæstegodset senere blev solgt til Eiendom. Efter den Tid blev da Korn- og Penge-Ydelsen lagt over paa selve Hovedgaarden, paa Gaarden Matr. Nr. 5 i Skaarup, paa Gaarden „Nøisomhed" under Aaby, paa Skovmøllen og endelig paa et Boel i Brudager. Endelig er der samtidig skeet den Forandring i Henseende til Oppebørsels-Maaden, at, medens Lemmerne oprindelig ikke selv modtog nogen Del af den skjænkede Landgilde, men denne blev gjort i Penge, der saa i ugentlige Portioner efterhaanden uddeltes til dem, tilligemed nogle indkjøbte Varer til Beklædning, saa bliver selve Naturalydelsen (Kornet) i senere Tider uddelt ved hvert Aars Begyndelse til de fem Berettigede, der saaledes selv faa Raadighed over Anvendelsen.

Hvad selve Indtægten angaar, da stiller Forholdet mellem Fortid og Nutid sig saaledes.

Ifølge Fundatsen udgjorde den til Klosteret henlagte Landgilde i Korn 1 Orte Rug, 7 Pund 4 Skp. og 1½ Orte Byg, 1 Pund Havre. Disse Maal, der ere fremmede for Nutiden, vare heller ikke i gammel Tid ganske faste eller allevegne i Riget de samme; men i Almindelighed regnedes en Orte Rug for 10 Skjepper, 1 Orte Byg for 12 Skjepper, 1 Orte Havre for 20 Skjepper, 1 Pund haardt Korn (Rug og Byg) fra 20 til 24 Skp. og 1 Pund blødt eller løst Korn (Havre) til omtr. 40 Skp. Omsat i Nutids Maal vilde den oprindelige Korn-Indtægt altsaa udgjøre: 10 Skjepper Rug, omtr. 22 Td. Byg og henved 5 Tønder Havre. Penge-Værdien heraf anslaar Fundatsen til omtrent 43 Rigsd. Værdien af de øvrige Ydelser er ansat: 3 Ottinger Smør à 2½ Rd. = 7½ Rd., 1 Kalv 1 Rd. Dertil kommer i Penge 4 Rd. 5 ℔ 5 ß 1 Alb., hvorved den samlede Penge-Værdi naar op til 55 à 56 Rd. — Summen af Lemmernes Ugepenge var for hele Aaret 41 Rd. 68 ß og Værdien af de uddelte Klædevarer omtr. 14 Rd. Hver enkelt Portion var beregnet til c. 11 Rd., Forhøjelse for den ene Portion 1 Rd.

Nu til Dags er Hospitalets aarlige Indtægt: 10 Skp. Rug, 20 Td. 6 Skp. Byg, 4 Td. 6 Skp. Havre, i fast Pengeydelse 7 Rd. eller 14 *Kr.*, samt $\frac{1}{6}$ Qvægtiende af Skaarup Sogn, der efter 10 Aars Gjennemsnit udgjør 18 Rd. eller 36 *Kr.* Beregnes ligeledes Kornet efter senere Tiders Gjennemsnits-Pris, vil den samlede Værdi af den nuværende Indtægt være omtr. 176 Rd. eller 352 *Kr.*, altsaa hver Portion mindst 70 *Kr.*, foruden fri Bolig,

Brændsel og et Stykke Havejord. Hertil kommer Renten af Pedersens Legat 20 Rd., til hver Part 4 Rd. aarlig.

Det vil heraf sees, ikke blot at den nuværende Indtægt er mere end tre Gange saa stor som den oprindelig paaregnede men ogsaa, at Korn-Ydelsen paa en Ubetydelighed nær er uforandret, samt at der ved Qvægtienden er bødet paa den Forringelse, som allerede fra først af er medført ved de mindre Natural-Ydelsers Ombytning med et Penge-Vederlag efter Fortidens lave Priser, saavel som paa den ubetydelige Nedgang i de oprindelig fastsatte Penge-Indtægter, som kan være foranlediget ved de i Tidens Løb foregaaede Forandringer med Fæstegodset*). Seer man altsaa paa Forholdet i dets Helhed, saa maa det erkjendes, at Skaarup Hospital Intet har mistet af det, som Henning Valckendorf har tiltænkt det, om det end nu faaer sine Indkomster fra andre Steder og tildels paa anden Maade. Og dette „Kloster", som nu i henved halvtredie Hundrede Aar har udrettet ikke saa lidt Godt baade for de Fattige og for selve Kommunen, tør saaledes henregnes blandt de vel bevarede milde Stiftelser fra Fortiden.

Ligesom der foregik flere Forandringer i Henning Valckendorfs offentlige Stilling i hans sidste Tid, idet

*) Af en Indberetning fra 1728 erfares f. Ex., at en af de Gaarde i Skaarup, der skulde yde til Hospitalet, senere var udstykket i tre, samt at Rasmus Clemensens Hus i Aaby, der skulde svare 4 Rd., var forsvundet. Om Herskabet den Gang har lagt Ydelsen over paa et andet Fæstested, sees ikke.

han 1655 blev forsat fra Odense Lehn til Bratsberg Lehn og i 1657 blev forlehnet med Lundenæs i Jylland, saaledes tyder ogsaa Adskilligt paa, at der samtidig eller vel snarere efterhaanden er foregaaet en Nedgang i hans oeconomiske Vilkaar — hvad forøvrigt netop ved hin Tid var Tilfældet med ikke faa fyenske Herremænd; og den paafølgende ulykkelige Svenske-Krig fuldendte Ødelæggelsen for mange. For Henning Valckendorfs Vedkommende viste Følgerne sig dog først efter hans Død, medens han i sin Livs-Tid i det Mindste bevarede sine større Eiendomme, idet han hjalp sig igjennem ved Laan, ved Afhændelse af Strøgods o. dsl. Det kan dog bemærkes, at den foran omtalte Erhvervelse af Tved Kirke med Tilliggende endnu falder i hans sidste Tid.

Henning Valckendorf var tre Gange gift.

Hans første Hustrue var Karen Brahe, f. paa Helsingborg 23/4 1598, Datter af Axel Brahe og Fru Kirsten Hardenberg Eriksdatter. Bryllupet stod i Odense 23/8 1618, hvor hun døde 15/8 1631 og hvor hendes Jordefærd fandt Sted 31. s. M. med Ligprædiken af Biskop Hans Mikkelsen.

Den anden Hustrue var Anna Bernekow (Barnekow), f. 9/9 1606, Datter af Christen Bernekow (der faldt i Calmarkrigen, efter Traditionen offrende sig for Chr. 4.) og Fru Margrethe Brahe, hvis Vielse efter Eil. Br. Cal. havde fundet Sted paa Vidskøl i Skaane 30/7 1598. H. V.s Ægteskab med Anna Bernekow maa formodes at

have fundet Sted 1632 eller 1633. Anna Bernekow døde 1643.

Den tredie Hustrue var Margrethe Blome, f. 6/2 1616, Datter af Diderich Blome til Mønchen-Newersdorf og Fru Anna von Ahlefeldt. Fru M. Blome overlevede sin Ægtefælle 21 Aar og døde paa Bjørnemose 29/8 1679*).

Af disse Ægteskaber havde Henning Valckendorf følgende Børn:

Af første: 1. Christopher V., „til Hesleholm" etc. (Skaane), f. 1618 eller 1619, død 19/1 1690; hvis Afkom endnu lever i Sverrig, s. ndfr.

2. Jørgen V., død som Barn, 2 Aar. gl.
3. Axel V., „til Glorup", senere til Tidselholt, gift 1) 1650 med Anna Friis, f. 1630, d. 1665; 2) med Helle Sophie Skinkel. A. V. angives at være død 1675.
4. Henning V., f. i Odense 12/1 1628, døbt 20. s. M. i Valckendorfs Hus af Biskoppen. Død 22. Mai 1631, Bisk. Ligtale 6/6; (betegnes i Dagbogen som „filius præsidis natu minimus").

Af andet Ægteskab:

1. Henning V., til Klingstrup.
2. Karen Brahe V., død som Barn.

Strax efter sin første Hustrues Død har Henning Valckendorf ladet opføre det med hans Navn sædvanlig betegnede Gravcapel, der endnu staar umiddelbart op

*) Saaledes efter Indskriften paa hendes Kiste. I Skaarup Kirkebog staar dog indført af Sognepræsten Hr. Peder Jonsøn Skaaning: „Den 23 August 1679 døde min gunstige Frue og bedste Ven, Welb. Fru Margreta Blume, en Løffverdag Nat Kl. 9".

til St. Knuds Kirkes nordre Mur i Odense, og til hvis Vedligeholdelse han ved Skjøde 21/2 1655 skjænkede en Gaard i Ørsted. Det bærer udvendig Aarstallet 1633 og paa Gavlen 3 Vaabenskjolde, Valckendorfernes, Brahernes og Bernekowernes, altsaa hans eget, hans afdøde og hans daværende Hustrues. Saavel Skjødet til H. V. paa Pladsen „til en Begraffuelse och Leigersted", udstedt af Borgmester og Raad i Odense paa Kirkens Vegne 30/1 1632, som H. V.s Skjøde til Kirken paa Gaarden i Ørsted, dat. Odensegd. 21/2 1655 (ikke, som det ofte feilagtig er angivet, 1665), findes trykte i S. t. F. Hist. 5. 160., hvor Stiftsprovst Damgaard nøiagtig har oplyst hele denne Sag.

Henning Valckendorf endte sit virksomme Liv den 7. Januar 1658 paa sin Fædrenegaard Glorup. Samme Aar døde hans Moder*). Den 8. Juni prædikede Biskop Laur. Jacobsen over dem begge i Svindinge Kirke. Henning Valckendorfs Lig blev nedsat i det foran nævnte Kapel ved St. Knuds Kirke, hvor hans to afdøde Hustruer allerede hvilede, og hvor ligeledes hans tredie Hustru, der overlevede ham i 21 Aar, senere blev bisat. Indskriften paa hans Kiste hidsætte vi efter Mumme, St. Knuds Kirke S. 302:

„Herudi huiler erlig och welbiurdig Mand och strenge Ridder Hr. Henning Valkendorph til Glorup, Kongl. Maj. Befalingsmand paa Lundenis, som var erlig og welbiurdig Mand Henning Valkendorph Jørgensen til Glorup

*) „Danske Herregd.", hvis personalhistoriske Meddelelser oftere ere i høi Grad forvirrede, lader Henn. V.s Moder, Fru Anna Brockenhuus, være hans Hustrue, som efter hans Død, hvis Tid kun angives til „efter Marts 1649", i nogen Tid skal have eiet Glorup.

och erlig och welbiurdige Frue Fru Anna Brochenhus til Brangstrup deris Søn, fød paa hans Fædrenegaard Glorup Anno 1595 d. 24. Februar; verit af Gud den Allerhøieste begafuet med trende Hustruer: den første erlig och welbiurdig Frue Fru Karen Brahe till Mattrup, med huilchen Gud hannem velsignet med 4 Sønner. Den anden erlig och welbiurdige Frue Fru Anna Bernekow til Tollosegaard, med huilchen han blef velsignet med 1 Søn og 1 Datter. Den tredie erlig och welbiurdige Frue Fru Margareta Blomme af Neiverstorf. Och blef hand ved en salig Afscheed af Gud allermægtigste fra denne Jammerdal bortkaldet paa hans Gaard Glorup d. 7. Januar Anno 1658 udi hans Alders 62 Aar 10 Maaneder och 4 Dage. Gud forlæne hannem med alle troendis och udvalde Guds Børn en glædelig och ærefuld Opstandelse paa Dommens Dag."

II (2). Henning Valckendorf den yngre og Fru Kirstine Kruse.

1658—1680.

Da Henning Valckendorf døde i Januar 1658, stod det, som man veed, sørgeligt til i Danmark, og kun altfor vel passede igjen den gamle Folkesangs Omqvæd: „Nu stander Landet i Vaade". Hans Død indtraf under den første Afdeling af den ulykkelige Svenske-Krig, paa et Tidspunkt, da saa godt som hele Landet var i Fjendevold, syv Uger før Afslutningen af Roskilde-Freden den 26. Februar, der dog kun hidførte en kort og skuffende Ro indtil Fjendens snart paafølgende uventede Fredsbrud i August samme Aar. Man kan tænke sig, at Henning Valckendorfs sidste Dage under saadanne Omstændigheder

have været mørke, opfyldte af mangehaande Bekymring og bange Anelser, hvad enten hans Tanker dvælede ved Fædrelandets eller ved Familiens Stilling.

Sønnen Henning Valckendorf („den unge") fik Klingstrup med Tilliggende efter Faderens Død. Derimod fik han ikke Glorup, der blev i hans Stifmoders, Fru Margrethe Blomes Besiddelse. Han kaldes derfor altid „til Klingstrup", medens Faderen i sin Tid stedse betegnedes „til Glorup", uden Tilføjning af hans øvrige Ejendomme.

Henning Valckendorf den yngre var, som forhen oplyst, født i Faderens andet Ægteskab, altsaa Søn af Fru Anna Bernekow, og sandsynligviis født omtrent 1634. I samme Aar, da han tiltraadte Besiddelsen af Klingstrup, indgik han Ægteskab med Kirstine Kruse, Datter af Jørgen Kruse til Hjermitslevgaard og Fru Beate Bülow, født paa Ballering i Skaane 24/8 1628*). Brylluppet stod i Odense, hvor de bleve viede af Biskoppen, Laurids Jacobsen, paa „Adelens Gaard", 28. Juli 1658. Man seer, at saavel Faderens og Bedstemoderens Jordefærd som Sønnens Brylluppsfærd har fundet Sted i den korte Fredstid i hint Aars Sommer.

Om denne Henning Valckendorf ere Efterretningerne i høi Grad sparsomme. Han nævnes nogle Gange i Documenter fra hin Tid, deriblandt i et Par, som vedrøre Rigsdagen i Kjøbenhavn 1660 og Souverænitetens Indførelse: saaledes findes under det af Adelen 19. Sept. til Rigens Raad indgivne Forslag og Tilbud om en almindelig

*) Hofm. Fund. VI. 48, der kun kjender 1 Henning Valckendorf som Eier af Klingstrup, lader feilagtig Kirstine Kruse være den ældre H. V.s anden Hustrue.

Konsumtionsskat følgende Paategning: „Paa min Søn Valdemahr Daaes og Henning Valckendorpfs vegne samtyker jeg underskrevne Jørgen Kruse, m. pr.", altsaa Svigerfaderens Underskrift paa Svigersønnens Vegne. Ligeledes findes Navnet „Henning Valckendorff mpp." under den af Adelen u. 10. Januar 1661 i Kjøbenhavn udstedte saakaldte Souverænitets-Akt, hvorved Kong Frederik 3. hyldedes som „en absolut souveræn Arfueherre"; hvilken Forsikkring er nedlagt i et i Geh. Archivet opbevaret Pergamentshefte med egenhændige Underskrifter og Segl i rødt Lak*). Men forøvrigt er han hidtil ikke funden videre omtalt, og der vides egentlig kun, at han med Familie boede paa Klingstrup, hvor han døde i temmelig ung Alder. Et Par Smaa-Notitser om ham ere dog tilføiede nedenfor, hvor der er gjort Forsøg paa tilnærmelsesvis at udfinde hans Dødstid.

Imidlertid vare de faa Aar, i hvilke han besad Klingstrup, betydningsfulde og skjæbnesvangre nok for Familien. Det er forhen omtalt, at Henning Valckendorf den ældres Formues-Vilkaar i hans sidste Tid uden Tvivl vare blevne en Del forringede. Den ulykkelige Krig 1657—60, under hvilken ogsaa Fyen og særlig Nyborg Amt led meget, maatte nødvendigvis forværre Stillingen. De sørgelige Virkninger kom for Dagen allerede i det første Aar efter Krigen. Paa Fyenbo Landsthing blev 31/10 1660 læst Proclama, hvori Alle og Enhver, som havde nogen retmæssig Fordring i Boet efter Henning Valckendorf til Glorup, indkaldes at melde sig inden Aar og Dag hos

*) Holb. D. Hist. Ny Udg. III. 296. Aarsberetn. fra Geh. Arch. I. 125–129.

hans Frue, Margrete Blome, til hvem de andre Arvinger havde afstaaet hans Gaard Glorup med al dens tilliggende Grund og Eiendom, hvorimod hun havde paataget sig at betale Gjælden*). Men Fru Margrete Blome, der saaledes efter sin Ægtefælle havde beholdt Glorup og, saavidt det kan sees, ogsaa Bjørnemose, saae sig allerede i det næste Aar nødsaget til at gjøre Opbud under Kommissarier, der u. 23. Juni 1661 udviste Hoved-Kreditor, Landsdommer og Rigsraad Henning Povisch til Hollufgaard Vederlag i Glorup for 11644 Rd., efterat Nedsættelse i hans Fordring var skeet. Han opkjøbte samtidig nogle andre mindre Fordringer og afhændede strax efter Glorup med alt Underliggende ved Salg 29. Juli 1661 til Generallieutenant Hans von Ahlefeldt for 14237 Rd. 21 ß**). Saaledes tabte Fru Margrete Blome Glorup, og dermed gik denne Gaard med alt dens Tilliggende ud af Familien Valckendorfs Eie, efter i henved tre Hundrede Aar at have været i dens Besiddelse og vel egentlig dens Hovedsæde.

Ogsaa Bjørnemose siges — som det hedder i Matric. 1661 — „at være udlagt til Kreditorerne", tilligemed den underliggende „Skovmølle" i Skaarup Sogn, men begge at have ligget øde efter Krigen. Naar D. Herreg. XIX. siger, at Tved Kirke er bleven udlagt Knud Urne til Julskov for Gjæld, da er dette vistnok først sket lidt senere. Mærkelig nok nævnes dog i den nærmest følgende Tid Fru Margrete Blome ikke blot som boende paa Bjørnemose

*) Medd. eft. Landsth. Prot. af S. Jørgensen.

**) Denne Sag, om hvis rette Sammenhæng de almindelige historiske Beretninger, f. Ex. „D. Herregd.", Traps stat. Værk o. a., ikke give Besked, er først oplyst som anført af Biskop Engelstoft efter et i Odense Bispearchiv bevaret Document (Gudme H. 18).

men som dens Eierinde og ligeledes som den, der havde Patronatsretten til Tved Kirke. Det maa allerede heraf antages, at hint Udlæg til Kreditorerne dog ikke har medført Gaardens Tab, mulig netop fordi det „øde" Pant ansaas for temmelig værdiløst, men at Sagen er bleven ordnet paa en lempeligere Maade, saaledes at Fruen har beholdt Eiendommen for sin Livs-Tid. Og et væsentligt Bidrag til at oplyse dette noget uklare Forhold haves i Thingbøgernes Meddelelse om, at „H. v. Ahlefeldt til Glorup 1/2 1662 tilskjødede Fru Margrete Blome jus patronatus til Tved Kirke, Herligheden til Præstegaarden og Degnebolet, 2 Boel, Bjørnemose Gaard, Langemose Mae; deraf gives til Kirken aarlig 1 Otting Smør; Skovmøllen, der skylder aarlig 3 Pund Mel, 1 Boel i Tved, en Part i 3 Gaarde og 1 Boel i Skaarup. Efter Fruens Død skulde det kunne indløses for 2360 Rd." (Uddr. v. S. Jørgensen.) Disse Eiendomme synes saaledes at maatte være fulgte til H. v. Ahlefeldt tilligemed Glorup Aaret i Forveien. Det vides, at Margr. Blome 14/11 1672 har pantsat Tved Kirke til Ridefoged p. St. Hans Kloster Hans Christensens Enke, for 284 Rd. Og naar Knud Urne strax efter Fru Margr. Blomes Død gjorde Brug af den Patronats-Rettighed i Tved, som Matriculen endnu i samme Aar havde betegnet som tilhørende hende, da tyder dette paa, at det omtalte Udlæg af Kirken til ham først har fundet Sted paa den Tid. Det er saaledes forstaaeligt, at Fru Margr. Blome baade oftere i de forudgaaende Aar og særlig i Jordebogen over Nyborg Amt 1680, et Forarbeide til den nye Matricul, udtrykkelig og bestemt nævnes som Eierinde af Bjørnemose indtil sin Død Aaret i Forveien, ligesom der ogsaa sammesteds siges: „Tvede Kirche

hafde Velb. Sal. Fru Margreta Blome till Biørnemoſe jus patronatus till." Som „Bjørnemoſe Tienner" anføres kun 1 Gaard i Tved paa 1 Td. 4 Skp. og i Holmdrup, Skaarup S. en øde Gaard paa 4—7—1—1, „huorudj Fru Margr. Blomme er berettiget for 1—5—„—1", ligeſom hun og „har tilforhandlet ſig Jord ſammeſteds, ſom Ingen ſig ved kjender, 3—2—1—„". Ogſaa omtales, at hun 8/12 1665 fik af Jørgen Madſen i Holmdrup for en Penge-Forſtrækning overdraget „Eigenabe Vænge", Oſt op til Hallindſkov, til fuld Brug og Nytte i 6 Aar. Samme Vænge kom ſiden under Klingſtrup, ſ. ndfr. Jordeb. fra 1740. I Skaarup By ſtaar hun anført for 3 Gaarde, tilſammen anſatte for 20—2—3—1, af hvilke dog de to delvis hørte under eller ſkyldte til Skaarup Hoſpital med 12—4—„—„. I Oure Sogn var hun endelig af Kongen for Livstid forlehnet med „Kongl. Majeſtæts Gods", 3 Gaarde med tilſammen 29 T. 3 Sk. 1 Fdk. Hartkorn, altſaa vel en hende af Kongen ydet Biſtand under hendes ſtore Tab. Dette Gods „var nu effter hindis Død igien Hans Majeſtæt hiemfalden", ſiger Jordebogen. — Forøvrigt havde Fru Margr. Blome i A. 1667 20/10 pantſat Bjørnemoſe Gaard for 622 Rd. til ovennævnte Enke efter Hans Chriſtenſen, der forhen havde været Lehnsmanden Henning Valckendorfs Rideſoged. Fru Margrete Blome døde, ſom anført, paa Bjørnemoſe 23/8 1679. —

Efter Tabet af Glorup maatte Klingſtrup blive at betragte ſom Familien Valckendorfs Hovedſæde og Fædrenegaard, og det viſte ſig at have været „i en lykkelig Stund", at Henning Valckendorf havde erhvervet denne Eiendom. Henning Valckendorf den yngre havde, ſom forhen

bemærket, ikke havt nogen Andel eller Medeiendoms-Ret i Glorup, og hans Stifmoders Opbud i 1661 havde derfor ikke umiddelbare Følger for hans Besiddelse af Klingstrup, om det end kan formodes paa anden Maade at have berørt hans saavel som hele Familiens Stilling. At det forøvrigt har været ham trangt nok at bjerge Gaard og Gods, kan ikke betvivles; thi Tiderne vare onde. Til Krigens forfærdelige Ødelæggelser af rørlig og urørlig Eiendom, der bl. A. medførte, at mange Jorder bleve liggende utilsaaede, kom ulykkeligviis i hine Aar, især i 1659 og 1661, haard Misvæxt, saa at Fæsterne vare ude af Stand til at svare deres Afgifter. Herregaardene maatte tvertimod, saavidt der var Evne, temmelig almindelig forstrække Fæsterne med Sædekorn og Fødekorn, for at de ikke rent skulde gaa til Grunde. I de mange Thingsvidner, som efter Krigen optoges angaaende de sørgelige Tilstande i denne Del af Fyen*), forekommer ogsaa Klingstrup Gods, ved Siden af Hvidkilde, Nielstrup, Skjoldemose, Løitved, Boltinggaard, Rantzausholm (Trolleborg) o. fl. Godser; og allevegnefra høres de samme Beretninger og Klager over Plyndring, Hærværk og voldelig Færd, som i Krigens Tid var udøvet, ikke blot af Fjenden, men næsten endnu mere af de Danskes „Allierede", ja af Kongens egne Folk: hvorledes de havde berøvet Beboerne alt Brugeligt, Klæder og Fødevarer, Bosfab og Redskaber, Heste, Køer og andre Husdyr, og ofte ødelagt, hvad der ikke kunde bortføres. Om Klingstrup Gods vidnes ved et Thingsvidne og Syn, foranstaltet af Kirstine Kruse 15/6 1666, at i Krigstiden bleve øde og afbrudte: i Skaarup 6 Gaarde, i Aaby 3 Gaarde, i

*) S. bl. A, S. Jørgensen i Hist. Tidsskr. IV. 5.

Holmdrup 2 Huse. Ubeboede vare desuden 6 Gaarde i Skaarup, hvoriblandt „Hofgaarden", og 4 Gaarde i Aaby. Endnu 1666 laa 6 Gaarde og 2 Huse øde. Særligt havde Godset lidt ved Sognets Beliggenhed ved Kysten, idet Afdelinger af General Waldecks vilde Ryttere, der laa ved Kirkeby, daglig færdedes derigjennem til og fra Vagtholdet ved Stranden, ligesom det ogsaa udtrykkelig siges, at samme fjendtlige General, der laa paa Klingstrup, med samt hans Ryttere havde bortført, hvad de kunde, af Heste og Qvæg og i det Hele handlet ilde med dette Sogn, førend de om Efteraaret 1659 afgik ad Nyborg til, hvor de saa delte Skjæbne med den øvrige svenske Hærstyrke i Fyen, der blev tilintetgjort af de Danske og deres Forbundne i Slaget ved Nyborg eller Hjulby Sø den 14. Novbr. At ikke faa Gaarde under saadanne Omstændigheder bleve øde, og at Landgilden udeblev fra de fleste, er ikke at undre over; og at ligeledes Eiendoms-Værdien sank ganske overordentligt, er hvad der maatte ventes, om end Nedgangen efter vore Tiders Begreber grændser til det Utrolige*). Endnu tyve Aar senere nævner Matriculen „øde og forladt Gods, der Ingen sig ved kjender", baade i Skaarup og i Holmdrup, 13 Td. 7 Skp. 2 F. 1 Alb. Forøvrigt strakte Ødelæggelsen sig oftest ogsaa til selve Herregaardene, og det vidnes udtrykkelig, at mange efter Krigen stode som halve Ruiner,

*) En offentlig Vurderings-Forretning 28/8 1661 ansætter Jørgen Jensens Gaard i Holmdrup til 70 Slettedaler, Hans Nielsens, „som endnu nogenlunde har Tømmer i Husene" til 50; Jørgen Rasmussens, „som og med noget lidet Tømmer er beholden", til 35; Laur. Andersens, „afbrændt, staar kun 5 Fag", til 35; Hans Jørgensens, „slet afbrændt, findes ingen Bygning", til 30. Efter denne Vurdering udlagdes de Kreditorerne. — Bjørnemose med Tilliggende taxeredes til 490 Rd. S. Jørgensen.

med afblæste Tage, afbrudte Lofter og Gulve, udslagne Vinduer, Dørene borte eller uden Laase osv., saaledes Nielstrup, Hvidkilde og især Kai Lykkes Gaard, Rantzausholm o. fl. Mueligviis har Klingstrup Gaard lidt en mindre haard Medfart, men det er i ethvert Tilfælde indlysende, at det ogsaa for Herremændene har været strænge Tider, ligesom det jo da ogsaa er vitterligt, at netop i den Periode gik mange til Grunde. Et Bidrag til at danne sig en Forestilling om Tidens Vilkaar haves bl. A. i en til Thinge læst Advarsel fra Præsidenten Cl. Rasch, Amtsforvalter i Nyborg, om at Jorddrotterne til Klingstrup, Hvidkilde, Skjoldemose og Løgtved skulde betale Skatterne for deres Gods inden anden Dags Aften, under Trudsel af militær Execution; 3/8 1666. Imidlertid — det lykkedes Henning Valckendorf at stride igjennem og at bevare Klingstrup til bedre Tider. —

Betræffende Godset berettes forøvrigt, at 1667 20/9 „fremkom Klingstrup Tjenere i Aaby og forpligtede sig til selv at rebe og dele deres Jorder indbyrdes, saa de alle kunde faa lige Agerland og Engbund, efterson den af 4 ved Thinget udmeldte Mænd foretagne Forretning vilde være Bymændene til Skade". Deres egen Rebning og Deling skulde udføres inden 8 Dage. Byen blev delt i 16 Helgaarde. —

I sit Ægteskab med Kirstine Kruse havde Henning Valckendorf den yngre 3 Børn: 1, Henning V., død lille; 2, Jørgen Henning V., f. 8/2 1661; 3, Anna Beate V., f. 16/2 1662. Om de to sidste s. videre i det Følgende.

Om Henning Valckendorf den yngres Død er hidtil ingen bestemt Efterretning naaet til os, eiheller om Stedet,

hvor han er jordfæstet. Det kan dog anseés for vist, at han er død ikke blot før Aaret 1669 men allerede før Januar 1666, altsaa i temmelig ung Alder, ikke meget over 30 Aar gammel. Med hint Aar begynder nemlig Skaarup ældste Kirkebog, der ikke nævner ham, men derimod omtaler hans Enke som Besidderinde af Klingstrup. Og u. 15/1 1666 har Kirstine Kruse, „Sal. Henning Valckendorfs", indgivet en egenhændig underskreven Klage til Hjemthing og Landsthing. Paa den anden Side nævnes Henning Valckendorf u. 19/10 1663 som Kommissær i Skiftesagen angaaende det paa Taasinge udlagte og arresterede Gods, tilligemed Peder Brockenhuus. Hans Død maa altsaa henføres til 1664 eller 1665, og da han ifølge Thingbøgerne har brugt Stevningsmænd i en Sag 9/6 1665, synes altsaa hans Dødsdag at maatte ligge imellem Juni 1665 og Januar 1666. Og hvad Stedet angaar, har det al Sandsynlighed for sig, at han er død paa sin Gaard, og at hans Lig er nedsat enten i Skaarup eller Tved Kirke, der den Gang vare forbundne og begge under den Valckendorfske Families Patronat. For den sidste Antagelse synes det at tale, at hans Hustrues Kiste blev indsat — og endnu staar — i det Kapel ved Tved Kirke, som senere blev opført af hans Datter, der ligeledes er bisat der. Dog er hans Kiste hidtil forgjæves eftersøgt i Kapellet.

Fru Kirstine Kruse blev paa Klingstrup efter hendes Ægtefælles Død og forestod Bestyrelsen af Gaard og Gods, dog kun som Formynderske for Sønnen, Jørgen Henning Valckendorf, indtil han selv kunde overtage den i Aaret 1680. Hendes Navn forekommer oftere i Kirkebogen mellem 1669 og 1680, ligesom ogsaa begge

hendes Børn nævnes i samme Tid og bl. A. sees temmelig hyppigt at have været indstævnte som Faddere, endog i meget ung Alder, f. Ex. allerede 1671 o. ff. Hun flyttede senere fra Klingstrup, formodentlig efter Sønnens Giftermaal, og tog Bolig paa Skaarupgaard, hvor hun døde 7/2 1703.

Ved Skiftet efter hende 2/4 1703 mødte som Arvinger hendes to Børn; paa Sønnens Vegne, formedelst hans Svaghed, hans Svoger og Curator, Oberstlieutenant Anders Trolle til Trolholm, og paa Datterens Vegne hendes Ægtefælle, Knud Urne „til Julskov, Bjørnemose og Faareveile", ved Fuldmægtig. Boet var ikke betydeligt. Af Jordegods hørte dog til Boet 4 Gaarde og 1 Hus i Skaarup samt to Huse i Skaarupør, af Hartkorn tilsammen 28—3—2—„; hvilket kom til Deling. Selve „Hofgaarden" derimod kom forsaavidt ikke ind under Skiftet, som Fru Kirstine Kruse ved et i Stervboen forefundet lovformeligt Testamente havde overdraget Datteren Anna Beate Forkjøbsret til samme til en Pris af 50 Rd. pr. Tønde Hartkorn, hvilket paa den Tid var 10—7—1—1; men denne Kjøbesum blev næsten opveiet af en i Skifteretten fremlagt Fordring paa 490 Rd., hvormed Datteren havde forstrakt Moderen til Opførelse af et nyt Stuehus paa Hofgaarden først i Halvfemserne. Indbo og Løsøre, med nogen Besætning, vurderedes til 256 Rd. 4 ß 10 ß. Der blev til endelig Deling kun 93 Rd. foruden det nævnte Jordegods*).

*) Det kan have nogen kulturhistorisk Interesse at see Fortegnelsen over Fru Kirst. Kruses bestedne Indbo: 8 Sølvskeer, 1 Sølv-Saltkar, 3 store Tinfade, 29 Tintallerkener, 2 Par ottekantede Lysestager, 1 stor Malmlysestage med 3 Arme at skrue ud og

Paa Fru Kirstine Kruses Kiste i Tved Gravcapel staar følgende Indskrift: „Herunder hviler den velædle og velbyrdige, nu salige hos Gud, Frue, Fru Kirstine Kruse, velædle og velbyrdige Sl. Henning Valckendorphs til Klingstrup, som er født paa Ballering i Skaane Aar 1628 den 24. Augustj af Høiædle og Velbaarne Forældre. Hendes Fader var den Højædle og Velb. Mand Jørgen Kruse til Hjermetsløf Gaard, Krigs-Kommisarius i Jylland. Hendes Moder var den Høiædle og Velb. Frue, Fru Beate Bylov. Og kaldede Gud hende fra denne Verdens Møisommelighed paa Schaarup Gaard d. 7 Februari Anno 1703, efterat hun havde levet her i Verden 74 Aar, 5 Maaneder, 3 Uger. Evig lever hun paa Sielens Vegne hos Gud, Legemet forventer paa den yderste Dag en ærefuld Opstandelse."

„Gud skee Lov evindelig,
at Dødens Skaal er drukket.
Jeg har fat paa Himmerig,
Det sidste Suk er sukket.
Mit Legem hviler i sin Grav
Med største Ro og Lise,
Min Siel hun lader aldrig af
Guds hellige Navn at prise!"

Paa hendes Datters, Fru Anna Beate Valckendorfs

---

ind, 1 gl. Seyerværk, 1 Jernslagværk med Hus til, 1 Sukkerbøsse af Blik, 3 Gibsbilleder, 1 stort Spejl i sort Ramme, 3 Agurkeglas, 1 lidet rundt Bord med drejede Piller, 1 firkantet Stenbord med aaben Fod paa 4 udhuggede Billeder, 7 Russlæders Stole, 5 dreiede Stole, med flamsk Syening, 1 jernbeslaaet Contoir med 2 Laase og 11 Skuffer, 1 stor beslagen blaa Egekiste med 4 Vaaben, 1 Brændevinskjedel med Laag og Hat; desuden 8 Køer, 8 Faar m. m. Nyb. A. Skifteprot. ved S. Jørgensen.

Kiste sammesteds staar en Indskrift paa det Nærmeste ligelydende, kun med de andre Navne.

Nogle nære Slægtninge sees at have havt nogenlunde stadigt Ophold paa Klingstrup i Kirstine Kruses Tid; saaledes Jomfru Anna Margrethe Kruse, rimeligvis Fruens Søster, senere død paa Skaarup Hovgaard 1707, 75 Aa. gl. Ligeledes Jomfru Beate Oldeland, hvis Moder var Helvig Kruse, gift med Hans Oldeland til Uggerslefgaard, Landsdommer. — Ogsaa i Holmdrup boede paa den Tid Adelsfolk. Særlig omtales „welb. Claus von Rønnow", Capitain, gift med Fru Anna Elisabeth von Mühlenheim. Den ældste Kirkebog nævner dem allerede paa sit første Blad, hvor det hedder, at 21/3 1669 bar Fru Anna Elisabeth „en Søn af Rasmus Madtzøn, som boer i det Huus paa Welb. Claus v. Rønnows". De havde i det Mindste 3 Døttre, idet „Anna Sophie" betegnes som Claus v. Rønnows „mellemste Jomfru"; de to andre vare vistnok „Clara Maria" og „Hedevig". Vel nævnes ogsaa „Magdalene Helvig" v. Rønnow adskillige Gange, men hvis her ikke foreligger Unøiagtighed i Gjengivelsen af den samme Persons Navn, har den sidste snarest været et ældre Medlem af Familien, muelig Claus v. Rønnows Søster; hun døde „paa Holmedrupgaard" 1690. Saavel Fru Anna Elisabeth som hendes Døttre sees at have været søgte som Faddere for Børn i Holmdrup. Om Claus von Rønnows Død er i Kirkebogen indført: „1674 d. 24. Juli bleff Welb. Claus von Rønnow nedsat om Afftenen i Skaarup Kirke". Ifølge D. Atl. VI maa dog hans Lig senere være flyttet til Tved Kirkes nordre Capel, der dog nu er tomt, idet de der indsatte Kister i nyere Tid ere udtagne og enten nedsatte

i en Gravhvælving eller nedsænkede paa Kirkegaarden. Ved Kjøb strax efter Svenskekrigen var Claus v. Rønnow bleven Eier af en Dobbelt-Gaard i Holmdrup, forhen tilhørende Jørgen Joensen (sml. Vurderingen foran) og fik endvidere Kgl. Majsts. Brev paa 1½ Gd. sammesteds, ligesom han og erhvervede noget Gods i Skaarup. Om hans Enkes Stilling indeholder den forhen omtalte Jordebog f. Nyb. A. følgende Oplysning: „Fru A. E. von Muhlenheim, Sal. Claus v. Rønnows, er aff Hs. Kgl. Mayestæt for sig og it af hindis Børn, deris Liffs Tiid, forundt den Gaard, som hun paaboer, og tilforn var tuende Bøndergaarde, hvis Hartkorn var 15—4—3 —„", og dertil to mindre paa tilsk. 6—7—„—2. Endvidere findes hun anført for 3 Steder i Skaarup, ansatte for 6—6—„—„. Den større Gaard i Holmdrup, hvor Familien boede, kaldtes „Holmdrupgaard" og er upaatvivlelig den samme, som i senere Tider kaldtes „Fruergaarden", hvilket Navn endnu er kjendt om en af Gaardene i Holmdrup, nemlig nuv. Matr. Nr. 8, hvis Jorder grændse op til „Fruskoven", og som vistnok udgjør en (nu kun liden) Del af den gamle Holmdrupgaard, der rimeligvis har ligget omtrent paa samme Sted*).

*) Nogle nærmere Oplysninger om denne Gren af den forhen saa mægtige Rønnowske Slægt og om de berørte Eiendoms-Forhold ere i Personhist. Tidsskr. II meddelte af S. Jørgensen, med Bemærkninger af Adsk. Thiset.

12 (3). Jørgen Henning Valckendorf, 1680—1724.

Jørgen Henning Valckendorfs Besiddelses-Tid regne vi fra Aaret 1680. I dette Aar kaldte nemlig endnu hans Moder Præst til Skaarup med Sønnens „Villie og Samtykke" og udstedte Kaldsbrev u. 9de August; men allerede u. 27. November s. A. udstedte Sønnen i eget Navn alene og under egen Haand et offentligt Document, betræffende Skaarup Sognekalds Rettighed, med forbindende Kraft ogsaa for hans Arvinger og Efterfølgere paa Klingstrup. Overgangen er saaledes skeet i A. 1680, fra hvilken Tid han og i Kirkebogen benævnes „Patronen". Han var den Gang i sit tyvende Aar.

Om Klingstrup Gaard og Gods, samt Skaarup Kirke, ved J. H. Valckendorfs Overtagelse deraf, haves i den herværende, forhen omtalte Jordebog for Nyborg Amt fra 1680 følgende Oplysninger, der vel maa ansees for officielle og paalidelige, men med Hensyn til hvilke det dog maa bemærkes, at den ældre Skyldsætning nærmest beroede paa et Skjøn eller en Overenskomst og svarede til den paahvilende Afgift, ansat i „haardt Korn", medens den af Ole Rømer i de følgende Aar udarbejdede nye Matricul først indførte Beregningen af „Hartkornet" efter Jordernes Areal og Bonitet tilsammen. Hin ældre Jordebog maa antages at gjengive den under Fr. 3 i 1664 bestemte Skyldsætning. Den blev efter Kgl. Befaling samlet og affattet som et Forarbejde til den nye Matricul og er for hvert Sogn underskreven af Sognepræsten og Herredsfogden, for Skaarup-Tved af Hr. Jens Joensen og Morten Pedersen.

Det hedder der først:

„Skaarup Sogn. Kongl. Majst.s Anpart Korntiende hafuer Velb. Sal. Henning Valchendorffs Arffuinger jus patronatus till, paa dend Maade, at Kongens Anpart Tiende er forundt Sognepræsten til Vor Kirche udi Suendborg, och dend udi Kierfuen lader oppeberge, som er erachted for..... 20 Tdr. Kirchens Anpart Korntiende er i lige Maader vnder bemelte jus, og Patronen des Afgifft lader oppeberge och er erachted..... 20 Tdr. Klingstrups Hoffuetgaard, tilhørende welbemelte Sal. Henning Valchendorffs Arffuinger, og erachtes saauit des Ennemercher sig strecher ..... 61—2—2—2.

Klingstrup Gods:

1. Af Skaarup By 14 Gaarde samt „Maaegaard“ tilsammen..... 129—4—2—1.
   Skov til fornte Klingstrup Bønder. 15—2—1—1.
2. af Øster-Oubye, 16 Gaarde, tils. 153—7—1—2½.
3. af Holmdrup, 1 Gaard..... 6—4—1—1.
4. af Skaarupor, 1 Boel og 1 Hus... 2—2—2—2.

Af Gaardene i Skaarup staa 10 for over 9 Tdr. Hartkorn, deriblandt Hofgaarden for 18—6—„ og Maegaard for 12—2—2—2. I Aaby staa 2 over 12 Td., 6 over 10 og 5 over 9 Td. Hrtk*).

---

*) Til Sammenligning anmærkes, at de nærmeste Hovedgaarde i samme Matricul-Arbeide findes ansatte saaledes: Veistrupgaard, tilhørende Major Rubek Kaas 24 Td. og Mølleskyld 9—6; „Tidzelholt“, Axel Valckendorfs Arvinger, 30 Td. Familien Kaas's (Fru Hilleborg K. og Rubek K.) Gods i Veistrup 67 Td., i Oure 4. Tidzelholts: 74 og 13. Veistrup Konge- og Kirketiende tilhørte Velb. Peder Pedersen Lerche til Rygaard,

Kirkens Gods findes ikke nærmere betegnet; thi at en Bonde i Holmdrup betegnes som „Kirchemand", skal neppe sige Noget om hans Gaards Forhold til Kirken, saa meget mindre, som Gaarden er anført under „Kgl. Majst.s Ryttergods", hvorunder i det Hele findes henført 42—5—2—1. Det maa saaledes antages, at Kirkens tidligere Gods allerede paa den Tid var inddraget under Hovedgaarden, hvad jo temmelig almindelig skete, og hvorved ikke lidet gammelt Kirkegods i Tidernes Løb er gaaet tabt*).

Hospitalets Gods er forsaavidt betegnet, som der ved visse Gaarde er angivet, hvad de „skyldte" til Skaarup Hospital, beregnet i „haardt Korn" (Byg); men Ejendomsretten og Herligheden tilkom vedkommende Herskab. Disse Gaarde, 3 i Tallet, alle i Skaarup By, vare imidlertid udenfor Klingstrup Gods, og der synes saaledes allerede den Gang at være foretaget Forandring med de Steder, hvorfra Ydelsen til Hospitalet skulde udredes. De to tilhørte Fru Margr. Blome til Bjørnemose eller hendes Bo, ansatte for 12—4—"; og 1 tilhørte Brudagergaard, ansat for 10—4—„; tilsammen altsaa 23 Td.

---

dog med en Afgift til Odense Hospital af 1½ Pund Rug, 1½ Pund Byg, 1 Pund Havre. Bjørnemose stod for 10 Td. 6 Skp.

*) Der er nu, to Hundrede Aar efter, dog en ganske lille Rest tilbage af den gamle „Kirkejord", idet Skaarup Degne-Embede har Arvefæste-Ret til et lidet Stykke Kirkejord, som i Jordebøger fra 1740 og 1803, i hvilke det udtrykkelig anføres (i førstnævnte som „øde Kirkejord", i sidstnævnte som „overladt den nærværende og tilkommende Degne i Fæste"), er ansat til „—1—„—2. Den faste aarlige Afgift til Kirken er 2 Rdl. eller 4 Kroner.

Foruden det ovenanførte Gods erhvervede Jørgen Henning Valckendorf kort efter endvidere følgende, der 1680 er henført til fremmede Eiere: Oluf Mortensen, Kirkeværge ved Frue Kirke i Odense, skjødede u. 4/10 1683 til J. H. Valckendorf 2 Gaarde og 1 Boel i Holmdrup, samt Christopher Teglbrænders „Sted paa Teglbanken", af samlet Hartkorn 9—5—1—1. Om dette Gods hedder det i Thingb., at det ved sal. Henning Valckendorfs (Margrete Blomes) Opbud var udlagt Ridefoged Jørgen Hansen paa Odensegaard. Major Burchard von Drevitz til Brudagergaard skjødede u. 20/3 1685 til J. H. V. den Gaard i Skaarup, som svarede Landgilde til Skaarup Hospital (sml. ovfr.), og som ligeledes var bleven udlagt ved Fru Blomes Opbud. Ved disse Skjøder vandtes saaledes 3 Gaarde og 2 Boel tilbage til Klingstrup Gods.

Angaaende Værdien af Klingstrup Skove efter Datidens sædvanlige Beregningsmaade haves nogen Oplysning i et noget tidligere optaget „Syn over Olden til Klingstrup", hvorved Skovene i Gaardens Løkker taxeres til 160 Svin Olden og Aaby Skov til 180 Svins Olden. Paa samme Tid taxeres Fru Blomes (Bjørnemoses) Skov i Gaardens Løkker og Enemærker til 150 Svins Olden og 1 Gaard i Tved til 8 Svins Olden. — (S. J.)

Udenfor Skaarup Sogn findes intet Gods i Jordebogen af 1680 betegnet som hørende under Klingstrup. Men indenfor Sognets Grændser hørte efter det foran Oplyste i Alt 32 større eller mindre Gaarde under Hovedgaarden, hvortil saa kom de senere erhvervede 3 Gaarde og 2 Boel. Blandt disse Gaarde har, efter Skyldsætningen at dømme, „Skaarupgaard" eller „Skaarup

Hofgaard" været den betydeligste. Den omtales et Hundrede Aar tidligere i Biskop Jac. Madsens Visitatsbog, hvor den betegnes som en „Herregord" ved Siden af Klingstrup; dens daværende Besidder kaldes „Claus Hundermark til Skoropgaard". I Jordebogen fra 1680 forekommer Navnet ikke, men Gaarden er simpelthen opført blandt de øvrige Fæstegaarde under Klingstrup Gods. Den er ansat for 18—6—„—„ og er den største i Sognet, næst efter Herregaarden. Ligesom dette passer ganske vel til, hvad der er overleveret om dens tidligere Betydning, saaledes bliver det ved Angivelser i Sognets Kirkebog, sammenholdte med Matriculen, aldeles utvivlsomt, at det er den gamle Skaarupgaard, der er ansat for hint Hartkorn. Vel forekomme Benævnelserne „Skaarupgaard" og „Hofgaarden" ikke sjelden ved Siden af hinanden. Men det er, naar man lægger Mærke til de i Forbindelse med samme nævnte Personer, klart nok, at det er den samme Gaard, der betegnes med begge Navne; og idet „Laurids Pedersen", der i Jordebogen staar anført for hin Gaard paa 18—6—„ Td., samtidig i Kirkebogen nævnes i Flæng som Beboer af „Skaarupgaard" og af „Skaarup Hofgaard", haves heri et efter Omstændighederne sikkert Punkt, hvori Matriculen og Kirkebogen mødes. Det kan saaledes ansees for vist, at Skaarupgaard endnu den Gang, ved 1680, har havt en ret anseelig Størrelse. Men det synes, at den allerede da har været overdragen i Brug til Flere, enten delt eller i Fællig, ligesom Tilfældet var ogsaa med mindre Fæstegaarde. Foruden den nævnte Laurids Pedersen omtales nemlig ogsaa „Rasmus paa Hofgaarden" som Husbond, hvad tydeligere fremgaar af, at „Laur. Pedersens og Rasmus Nielsens Svende paa Hofgaarden"

stundom, f. Ex. 1676 o. a., findes indførte som Faddere. Ogsaa Knud Hansen og Mette Pedersdatter, som d. 13/10 1672 havde „Fæstensøl" paa Hofgaarden og 8/12 s. A. Bryllup, nævnes paa en saadan Maade, at de maa antages at have havt en vis Rettighed eller Andel i Gaarden. — Noget senere blev Gaarden paany Bolig for adelige Damer, idet Fru Kirstine Kruse fik den i Eie og uden Tvivl tog Bolig der, da hun i Aarene Firs efter sin Søns Giftermaal forlod Klingstrup. Hun byggede omtr. 1690 et nyt Vaaningshus og døde der 7/2 1703. Hos hende boede da hendes Søster velb. Jomfru „Anne Margr. Kruse", som døde der 1707, og Datter, Anna Beata Valckendorf, Patronens Søster, som ved sit Bryllup 1701 betegnes af „Skaarup Hovgaard", og som fik den efter Moderens Død, s. foran. Ved samme Tid og i de efterfølgende Aar, da Gaarden var kommen under Bjørnemose, nævnes forøvrigt ogsaa „Madtz Bøg" og „Sigismundus Møller af Skaarup Hovgaard". — Gaardens Navn er bevaret til vore Dage, idet den i Skaarup Byes vestlige Udkant beliggende Gaard, Matr. Nr. 6, benævnes „Hovgaarden", og den nærliggende lille Skov „Hovgaardsskoven", nu hørende under to andre Gaarde, Matr. Nr. 17 og 35. Stedet, hvor den ældre Bygning har ligget, paavises i Marken lidt Vest for det nuværende Vaaningshus. I senere Tider er Gaardens Tilliggende efterhaanden formindsket. Ikke blot Skoven er tabt, men af Jorderne ere Parceller afhændede, saa at det nu tilbageværende Areal ikkun svarer til 2—3—2—„ 3/4.

Ogsaa Maegaard, eller, som det i Chr. 4.s Laasebrev og i Jordeb. 1680 skrives: Maaegaard, er optaget i den almindelige Fortegnelse over „Klingstrup Gods" og

ansat for Htk. 12—2—2—2, paa det Nærmeste det samme Hartkorn, som Gaarden nu for Tiden efter forskjellige Forandringer igjen har faaet. Maegaard har saaledes i hin Tid været en af de større Fæste- eller mulig Forpagter-Gaarde under Klingstrup, men den var i en Del Aar efter Krigen kun i saare ringe Stand og lidet værd. Et Synsvidne blev optaget over Gaarden 5/3 1675, ført af Ridefogden paa Klingstrup, Peder Jørgensen, og det hedder der, at Grunden hørte under Klingstrup, men at Gaarden blev øde i den forrige svenske Krig, og at Ingen siden havde villet tage den i Fæste, da den var afbrændt, og desuden sat altfor høit i Hartkorn, ligesom den ogsaa sagdes at være saa ubeqvemt beliggende, at den manglede Ferskvand, der maatte hentes langt borte; eiheller fandtes der Abild- eller Humlehave. Ogsaa anførtes, at Søen ved Høivande gik op over Engen, og at Grunden, der laa til Gaarden var hel ringe: i det, der var indhegnet, kunde saaes 6½ Td. Sæd og af Engen faaes 8 Læs Høe; paa en Fællesskov var Græs til 6 Høveder. I aarlig Landgilde skjønnede Synsmændene, at der kunde svares 5 Skp. Rug, 6 Skp. Byg, 10 Skp. Havre, 1 Halvotting Smør, 1 Lam, 1 Gaas. — Som Bruger nævnes Anders Christensen og Elisabeth Olufsdatter og fra 1678 Peder Jørgensen af Klingstrup og Birgitte Jensdatter, der havde Bryllup 4/11 1677. Indtil den Tid havde de begge havt Ophold paa Klingstrup i Herskabets Tjeneste, han som „Foged" („Ridefoged" eller Forvalter), hun som „Fruens Pige" eller Kammerjomfru. Der er forskjellige Tegn paa, at begge disse Ægtefolk baade hos Herskabet og hos Befolkningen have været vel sete og nydt Agtelse og Tillid. Ogsaa kan det bemærkes, at „Birgitte" eller „Birthe i

Maegaard" i overordentlig Grad har været søgt som Gudmoder og i den Henseende vist sig særdeles imødekommende og utrættelig. Om Peder Jørgensens Død har Kirkebogen følgende Notits: „1704, d. 22. May bleff den erlig og velforstandig Mand Peder Jørgensen af Maegaard, som war min gode Ven, begraven i Skaarup Kirche, æt. 68 Aar." Birgitte blev den længstlevende, og hendes Død er i Kirkebogen indført saaledes: „1712, 5te December, bleff Birte, Sal. Peder Jørgensens af Maegaard, begraven i Skaarup Kirche; bleff lagt inden Kirchedøren, under Sal. Claus Rønnows Stol, hos hendes Mand, i hendes Alders 74 Aar." — Ved den Tid synes forøvrigt Maegaard at være bleven løsnet fra Klingstrup og knyttet til Bjørnemose, hvorom dog bestemtere Oplysning savnes. Men den hørte i alt Fald under Bjørnemose i en Del af det 18de Aarhundrede, indtil den siden gik over til at blive en selvstændig Eiendom.

Hvad endelig Bjørnemose angaar, da er det allerede forhen oplyst, at denne Gaard med Tilliggende i Jordebogen af 1680 betegnes som „Sal. Fru Margrete Blome tilhørende", ligesom hun ogsaa sammesteds siges at have havt jus patronatus til Tved Kirke indtil sin Død (1679). Heller ikke i den følgende Tid synes denne Gaard at være bleven gjenforenet med Klingstrup. Snarere kunde det tænkes, at den efter Fru Blomes Død var gaaet over til hendes (Stif-) Sønnedatter, Anna Beate Valckendorf, der i alt Fald noget senere nævnes som Besidderinde, og at denne Eiendom saaledes dog var reddet for Familien. Naar det imidlertid paa den anden Side tages i Betragtning, at Tved Kirke i A. 1680 utvivlsomt var under Knud Urnes Patronat, og at Anna Beate Valckendorfs Bryllup

med denne Mand stod 20/9 1701, ikke paa Bjørnemose, men paa „Skaarup Hougaard", samt at hun overhovedet neppe før sit Ægteskab betegnes „til Bjørnemose": saa bliver det lidet sandsynligt, at hun skulde have tilført sin Ægtefælle denne Eiendom, men mere antageligt, at det forholder sig, som D. Herreg. XIX., blandt en Mængde Urigtigheder i andre Punkter, siger om dette Forhold: at „den næste Eier efter Fru Blome var Etatsraad Knud Urne til Julskov", hvad enten han saa har erhvervet den ved Kjøb eller, hvad der snarere har været Tilfældet, har havt Rettighed i Gaarden saavel som i Tved Kirke allerede i Fru Blomes Tid, s. foran om Gaardens Pantsætning allerede u. 20/10 1667. Da Knud Urne fire Aar efter Indgaaelsen af Ægteskabet med Anna Beate Valckendorf afgik ved Døden 1705, 71 Aar gammel, blev hun som Enke i Besiddelse af Bjørnemose med Tved Kirke, saavel som af Faareveile paa Langelaud, som ligeledes havde været Knud Urnes og hendes Eiendom; og 31/8 1707 indgik hun et nyt Ægteskab, hvorom det hedder i Skaarup-Tved Kb.: „1707, 31te Augusti bleff Høyædle og Velb. Major Erich Skeel til Arreskov copuleret med Høyædle og Velb. Fru Etatsraads, Anna Beate Valckendorf paa Bjørnemose". Denne Erich Skeel var en yngre Broder af Christopher Sk. til Arreskov † 1699, og en Søn af Jørgen Skeel til Broholm og Arreskov, der var kommen i Besiddelse af sidstnævnte Gaard 1679 efter Fru Christence Rosenkrantz. Bjørnemose blev saaledes for en Tid forenet med Arreskov. Fru Anna Beate døde paa Arreskov 9/6 1720 og Erich Skeel 1729, hvorefter Valckendorferne sees at have gjort Arvefordringer, vistnok særlig med Hensyn til Bjørnemose. Af en retslig Requisition

fra Fru Ida Skeel til Arreskov af 22/10 1734, som og af et Thingsvidne fra Salling Herred 12/6 s. A. erfares, at Brødrene Børge og Henning Christ. Valckendorf u. 14/4 1725 havde udstedt en Forskrivning, hvorved de efter Modpartens og, saavidt man kan see, ogsaa efter Domstolenes Mening havde fraskrevet sig deres Arveret, blandt Mere ogsaa med Hensyn til Patronatsretten til Tved Kirke. Om de end, som det hedder i Thingsvidnet, „uvitterlig havde solgt deres Arv", saa gik de i ethvert Tilfælde Glip af den; men deres Optræden synes dog at vise, at de have tillagt sig lovlig Adkomst til Eiendommen. Bjørnemose forblev i Forbindelse med Arreskov under Fru Ida Skeel, Volf Siegfried v. Holstens Enke, der døde 1746, hvorefter Sønnen Erik Skeel von Holsten fik Arreskov og Gjelskov, men Datteren Sophie von Holsten, gift med Oberstltn. Erik Christian Sehested, Bjørnemose, hvor hun døde 1753, hendes Ægtefælle 1757. Derefter kjøbtes Gaarden for Elisabeth Juel, gift med Grev Christian Ahlefeldt, hvis Søn senere besad den indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede. Senere har den oftere skiftet Eiere, men, som man seer, er Forbindelsen med Klingstrup ikke bleven gjenoprettet*).

*) De ovenfor oplyste Forhold forklare, hvorledes adskillige af Arreskovs Eiere have kunnet faa deres sidste Hvilested i Tved Kirke. I Kapellet mod Syd, som vistnok er opført af Anna Beate Valckendorf, hviler hun med begge sine Ægtefæller, Knud Urne og Erik Skeel; endvidere Fru Ida Skeel og hendes Mand Volf Siegfr. v. Holsten; Fru Sophie Skeel v. Holsten og hendes Mand Erik Christ. Sehested o. fl. — Capellet er nu i høi Grad trængende til at restaureres, en Sag, som maa anbefales de Afdødes nulevende Slægtninge, da der ikke vides at være henlagt Kapital til dets Vedligeholdelse.

Som vedrørende Godsforholdene eller dog det Localhistoriske i 17de Aarhundreder skulle vi endnu tilføie, at der stundom nævnes en „Aspis Mølle", der maa formodes at have ligget i eller ved det saakaldte „Aspesdam", en Mose ved Skaarupør, som hørte under Tiselholt.

Der fremkommer oftere Spor til, at denne Tiselholts Eiendom midt inde i Skaarup Sogn og tildels i Klingstrup Gods har voldet Bryderier: saaledes aflyses 30/5 1679 en ulovlig Vei, som Tiselholts Tjenere havde lagt over Aaby Vænge og Aaby Skov, naar de agede Hø fra Aspes Dam, og 30/10 s. A. fører Fru Kirst. Kruse Klage over Ladefogden paa Tiselholt og hans Følgesvende, der havde gjort en ulovlig Vej over Klingstrup Grund og afbrudt Gjærder (S. J.)

Hvad endelig Skovmøllen angaar, haves bl. A. et Thingsvidne, som Fru Blome lod optage 17/6 1676, om, at „Dollebæks Dam" paa Skaarup Mark, saavidt som Vandet kan opstemmes, har ligget til Skaarup Skovmølle, og at der altid har været en Rende fra samme til Mølledammen, som dog paa nogle Aars Tid, da Møllen havde været øde, var eftergroet, og at der havde været en Sluse for ommeldte Dam, der havde havt sit Vandfald til „Eggers Mae". (S. J.)

Det er allerede foran berørt, at der i Aaret 1680 ved Hr. Peder Joensens Død blev Anvendelse for Patronatsretten til Skaarup-Tved Sognekald. Der skete da

det Mærkelige, at, skjøndt Tved var Annex til Skaarup, og skjøndt alene Kongen havde Magt til at ophæve Sognenes Forbindelse, kaldte dog Knud Urne Præst til Tved paa samme Tid, Fru Kirstine Kruse med sin Søns Villie og Samtykke kaldte en anden til Skaarup. Knud Urne ansøgte om kongelig Stadfæstelse paa det af ham for Hr. Henrik Thomesen Baersmark udstedte Kaldsbrev, og Biskop Kingo gav (D. Hg. XIX) u. 11. Decb. 1680 den Erklæring, at, hvis Kongen vilde adskille de to hidtil forbundne Sogne, saa var Kaldsbrevet i Orden, eftersom Knud Urne havde Kaldsret til Tved. Det fremgaar heraf, at Sagen selv eller den brugte Fremgangsmaade ingenlunde var i sin Orden, idet Sognene paa hint Tidspunkt endnu vare lovlig forenede, og den kongelige Resolution gik ogsaa kun ud paa, at Kaldsbrevene stadfæstedes for den Gang, men at den længst levende af de to Præster skulde have begge Sogne, og siden skulde Patronerne skiftes til at udøve Kaldsretten til det samlede Pastorat, saaledes som Lov og Skik var, sml. D. L. 2—3—4. Derved kom Tved allerede i 1696 tilbage til Skaarup, med samt „den halve Kongl. Majst.s Korntiende af Tved Sogn", idet Hr. Knud H. Trochman som den længst levende uden videre overtog hint Sogn i Henhold til den af Kongen givne Bestemmelse. — Derefter forbleve de to Sogne forenede indtil den næste Præsts, Hr. Peder Trochmans Død i 1737, og det er at formode, at den foran berørte Arvestrid, efter hvilken Bjørnemose og Tved Kirke kom ud af al Forbindelse med den Valckendorffske Slægt, har medvirket til, at Sognene den Gang (i 1737) igjen bleve adskilte.

Betræffende Skaarup Kirke haves forøvrigt en Ud-

talelse af Jørgen Henning Valckendorf fra A. 1695 paa et Document i Odense Bispearchiv, indeholdende et Uddrag af de forhen omtalte Skjøder fra Claus Brockenhuus og Fru Abel Norby til J. H. V.s Bedstefader, hvilke Extracter han har fidimeret, med Tilføjende: „Denne Kirche, Skaarup Kirche, er mig arffuelige tilfalden effter min Sal. Fader Henning Valckendorf til Klingstrup, som den i Arv bekom effter Hans Sal. Moder, Fru Anna Bernekow, min Sal. Bedstefader, Hr. Henning Valckendorf til Glorup, hans anden Huustro." — Herefter maa Henning V. den yngre antages at have havt Skaarup Kirke med Tilliggende som særskilt Modrene-Arv — Anna Bernekow var død 1643 — forinden han i 1658 fik Klingstrup efter Faderen.

Det forhen omtalte, af J. H. Valckendorf i 1680 udfærdigede Document, hvis Original med hans egenhændige Underskrift findes i Skaarup Præstearchiv, hidsætte vi her, tillige som et Bidrag til at oplyse hin Tids Forhold i forskjellig Henseende:

„Jeg Jørgen Henning Valchendorf til Klingstrup kiendes og hermed bekreffter, at saasom min Kiere Moder Velb. Frue Christine Kruse, Sl. Henning Valckendorffes til Klingstrup, tillige med min Villie og Samtycke, haver i dend Hellig Trefoldigheds Navn kaldet Hr. Knud Trochman til at være og blive Sognepræst j Skaarup Sogn, effter det hannem givne Kaldsbref af Dato 9. Augustj 1680, effter det jus patronatus, som os af Kongl. Majst.s Tilladelse forundt er, og samme voris Sognepræst Hr. Knud Trochman paastaar og begierer, vi hannem dend donation og Rectighed, som Sognepræsten, Sal. Hr. Jens Jonsen og Sal. Hr. Peder Jonsen, forrige Sognepræster i Skaarup Sogn, forhen nydt og brugt haver, nemlig at Sognepræsten som nu er eller her effter

kommendis vorder, altid skal nyde, bruge og beholde ti Kiors og et Par Hestes Græsning i Klingstrup Lycker og Ennemercker, fra Boes til Boes, til Vederlag for dend Grund og Ploieland, voris Elskelige Farfader, Hr. Henning Valchendorf til Glorup, hand har fratagen fra Skaarup og Aaby Marcker og samme Grund og Eiendom lagt under Klingstrup Hovetgaard, item nogle Gaarders og 12 Hunßes Afbrud paa Klingstrup Skov, som og er underlagt Klingstrup Hovetgaard, saa og en Stub Ploieland fratagen Aabye og lagt til Titzelholts Hovetgaard, Brode kaldet; hvorved Sognepræstens Tiende og anden tilkommende Rectighed, efter Kongl. Lov og Ordinance, mærckeligt skal være svæcket: Da er saaledes mellem os afhandlet, at i Steden for den Rectighed i Klingstrup Lycker og Ennemercker, som Præsterne til Skaarup Sogn tilkommer, skal Jeg forskaffe Hr. Knud Trochman og hans Efterkommere, Præster i Skaarup, en Græshave til hans Kior, som mine Bønder skal indgjerde for hannem, i yderste Gederund, norden for Præstegaardens Koehave der sammestedtz, som Hr. Knud Trochman skal bruge og beholde sin Lifstid til Græsning fra Boes til Boes, og hans Efterkommere effter hannem; men den Skov i samme Have beholder Bonden til sin egen Nytte. Dog om saa skeede, at jeg eller nogen af mine Arfvinger formedelst Tidernis Vanskelighed skulde engang Klingstrup fratræde, og samme Gaard og Godtz i Andens Værge skulde komme, bepligter jeg mig, at Hr. Knud Trochman og hans Efterkommere skal nyde, bruge og beholde dend Rectighed i Klingstrup Lycker og Ennemercker, som min Sal. Farfader, Hr. Henning Valchendorf, dennem efter sit udgifne Brefs Formelding givet, forundt og tillagt haver, uden nogen Hinder eller Forfang i nogen Maader. Dette jeg med min egen Haand bekreffter, af Klingstrup 27. November 1680."*)

*) Man erfarer af dette Document bl. A, at Sognekaldet allerede forud har havt en „Koehave" o: et Skovmaal i „yderste Gederund". Dette Skovmaal er blevet ved Kaldet indtil vore Dage — om med eller uden hin „Græshave", som Brevet omhandler,

Jørgen Henning Valckendorf indtraadte snart i det Offentliges Tjeneste, idet han af Kong Christian 5. blev beskikket til Amtmand over Rugaards Amt i Fyen. Han nævnes som saadan 1692 hos Ved. Sim. Elvedg., og hermed stemmer Skaarup Kirkebog, forsaavidt den først efter dette Aar betegner ham med Amtmands-Titelen, medens den forud kun kalder ham „Patronen". Valckendorferne høre saaledes til de ældre danske Adelsslægter, som nogenlunde snart forsonede sig med den nye Tingenes Orden, som var indført ved den kongelige Enevælde. Ligesom Forfædrene i den Tid, som Historien plejer at betegne som Adelsvældens Periode, tjente Konge og Land i forskjellige offentlige Bestillinger, saaledes indtraadte vor Valckendorf allerede i en Alder af omtrent 30 Aar i en ansect Embedsstilling, som han uden Tvivl beholdt til sin Død, sml. Indskriften paa hans Kiste ndfr. Hans Sønner fulgte hans Exempel, idet de indtraadte i Hæren som Officerer. Som Amtmand havde han Embeds-Bolig paa Holsegaard i Brenderup Sogn, hvor stundom ogsaa Familien tog Ophold, og hvor i det Mindste et af hans Børn er født. — Naar der paa Hofm. Stamtavler et Sted anmærkes om ham, at han var Amtmand „i Norge", da kjendes ingen Hjemmel for denne Angivelse, der vistnok er at henføre blandt de ikke sjelden forekommende Unøiagtigheder, saa meget mere som han baade ved Begyndelsen og ved Slutningen af sin Embedsbane udtrykkelig betegnes

---

sees ikke. Med d. K. d. Cancellies Tilladelse af 10/2 1844 blev hele Skovlodden „tagen under Ploven", og i Følge K. og U. Ministeriets Bestemmelse af 26/3 1877 er den ved off. Auction solgt i Mai s. A., med en paahvilende Kanon af 6½ Td. Byg aarlig til Kaldet.

som Amtmand over Rugaards Amt. En anden Forveksling, ham betræffende, er tilstede hos Ved. Sim. Elvedg. II, 26, der omtaler „Amtmand Valckendorf til Klingstrup, gift med Kirstine Kruse“ (der, som foran oplyst, var hans Moder).*)

Jørgen Henning Valckendorf var to Gange gift. Hans første Hustru var Elisabeth Margrethe Bille — „Mette Bille“ — der allerede døde efter et Ægteskab paa „16 Uger og 5 Dage“ paa Klingstrup 16. Januar 1688. Bryllupet har altsaa vistnok staaet 21/9 1687. Hun var en Datter af Knud Bille og Fru Mette Gyldenstierne. Hendes Lig blev nedsat i Skaarup Kirke og fik siden Plads i det en Snes Aar senere opførte Gravkapel. Pladen paa hendes Kiste havde følgende Indskrift:

„Her under hviler Erlig og Velb. Frue F. Lisbeth Margrete Bille til Brolycke, som var Erlig och Velb. Mand Knud Bille til Skerrildgaard och Erlig och Velb. Frue Mette Gyldenstjerne til Brolycke, deris Datter, fød paa Skerildgaard 1661 i December, kommen udi Egteskab med Erlig og Velb. Mand Jørgen Henning Valchendorf til Klingstruph, levede tilsammen udi 16 Uger 5 Dage, døde paa Klingstruph 1688 d. 16. Januarii. Gud give hende med alle troe Christne en glædelig och ærefuld Opstandelse paa den yderste Dag.“

J. H. Valckendorfs anden Hustru var Helle Trolle, Datter af Borge Trolle til Trolholm (Holsteinborg)

*) Man kunde ved disse urigtige Angivelser hos Hofm. og Ved. Sim. fristes til at tænke paa hans Fader, om hvis Liv og Død saa Lidet er bekjendt. Han var „gift med Fru Kirstine Kruse“, men at antage, at han skulde have været „Amtmand i Norge“ vilde dog kun være en Gisning, uden al Hjemmel og tilmed uden Sandsynlighed.

og Fru Pernille Bille, født 1663, død paa Klingstrup 1741 i sit 78de Aar, bisat 16/4 i Gravkapellet ved Skaarup Kirke. Hun nævnes første Gang i Kirkebogen 30/11 1690, da hun holdt en Bondes Barn over Daaben, „som var det første Barn, hun havde baaret enten her eller andensteds". Formodentlig har hendes og J. H. V.s Bryllup staaet paa Trolholm i Aaret 1690.

I dette Ægteskab fødtes følgende Børn:

1. Børge V., f. paa Klingstrup 7/8 1691. Blev Officier; havde ved Faderens Død Garnison i Fredericia som Kapitain. Gik af som Major og blev gift 9/5 1725 med Agathe Rodsteen Urne, D. af Oberstlt. Sigvard Urne til Billeshave og Fru Sophie Trolle. Med sin Hustru kom Børge Valckendorf i Besiddelse af Billeshave og Fænø, i alt Fald efter hendes Faders Død 1728. Efter Veilby Kirkebog døde B. V. paa Fænø 1747 og blev begraven i Kirken 24/6 1747. Ingen Børn. Han blev Slægtens sidste Mand i Danmark.*)
2. Henning Christopher V., født paa Klingstrup 19/1 1693. Officier, Capitain i Fredericia ved Faderens Død, gik af som Oberstlieutenant. Blev Faderens Eftermand paa Klingstrup, s. ndfr. D. 22/7 1740.
3. Elisabeth Margrethe Bille Valckendorf, født paa Holsegaard og døbt 7/12 1694 (Brenderup

---

*) D. Atlas VI. lader ham p. 721 være død 1742 og begraven i Skaarup Kirke i Hvælvingen under Choret; hvad vistnok er urigtigt. Men paa et andet Sted i samme Bind p. 650, under Veilby, findes de rigtige Angivelser, hvortil ogsaa hører, at han ved sin Død var 56 Aar gammel.

Kb.); gift 16/3 1714 med Kapitain Johan Ernst Styrup, Søn af Major S. — En Datter af dette Ægteskab, f. i Svendborg, døbt Cathrine 1/2 1715, blev begraven i Skaarup 8/1 1717. En Søn Jørgen Henning S., f. 24/9 1722, har efter Ebeltoft Kfb. været Præst der 1773—1792 og er død dersteds 20/3 1796. — Joh. E. Styrups og Elisab. M. Valckendorfs Efterslægt blomstrer endnu her i Landet, og fornylig er Amtmand Jørgen Henning Valckendorf bleven opkaldt i en af sine Ætlinge i denne kvindelige Linie.

4 og 5. Kirstine og Pernille V., Tvilling Søstre, f. 19/5 1696. Pernille død 1704, 8 Aar gammel, begraven i Skaarup Kirke 18/2. Kirstine og Lieutenant Chr. Scharffenberg fik 15/3 1726 Konge-Tilladelse til at ægte hinanden, uagtet de vare beslægtede i 3die Led (Th.).

6. Niels Trolle V., f. 1698, i Kirke 2den Paaskedag. Nævnes i Kirkebogen 1716 som Fadder, men senere ikke, s. ndfr.

7. Mette Lisbeth V. f. 14/3 1700. Begraven 1ste Mai s. A.*)

---

*) Paa de to afdøde Døttres Kister var anbragt Plader med Indskrift, hvilke ere bevarede, medens selve Kisterne med Beslag og Beklædning ere ganske hensmuldrede, ligesom de øvrige i samme Hvælving. Indskriften paa den ene af de bevarede Plader lyder saaledes: „Her ligger det, som os er efterladt af dend høy velbaarne, nu himmelsalige Jomfru Mette Lisbeth Valchendorph, som blef fød paa sin Fæderne Gaard Klingstrup Anno 1700 d. 14de Marts af Høyædle og Velbaarne Forældre, Velb. Jørgen Henning Valchendorph, Kongl. Majst.s høybetroede Amptmand over Ruggaard Ampt, och Velb. Frue Helle Trolle, deris Datter,

8. Anna Beate V., f. 19/10 1705, Blev gift med en Lieutenant Marqvard; ansøgte 1752 som Enke forgjæves Kongen om en Pension, men fik ifølge Partic. Kassens Extr. — 3 Rdl. i Rejsepenge til Fyen (Th.).
9. Herlov Erich V. f. 12/8 1710, begraven 25/10 s. A.

Paa Skifteſamling i Svendborg 23de Januar 1725, tredivte Dagen efter Faderens Død, mødte af disse Børn, ifølge Skifteprotokollen, Børge og Henning Chriſtopher, begge af Fredericia, Eliſabeth Margrete ved Mand og Værge, Kapitain J. E. Styrup af Kjøbenhavn, Jomfru Kirſtine og Jfr. Anna Beate. Sønnen Niels Trolle nævnes ikke, saa at det er at formode, at han paa den Tid er afgaaet ved Døden, hvorom dog bestemt Oplysning mangler.

Jørgen Henning Valckendorfs Besiddelsestid omfatter 44 Aar. Forinden vi slutte dette Afsnit, skulle vi endnu, angaaende de fjernere Familie- og Omgangs-Forhold paa Klingstrup i hans Tid, tilføie Følgende.

---

oc døde samme Steds i dend 6te Uge efter sin Fødsel 21. April eiusdem anni. Gud gifue hende med alle Udvalte en glædelig Opstandelse paa Dommedag." Paa den anden læses: „Her hviler udi Herren den Høyædle og Velb. Jomfru, nu sal. hos Gud, Jomfru Pernelle Valchendorph, som var fød paa sin Fæderne-Gaard Klingstrup Ao. 1696 d. 19. May, af Høyadelige oc Høyfornemme Forældre; Hendis Fader er den Høyædle oc Velbaarne Herre, Jørgen Henning Valchendorph til Klingstrup, Kongl. Majest.s Amptmand over Ruggaards Ampt; hendis Moder er dend Høyædle oc Velbaarne Frue, Fru Helle Trolle. Paa velbemeldte hendis Fædernegaard døde hun Ao. 1704 d. d. 27de Januarii om Afftenen ved 8 slet udi sit Alders 8de Aar. Gud give hende med alle troende Christne paa dend yderste Dag en glædelig og ærefuld Opstandelse."

Om hans Søster, Anna Beate Valckendorf, der indtil sit første Ægteskab levede dels paa Klingstrup, dels paa Skaarup Hovgaard, er foran givet Beretning (Bjørnemose).

Et Sødskendebarn til dem, Jomfru Anna Cathrine Valckendorf, omtales 1690 og følgende Aar som opholdende sig mest paa Klingstrup. Hun var Datter af Axel Valckendorf til Tiselholt og Fru Helle Sophie Schinkel, født den 12/3 1672, og havde 5/8 1696 paa Klingstrup Bryllup med Hr. Frederik Trolle, Friherre til Brahetrolleborg, der 1672 var oprettet til Baroni af Manderup Brahes Enke, Fru Birgitte Trolle, for hendes Broders, Corfitz Trolles Afkom. Corfitz Trolle var gift med Birgitte Rantzau, og deres Søn var den nævnte Frederik T., hvem Dansk Atlas betegner som „en lærd Herre", der vandt et Navn ved sin Virksomhed for Folkeoplysningens Fremme. Han døde paa Ottestrup 1700 28/11, kun 35 Aar gammel. Anna Katrine Valckendorf overlevede ham i 19 Aar og døde paa Brendegaard 13/3 1719. Begges Kister, der vare indsatte i den Trolleske Begravelse i Brahetrolleborg Kirke, ere 7/8 1817 med de øvrige nedsatte paa Kirkegaarden*). De havde ingen Børn.

---

*) I en i A. 1700 udkommen, efter Baron Trolles „gudelig Begiering og opbyggelig Methode" tildels indrettet Bog af E E. Naur, betitlet „Christendoms Gienvey", læses følgende Tilegnelse: „De sex velbeskickede Skoler ved Bratroldborg, Kragerup, Ostrup, Oby, Hilderslov og Hostrupe Kircker, hvilke dend meget retsindige og exemplare Kircke- og Skole-Patron, Hoyædel af Stamme, Friherrelig af Stand, Hellig af Aand, Andagt og Idræt, Ypperlig af Dyd, Navnkundig af Lærdom, Berømmelig af sine Kirckers Conservation, Priisværdig af saamange smucke Sko-

Foruden de forhen nævnte Slægtninge, Fru Kirstine Kruses Søster, Jomfru Anna Margr. Kruse, der døde paa Sk. Hovgaard 1707 („min sær gode Ven", siger Præsten Trochman i Kb.) og Jfr. Beate Oldeland, der døde her 1684, nævnes i hine Aar endvidere Ingeborg Daae og Jørgen Henning Daae, Børn af Valdemar Daae, hvis Hustru var Datter af Jørgen Kruse, til Hjermitslefgaard, altsaa Søster til Fru Kirstine Kruse; Ida Bernekow og Hildeborg Bernekow; Jomfru, siden Fru Sophie Trolle, Fru Helle Trolles Søster, alle nærmere eller fjernere Slægtninge. Disse og enkelte andre nævnes paa en saadan Maade, f. Ex. gjentagne Gange som Faddere ved Bønderbørns Daab, at deres Nærværelse paa Klingstrup maa have været mere end et kortvarigt Besøg. I 1699 begravedes i Skaarup Kirke Christian Oldeland, „Kongl. Maj.s til Dannemarch oc Norge vel bestalter Lieutenant under Lifguarden til Fods", som var død i Kjøbenhavn 1/9 s. A. Om det Slægtskab med Valckendorferne, der har foranlediget hans Ligs Bisættelse her, faar man nogen Oplysning af den endnu bevarede Plade paa hans Kiste, hvor det hedder, at han var Søn af „Høyædle oc Velb. Sal. Hans Oldeland til Ugerslefgaard, Landsdommer udi Fyen, oc Fru Helvig Kruse", født 21/9 1666. Han har saaledes rimeligviis været en Søsterson af Fru Kirstine Kruse, og Sødskendebarn til J. H. Valckendorf.

---

lers Stiftelse og Vedligeholdelse, Vore Tiders rette Caleb og sande Nathanael: Dend Høyædle og Velbaarne Herre, Hr Friderig Trolle, af høypriselig Nidkjerhed og alvorlig Iver for Guds Ære og Ungdommens Opbyggelse haver stiftet og oprettet," osv.

Angaaende Familiens Omgangsforhold faar man nogen Foreſtilling f. Ex. fra de ikke faa Daabs-Høitideligheder, der forefaldt i J. H. Valckendorfs og Helle Trolles Tid. Første Plads i denne Henſeende have Skeelerne paa Broholm havt, hvis Navne hyppigt forekomme: Jørgen S., Albert S., Chriſten S., Mogens S., Ida S. Endvidere nævnes Fru Eliſabeth Bille, Charlotte Amalie Banner, Fru Anna Helvig Thott til Hvedholm, Helvig Sophie Urne, Etatsr. Knud Urne til Julſkov, Erich Lykke til Skovsbo, Baron Fr. Trolle, Major Puls til Rygaard, Fru Anna Dorthea Seheſted, Otto Seheſted til Lykkesholm, Fru Anna Friis af Brudagergaard, Capitain Roſenkrantz af Damsbo, Amtmand Chriſtian Roſenkrantz og Fru Ollegaard Seheſted af Skovsbo, Erich Skeel til Arreſkov, „Commandant" Axel Juel og Fru Sophie Pasbjerg, Oberſtlieutenant Gregers Friis af Bjørnemoſe, Jomfru Barbara Helvig Friis o. fl. Desuden en Mængde Officerer, af hvilke nogle efter Datidens Indkvarteringsforhold ſynes at have havt ſtadigt Ophold paa Klingſtrup, de fleſte paa Omegnens Ryttergods. To af dem kom i nøiere Forhold til Familien, Lieuten. Fr. Kaas og Capitain J. E. Styrup, den første ved Ægteſkab med Fruens Søſter, Sophie Trolle, den anden ved Ægteſkab med Datteren Eliſabeth Margrethe Valckendorf.

Allerede i Aaret 1708 havde Jørgen Henning Valckendorf, følgende ſin Bedſtefaders Exempel, ladet opføre et Grav-Kapel, Norden op til Choret i Skaarup Kirke,

hvorfra der ved Gjennembrud af Muren blev aabnet Indgang til samme. Over Fløidørene, som endnu forefindes, lod han sætte en temmelig stor Tavle, med Valckendorfernes og Trollernes Vaaben øverst, med Bogstaverne I. H. V. — H. T.; derunder Forkrænkelsens Sindsbilleder og følgende Indskrift:

„Korset i Tiden, Kronen i Evigheden." „Gud i Die, Salighed i Eie."

„Velkommen søde Død, som Suck til Fryd forandret,
Lyckſalig Dag, da vi til Ro i Grafven vandret.
For Kaars vi Verens Krands og Liſſens Krone fick,
Da Døden rackte os den ſidſte Dvaledrick.
Vi daglig døde her, vor Død et Lif er blefven,
Oc Sjælene af Gud i Engleorden ſkrefven,
Und, Grav, vor Aſke kun et lidet Giemmerom,
Dend dog indhimlis ſkal ved Herrens ſtore Dom.
Vi Dødelighed ſelf i Døden overſtiger
Oc til Guds Paradiis igiennem Jorden figer.
Vel byttet: Lius for Mørck, for Strid beſtandig Ro,
For Grafvens fæle Vraa en Himmel at beboe!"

Jørgen Henning Valckendorf døde i Svendborg Juleaften 1724. Hans Lig blev ført til Skaarup og indsat i Kapellet ved hans første Hustrues Side, hvor 17 Aar senere ogsaa den anden Hustrues Kiste fik Plads. Paa J. H. Valckendorfs Kiste var følgende Indskrift anbragt paa en Metal-Plade, der endnu er til:

„Her hviler udi Herren dend Høyædle og Velbaarne Mand Sal. Jørgen Henning Valchendorph, fordum Herre til Klingſtrup oc Kongl. Majſt.s Amptmand over Rugaards Ampt, som var fød paa ſin Fæderne Gaard Klingſtrup 1661 den 8 Februari, af Høyadelige og

Høyfornemme Forældre; Hans Fader var den Høyadelige og Velbaarne Mand nu Sal. Henning Valchendorph til Klingstrup, hans Moder var den Høyædle og Velbaarne nu Sal. Fru Kirstine Krumse. Dend salig Mand døde i Svenborg Ao. 1724 Juleaften, d. 24 December, ved 6 slet, udj sit Alders 64 Aar. Gud give hannem med alle troende Christne paa den yderste Dag en glædelig og ærefuld Opstandelse!"

De i Kapellet indsatte Kister ere ved Begyndelsen af vort Aarhundrede udtagne og nedsatte i Gravhvælvingen under Kirkens Chor. Kapellet er i A. 1862 ombyttet med en nyere, lidt mindre Bygning, bestemt til Sacristi. Men den gamle Indskrift over Døren har beholdt sin Plads og har fremdeles sin Betydning, nemlig med Hensyn til Gravhvælvingen neden under, der gjemmer Støvet af de sidste Valckendorfer fra Klingstrup.

Fra hin Tid har Skaarup Kirke forøvrigt endnu tre eller fire Minder: et Messing-Bækken i Døbefunten, med Omskrift: „Jomfru Anna Beate Valckendrup haver til Guds Ære og Skaarupe Kirckis Daab til Prydelse givet dette Vandbecken 1694, som til ævindelig Eie udi Funten skal forblive." Kalk og Disk, fornyede af Jørgen H. Valckendorf og Helle Trolle 1696, hvis Vaabener ere anbragte derpaa, med Indskrift: „Schaarup Kirckis Kalk renoveret", og paa Æsken: „Denne Esche er givet og al Tid skal brugis til Skorups Kirckis Kirckebrød 1693". Endvidere en Lysekrone midt i Kirken, med Indskrift: „Anno 1701 hafuer Velb. Hr. Amptmand Jørgen Henning

Valckendorf til Klingstrup, Hans Kongelig Majestæts Amptmand ofuer Rugaards Ampt, og hans kiere elskelige Frue, Velb. Fru Helle Trolle, gifuet denne Liuse-Kronne her til Schaarup Kircke, Gud fornemmelig til Ære og Kircken til Zirat og Prydelse."

„En Liuse-Krone her udj Guds Tempel Tempel henger.
Ved Ordets klare Lius hver Christen Sjæl sig trænger
At blifue ret opliust i sit formørcket Sind
Og gaa paa Dyders Vey til Liusets Jesum ind." —

Endelig findes endnu fire farvede Glasruder i Chorvinduet, med indbrændt Vaaben og Navne: „Jørgen Hennig Valchendorph, Helle Trolle, 1707;" en skrøbelig Rest — dog nu bevaret i 175 Aar — af et helt Vindue med forskjelligfarvede Ruder, der i sin Tid har været givet til Prydelse for Kirken og har været egnet til at kaste et dæmpet Lys med et eiendommeligt Skjær over Choret.

---

13. (4). Henning Christopher Valckendorf og Fru Anna Margrethe von Halem,

1724—1773.

Henning Christopher Valckendorf blev i en Alder af 32 Aar Faderens Eftermand i Besiddelsen af Klingstrup. Hans Broder Børge, som var ældre, fik med sin Hustru Billeshave, og mulig kan denne Omstæn-

dighed have bidraget til, at den yngre Søn fik Fædrene-Gaarden, hvorom det før omtalte Skifte, som holdtes i Svendborg paa 30te Dagen efter Faderens Død, iøvrigt ikke giver nogen nærmere Oplysning. Henning Christ. Valckendorf er formodentlig udtraadt af Militær-Etaten, da han blev Herremand, og naar han i de følgende Aar benævnes Oberstlieutenant, betegner dette neppe nogen Forfremmelse i Tjenesten, men vistnok kun den Titel med hvilken han blev afskediget. Hans og hans Hustrues Navn forekommer forøvrigt ikke i Kirkebogen i de nærmeste Aar efter 1724, men første Gang i 1731.

Fru Anne Margrethe von Halem var af tydsk Familie og havde nære Slægtninge i Preussen, Hannover og Anhalt-Zerbst. Hendes Forældre findes ikke nævnede, ejheller haves Oplysning om, naar eller hvor dette Ægteskab er stiftet.

Angaaende Klingstrup Gaard og Gods i H. Chr. Valckendorfs Besiddelses-Tid haves Oplysning i en Udskrift af Jordebogen fra 1740, som han selv har ladet udfærdige, som det hedder, „efter Landmaalingens nye Matricul", og som han ligeledes selv har underskrevet, dat. Klingstrup 16 April 1740.

I denne er den hele Eiendom, Hovedgaard og Gods, angivet saaledes:

	A. og E.s Htk.	Skovskyld.
Klingstrup Hovedgaaard.	33—2—2—2	4—2—2—2
— Molle, Mølleskt..	2—„—„—„	„—„—„—„
— Kirke, Hartk. ...	20—2—„—„	„—„—„—„
Bøndergods:		
Skaarup, 19 Gaarde	94—2—3—„	
3 Huse	„—3—1—„	
Egenappe-Jord, tilkjøbt	1—3—„—1	„—„—1—1
Byens Skov	„—„—„—„	1—4—„—„
Aaby, 21 Gaarde	100—5—2—1	
Møllejord	1—2—1—„	
Hus	„—1—„—„	
Byens Skov		5—2—2—2
Holmdrup, 1 Hus	„—„—3—1	„—„—„—„
Skaarupør, 3 Huse	1—4—3—„	„—1—1—1
Spinderstedet ..	1—5—2—2	
Brudager, 5 Gaarde	31—„—1—2	„—„—„—„
1 Hus	„—1—„—„	„—„—„—„
Gudme S. 2 Gaarde (1 i Gjalbjerg)	13—1—3—¾	„—„—„—„
Huslod	„—6—„—„	„—„—„—„
Oure, 1 Gaard	5—„—3—2	„—„—„—„
Oxendrup, 1 Gaard	5—3—2—1	„—„—„—„

Summa:	Hovedgaards Taxt, A. o. E. .	33—2—2—2
	Skov	4—2—2—2
	Mølleskyld	2—„ „—„
	Kirketiende	20—2—„—„
	Bøndergods, A. o. E.	257—2—3—1¾
	— Skov	7—„—1—1

Sammenholder man denne Jordebogs-Angivelse af 1740 med den forhen meddelte fra 1680, viser der sig en Tilgang i Fæstestedernes Antal, i Skaarup af 4 Gaarde, 3 Huse; i Aaby af 5 Gaarde, i Skaarupør af 2 Huse; i Holmdrup en Afgang af 1 Gaard og 1 Boelsted. Som Forøgelse af Godset vise sig fremdeles samtlige anførte 9 Gaarde og 2 Huse i fremmede Sogne. Skyldsætningen derimod viser sig meget forskjellig paa de to Tidspunkter, og det er vienfynligt, at „Hartkornet" nu har faaet en anden Betydning, idet det mindre Antal Fæstesteder i Skaarup Sogn i 1680 ere ansatte til i Alt 297—2—„—2½, medens det større Antal i 1740 kun har 202—5—„—2. I Jordebogen fra 1740 staa Gaardene i Skaarup for den større Del for omtr. 5 Td. Hartkorn, en enkelt for 7; ikkun 5 have under 4 Tdr. I Aaby staa alle Gaardene for samme Hartkorn, nemlig 4—6—1—1⅓.

Ingen af de i denne Jordebog anførte Gaarde betegnes med særlige Navne; hverken „Hovgaarden" eller „Maegaard" nævnes, og det er neppe mueligt med Bestemthed at sige, om og hvor de anføres i Fortegnelsen. Heller ikke i Kirkebogen er der funden nogen Veiledning i denne Henseende. Rimeligviis have de begge paa den Tid hørt under Bjørnemose.

Hvad selve Hovedgaarden angaar, da berettes der, at „den søndre Længe af Ladegaarden" i 1728 tændtes af Lynild og afbrændte, og at den derefter blev „af Grundmur igjen opbygt af Oberstlieutenant H. Chr. Valckendorf" (D. Atl. VI. 808). Om Borgegaarden hedder det samtidig, at den var „dels af Grundmur, dels Bindingsværk". Haven siges at have havt „smukke Lystqvarterer, Alleer og Buegange", og den har upaatvivlelig paa den Tid

ligesom tidligere ligget i Nærheden af Herskabs-Boligen, paa den høire Aabred, og strakt sig over en Del af den nuværende Aaskov og den tilstødende Mark, hvor derfor ogsaa et kyndigt Øie endnu i vor Tid har kunnet opdage levende Minder fra gamle Dage i enkelte, nu vildt voxende Blomster, der, som forvildede Smaa, friste en kummerlig Tilværelse i Nærheden af den Plet, hvor det gamle, fredede Hjem før har ligget. —

I Aaret 1734 oprettede H. Chr. Valckendorf og Hustru, efter erhvervet facult. testandi, et Testamente, dateret 5. Juni, hvori de bl. A. bestemte en Kapital af 1600 Rd. til offentligt Brug, saaledes at Renten skulde anvendes dels til Hjælp for Fattige i Sognet, dels til Lønning for en Skoleholder i Skaarup (30 Rdl.), hvem desuden 20 Læs Brænde tilsagdes. Disse testamentariske Bestemmelser kom imidlertid ikke strax til Udførelse; og da der nogle Aar efter udkom en ny Kongl. Forordning af 23. Jan. 1739, hvorved Skoleholdet paa Landet paalagdes Degnene, om hvis Lønning der samtidig gaves nærmere Bestemmelser, saa syntes Testamentets Tanke, — ved private Midler at hjælpe paa Sognets Skolevæsen, — foreløbig at være mindre fornøden, og Iværksættelsen af samme blev derfor under de forandrede Forhold stillet i Bero; hvortil det ogsaa bidrog, at H. Chr. Valckendorf allerede i 1740 afgik ved Døden.

Sagen blev dog ingenlunde opgiven, men der hengik en Række af Aar, forinden den paany blev optagen og gjennemført. Man gav den ved hint Kongebud indførte Ordning Tid til at vise, hvorvidt den paa en nogenlunde tilfredsstillende Maade kunde bringe Landets Skolevæsen paa Fode, eller om den i alt Fald kunde behøve

en sideordnet, mere privat Medhjælp til Diemedets Opnaaelse. Mod Slutningen af sit Liv bragte saa Enkefru Valckendorf sin og sin afdøde Ægtefælles Tanke til Udførelse, idet hun med det Samme betydelig forøgede Gaven og efter Samraad med gode Mænd gav nøiagtige Bestemmelser for Anvendelsen af den aarlige Rente, til Bedste for Skolen, Kirken og de Fattige. Den skjænkede Kapital — forøget fra 1600 Rdl. til 5000 Rdl. — blev for bestandig sat fast i Klingstrup Hovedgaard med Skaarup Kirketiende og saaledes saa godt som mueligt sikkret for al Eftertiden. Fundatsen af 10de Sept. 1772 for denne Valckendorffke Stiftelse, som nu i over 100 Aar har baaret sine Frugter for dette Sogn, meddele vi her, saameget hellere, som den i de trykte Fundats-Samlinger hidtil kun findes i Udtog.

„Fundation

over et Legatum af 5000 Rd.

oprettet af

Fru Obristlieutenantinde Valckendorf

til Klingstrup 10de Sept. 1772.

„I den Hellige Trefoldigheds Navn og i Følge det af min Sal. Mand, afgangne Hr. Obristlieutenant Henning Christopher Valckendorff til Klingstrup, og mig, hans efterladte Enke-Frue Anna Margaretha von Halem, med Kongl. allernaadigst meddelte facultatem testandi og forhen oprettede Testamente, dateret 5. Juni 1734, have vi vel legeret, skjænket og givet en Capital stor 1600 Rd. til Klingstrup Godses Fattige samt til en Skole-Løn og Underholdning i Skaarup Sogn. Men som derom formedelst hans paakommende Dødsfald ei blev føiet nogen Disposition, hvorledes dermed skulde

forholdes i Fremtiden: saa haver jeg Anna Margaretha von Halem, i Erindring af de mange baade aandelige og legemlige Velgjerninger, som den gode og naadige Gud haver beviist mig og endnu daglig beviser mig, forøget foreſtaaende Kapital med Tillæg af 3400 Rd., ſom da udgjør tilſammen den Kapital 5000 Rd., ſiger Fem Tuſinde Rigsdaler Danſk Courant; i lige Maade et lidet Sted i Skaarupøer ved Stranden af Hartkorn 1 Tønde 5 Skjepper 2 Fjerdingkar 2 Album, Skovſtyld 2 Fjerdingkar 2 Album; ſamme Sted kaldes nu „Spinderſtedet" og haver tilforn været 2de Huſe og i Matriculen ſtaaer for Nr. 5 og 6; og derom nu ved denne Fundats føiet ſaadan Diſpoſition og Anordning dermed, ſom efterfølgende Poſter udviſer.

1.

„Efter min dødelige Afgang ſkal denne Kapital ſtedſe til evig Tid med første Prioritet være heftet til Klingſtrup Gaard og underliggende Bøndergods, og ſkal ſamme Kapital derudi à 4 pro Cento aarlig Rente ſtedſe blive ſtaaende hos Klingſtrups Eiere ſom mine Efterkommere, ſaa længe Hovedgaard og Gods er til, til evig Tid, enten det maatte være en af mine Arvinger eller Fremmede, ſom bekommer bemeldte Gaard og Gods med Skjænk, Kjøb, Arv eller Salg, og ſaaledes uryggeligen holdes og efterkommes, at Klingſtrup Eiere af Kapitalen betaler aarlig Renten med 4 pro Cento, ſom gjør den Summa 200 Rd., hvilke To Hundrede Rigsdalers Renter aarlig ſkal diſtribueres og med dem forholdes, ſom i efterfølgende Poſter findes anført og forklaret."

2.

„Da udi Skaarup Hoſpitals Bygning endnu findes bequemme Værelſer til tvende fattige Lemmer, uden de der nu værende Fattige til nogen Hinder, ſaa ſkal Tallet formeres endnu med tvende Fattige af de ældſte, ſkrøbeligſte og meeſt nødlidende af Klingſtrup Gods i eller uden Sognet, udi be-

meldte Hospital, og indsættes og antages af Klingstrup Eiere derudi: 1) haver disse tvende Fattige fri Værelser i bemeldte Hospital; 2) saa er til disse tvende fattige Lemmers ærlige og skikkelige Underholdning destineret og hermed skjænket og givet 48 Rd. aarlig, siger otte og fyrgetyve Rigsdaler, hvoraf hver af dem nyder tyve og fire Rigsdaler aarlig udi 4 Qvartaler, nemlig til 1ste Januar, 1ste April, 1ste Juli og 1ste Oktober, som Klingstrup Eier betaler dem uden nogen Slags Afkortning, af indehavende i Gaard og Gods fastsatte Kapitaler. Og saa snart en af disse Fattige ved Døden er afgaaet, da skal strax igjen ved første Distributs en anden i den afdødes Sted indsættes, som da begynder at trække den dennem tillagte Underholdning. Men ei maa nogen indsættes eller derudi forblive, som ikke fører et skikkeligt og christeligt Liv og Levnet; saa maa eiheller nogen understaae sig at bede enten i eller uden Sognet, men saa snart det beviisliggjøres, skal de strax forvises Hospitalet."

3

„Naar en af disse fattige Lemmer maatte blive syg og sengeliggende, da skal den anden, som Kræfter dertil haver, hjælpe den Syge i alle Ting til Rette; og naar en af disse Fattige ved Døden afgaaer enten først, sidst eller midt i Qvartalet, da betales ei noget af Qvartalen eller Stervboen til den, som i den afdødes Sted i Hospitalet indtages, men den afdødes Successor begynder først at nyde Underholdning næstfølgende Qvartal, og siden fremdeles, saa længe den lever; da den afdødes Arvinger haver eiheller Ret at fordre nogen Arv efter den afdøde, efterdi den ikke har erhvervet sig noget, som med Arv kan devolere paa hans Arving; men den afdødes Efterladenskab og forbemeldte sidste Qvartals Pension henfalder til de Fattiges Kasse og anvendes til Bygnings og disse Fattiges Værelsers Vedligeholdelse, som Klingstrup Eiere forbeholdes til Hospitalets Bygnings Reparation, de stedse successive herved forbindes til at holde i fuldkommen god Stand."

4

„I lige Maade har jeg været betænkt paa, hvorledes jeg kunde til en liden Lindring for Bønderne i Sognet komme deres Udgifter til Sognets Fattige til Hjælp af den Velsignelse, den gode og naadige Gud har betroet mig; og haver jeg til den Ende derfor endnu destineret aarlig 50 Rd., siger halvtredsindstyve Rigsdaler Dansk Courant, at distribuere til Skaarup Sogns Fattige, Nødtrængende i Almindelighed, som dem af Klingstrup Eiere aarlig skulle udbetales udi tvende Terminer, nemlig til Paaske og Michelsdag, udi Stedets Sognepræsts Overværelse, som bedst kjender de skrøbeligste, ældste og fattigste i Sognet, deres Omstændigheder, derfor bedst med Herskabets Samtykke kan uddele denne Almisse, som han agter det for Gud at forsvare. — Skulde der findes paa sine Tider Enker af Sognets Degne eller Skoleholder, der tillige har været Orgelmester, i nogen trængende Omstændighed, skal de først deraf nyde aarlig 10 Rd. hver, siger Ti Rigsdaler, til Hjælp til deres Underholdning, og Resten uddeles til de andre almindelige Fattige efter deres Trang. Men paa de Tider, som ingen af de benævnte Enker findes i Sognet, bliver al denne stipulerede Summa uddelt til de Fattige udenfor Hospitalet. Dog skal de, som har beboet Gaard eller Hus paa Klingstrup Gods og for Alderdom og Trang er kommen derfra, nyde mere end som de andre af denne Gave, efter deres Omstændigheder. Men ei maa nogen delagtiggjøres i denne Almisse, som er bekjendt at føre et slet Levnet med Drik og Usømmelighed til at anvende denne Gave, som alene Christelige, Skikkelige og Nødlidende skal nyde."

5.

„Vel har min Sal. Mand og jeg udi et oprettet Testamente af 5. Juni 1734 til en Skoleholders Løn i Skaarup udlovet 30 Rd. og 20 Læs Brænde, som af Klingstrup Eiere aarligen skulde udbetales ham. Men som derover ikke var

gjort nogen Disposition, førend Skolerne paa Landet efter den Kgl. allernaadigste Forordning i Danmark af 23de Januar 1739 og 29de April 1740 blev indrettet, og Skoleholdet for Skaarup Sogn blev paalagt Degnen efter den af Øvrigheden gjorte Indretning, som skulde nyde den ham efter Forordningen tillagte Skoleløn: Desaarsag og hvorfor det hidtil har havt sit Forblivende, uden at jeg haver føiet nogen Indretning over den forhen belovede Skoleløn. Men da jeg nu har anlagt et nyt Orgelværk i Skaarup Kirke for god Orden i Sangen, saa er det min Hensigt og Villie hermed, at Skoleholder- og Organist-Embedet skal være uopløselig combineret sammen til evig Tid af en apart Person, som den udlovede og benævnte Legat af 30 Rd. og 20 Læs Brænde er skjænket, og maa ingenlunde eller skal følge Degne-Embedet i Skaarup, der haver hans bestemte Skoleløn efter Kgl. Forordning af 1740, tillige sit opbyggede Skolehus ved Degneboligen. Men eftersom Sognet er stort, og ikke een Mands Arbeide ret at undervise Ungdommen i deres sande Christendom, som de burde, da skal denne Legata efter Fundatsen alle Tider følge og herefter bestandig forrettes af en Person successive, hvilket saa meget lettere kan skee, som det sidste i ingen Maade kan betage ham den Attentation og Opagt at undervise Ungdommen som det mest magtpaaliggende af hans Embede."

6.

„Og paa det Skoleholderen, som tillige skal være Organist, kan have desto mere og bedre Udkomme, og derfor med større Lyst og Flid kan forrette sit Embede med Ungdommens Undervisning, da haver jeg ikke alene de forhen stipulerede og benævnte 30 Rd. aarlig Løn ham tillagt som Skoleholder, af min Sal. Mand og mig **conjunctive** dertil legerte Summa, men endog ydermere forbedret med 30 Rd. aarlig som Organist; er saa hans aarlige Løn tilsammen 60 Rd. Dansk Kurant, som hermed skjænkes og gives ham, hvilke tresindstyve Rigsdaler, nemlig som Skoleholder 30 Rd. og som Organist

30 Rd., hannem aarlig af Klingstrup Eier skal udbetales som en Rente af forommeldte legerede Kapital, enten paa Gaarden eller i hans Hus, imod Qvittering, uden nogen Slags Afkortning, og det i tvende Terminer, nemlig hver Paaske og Michelsdag, hver Gang 30 Rd., og de 20 Læs Brænde skal ligeledes Klingstrup Eiere levere ham efter forhen Stipulerede og om Vinteren i beleilig Tid tilføre ham; endnu har jeg tillagt ham 4 Læs Gjærdsel til hans Haugegjærde om Foraaret. De 12 Læs Brænde, som den nuværende Organist faaer, bliver siden i de tyve Læs Brænde beregnet."

7.

„Endnu har jeg og til den Ende indrettet, som jeg hermed skjænker og giver til Orgelmesteren og Skoleholderen: Et nyt vel bygget Hus af 11 Fag, ikke langt fra Kirken, hvorudi og paa venstre Haand tillige er indrettet en Stue af 4 Fag, til at holde Skole udi, foruden det alt forhen efter Forordningen opbygte Skolehus ved Degneboligen; hvilket benævnte Hus med Hauge og Frugttræer til Skolehold og Skoleholderen, som tillige er Organist, hans bestandige Beboelse skal være henlagt og forblive til evig Tid, uden mindste Afgift til Herskabet paa Klingstrup i nogen Maade; og til dets bestandige Vedligeholdelse destinerer jeg 4 Rd. aarlig af Renten, som skal oplægges af Klingstrup Eiere, til Huset at vedligeholde, og, som det endnu er nyt, kan oplægges og blive til en liden Summa til en Hoved-Reparation, da Orgelmesteren skal være pligtig selv at holde Taget med Langhalm og Væggene med Leer og Kalk vedlige."

8.

„Da nu benævnte og stipulerede 60 Rd. alle Tider skal følge efter denne Fundats en apart Skoleholder, som tillige spiller paa Orgelværk, at denne Gave er skjænket og givet, saa skal han og derimod være pligtig med al Flid og Troskab at undervise Sognets Børn i deres sande Christendom,

samt lære dem at læse, skrive og regne, item holde dem til Dyd og Ærbarhed; og det forrette uden at fordre eller tage nogen Betaling af dem, saaledes som han agter det for Gud at forsvare, da mit eneste Øiemærke ved denne Indretning er alene, at Ungdommen med flere Lærere maatte forsynes, følgelig kunde faae saa meget bedre Kundskab og Oplysning i Guds Ord og christelig Tro. Derfor skal og Børnene deles efter Herskabets og Præstens Godtbefindende med Degneskolen, og tillige for at forebygge al Misforstaaelse og Disput derover imellem Degnen og Skoleholderen, saa vil herved bestemmes, at Skoleholderen skal være pligtig at informere en 12 Børn af Skaarup og Skaarupøer, en 8 a 9 Børn af Aaby og en 7 a 8 Børn af Holmdrup i det Mindste, som han skal være forbunden uden Betaling at lære, saa længe de søge Skolen, undtagen den sidste Vinter, de gaaer i Skolen for at underviises til Konfirmationen, da de søge Skole hos Degnen."

9.

„Skulde Organisten i Skole-Embedet befindes enten forsømmelig eller at behandle Børnene med Efterladenhed, hvilket af Klingstrup Eiere og Præsten kan paakjendes, da har de Magt at paalægge Organisten at holde en til Skole-Embedet beqvem og dygtig Person, som da nyder de ovenmeldte 30 Rd. aarlig Løn, som Organisten som Skoleholder er tillagt, tilligemed Brænde, som Organisten afkortes, 8 Læs. Dog skal samme Person holde Skole samt logere i den forhen benævnte Stue af 4 Fag til den venstre Haand, frit uden ringeste Betaling derfor, dog uden videre at nyde af Organisten."

10.

„Denne Separation er kuns at forstaa, i Fald slige Casus skulde ene forefalde, fordi Ungdommen i den korte Tid, det kunde være, ei blev forsømt; ellers maa det ingenlunde

eller skal som en bestandig Ret vedblive. Men Klingstrup Eiere skal være pligtig Ingen at antage uden den, som, foruden den reqvirerende Dygtighed til Skoleholder-Embedet, og kan spille godt paa Orgelværk, som i Skaarup Kirke er anlagt, paa hvilken de hver Søndag og Helligdag, medens Gudstjenesten med Sangen varer, derpaa skal spille de anordnede Kirkepsalmer, saavel ved Barnedaab som Kirkegangs-Koner, uden anden mindste Betaling af Menigheden end den af mig tillagte Løn; som Klingstrup Eiere forpligter ham til i hans Kaldsbrev at holde sig efterrettelig i alle Maader. — I lige Maade har jeg endnu destineret 4 Rd., siger fire Rigsdaler, aarlig til Bøger for de fattigste Konfirmationsbørn, som skal gives og skjænkes dem, naar de blive konfirmerede, men ikke før, som skal bestaae og anvendes til Nye Testamenter og Psalmebøger."

11.

„Mens paa det Orgelværket i Skaarup Kirke, som jeg for god Skik og Orden i Sangen har ladet indrette, formedelst Mangel af en Fond til dets Vedligeholdelse, og jeg kan være forsikkret, at det ikke skal blive unyttig og med Tidens Længde undergaae, saa har jeg dertil henlagt og destineret et lidet Sted i Skaarupøer, ikke langt fra Stranden, af Hartkorn 1—5—2—2 og Skovskyld 2 Fd. 2 Alb., som aarlig svarer for Landgilde og Hovning 14 Rd.; hvilket Sted som tilforn meldt Nr. 5 og 6 i Matriculen, nu Spinderstedet kaldet, til et fuldkommen Pant og Forsikkring skal være og blive til Orgelværkets Vedligeholdelse, og maa dette Sted aldrig sælges fra Klingstrup og Skaarup Kirke af Klingstrup Eiere, som og skal være pligtig at faa det forsynet med gode Beboere, i fuldkommen Bygnings Stand, til Afgiftens sikkre Oppebørsel, til Orgelværkets Istandholdelse. Og som Orgelværket er nyt, hvorfor i nogle Aar ingen stor Reparation behøves, naar det med Agtsomhed omgaaes, om endskjøndt somme Tider vel et eller to Aars Rente skulde anvendes, saa skal og kan disse 14 Rd. oplægges til en Kapital, som let med Tiden kan over-

stige hvad et nyt Orgelværk kunde koste. Derfor skal Klingstrup eller Skaarup Kirkes Eiere af de til Orgelværket aarlig henlagte og bestemte Indkomster, være forpligtet bestandig og saalænge Verden staaer, at holde benævnte Orgelværk i Skaarup Kirke udi samme Stand, som det af mig er stiftet og efterladt, saa at dersom Noget derudi enten ved Alder skulde forfalde, eller om det ved anden ulykkelig Tilfælde ganske skulde fordærves og undergaae, da skal Klingstrup og Skaarup Kirkes Eiere enten uden Ophold lade det forfaldne reparere eller i sidste Fald lade det opbygge af nyt, som skal være af samme Størrelse, Bonitet og med lige saa mange Stemmer, som det der af mig er givet, som bestaaer af 13 Stemmer: Manual: Principal 8 Fod, Gedact 8 F., Octav 4 F., Octav 2 F., Siefliot (Siffløite) 1½ F., Cedecima 1 F., Mixtur 4 Fag, Cimmel 3 Fag, Dulcian 8 Fod; Pedal: Subbas 16 Fod, Octav 8, Octav 4, Tromet (Trompet) 8;

1. Orgelværket er opført af Fyrtræ med hvid Oliefarve anstrøgen og Listerne med ægte Guld, de udvendige Piber med Folium overtrukken;
2. Tvende Vindlader af Egetræ, bestaaende af Manual og Pedal med Messing-Fjere og Stifter besat;
3. Dertil tvende Vindbælger af Egetræ med hvidt Allunskind tilsammensat;
4. Tvende Klaverer Manual og Pedal, begge Klaverer af Egetræ, Manual-Klaveret indlagt med Oliventræ, sort Ivenholt;

uden i ringeste Maade at forandre eller formindske Noget derudi."

12.

„Til en dertil bestandig Bælgetræder, som skal være en bosiddende Husmand og ingen, som løber til og fra, som let derover kunde komme til Skade, er til hans Umage aarlig destineret 4 Rd., hvilke Klingstrup Eiere betaler ham, nemlig den dertil bliver ordineret, en efter anden, i 2de Terminer,

uden Afdrag i nogen Maade, nemlig til hvert Aars Michaeli og Paaske."

13.

„I Overveielse, at et Herskab eller Eieren af en Gaard ikke findes alle Tider at beboe den, til den Ende (for denne min Fundatses bestandige Efterlevelse og Fremgang, at den med Tidens Længde ei maatte og kunde forandres eller imod min Villie aftage, enten med de Fattiges eller Skolevæsenets og Bøgers aarlige Uddeling samt Orgelværkets Istandholdelse, det dertil i Skaarupør henlagte Steds Conservation efter denne Fundats's 11te Post, eller foretages Noget uden efter den benævnte Orden og Skik, samt Diemærke, til hvilket det sigter) har jeg udvalgt til Medhjælper dette Steds Sognepræst i Skaarup, samt alle hans Efterkommere udi Embedet, stedse og immervarende vilde drage tilbørlig Omsorg, at alle Ting udi denne Fundats i alle sine Poster bliver efterkommet, som den, der alle Tider er og stedse bliver nærværende; hvorfore jeg dennem aarlig har destineret 20 Rd. for deres Umage derudi, hvilke tyve Rigsdaler denne nuværende Sognepræst og alle hans Efterkommere skal nyde til hvert Aars St. Hansdag for deres Omsorg og Tilsyn, som Klingstrup Eiere udbetaler dem af benævnte i Gaard og Gods fast satte Kapitals stipulerede Renter, ligesom og de forbenævnte Poster her forhen. Naar Klingstrup Gaard og Gods med Eiere dertil enten ved Arv, Salg eller Skjænk bliver forandret, skal Sognepræsten være pligtig denne min Fundats for vedkommende Øvrighed at fremvise strax, i lige Maade til Efterretning til den nye Eier, i Fald den ved Gaarden liggende Fundats ikke saa hastig fandtes tilstede."

14.

„Da efter denne Fundats og i Gaarden staaende Kapita endnu er 10 Rd. Renter aarlig tilovers, skal de hermed være skjænket og tillagt den nu værende Degn i Skaarup, samt alle hans Efterkommere i Embedet skal nyde og af Klingstrup Eiere

hver St. Hansdag udbetales; hvorimod han skal være pligtig og forbunden hver Morgen Kl. 9 at holde Bøn med de Fattige i Hospitalet, samt læse et Kapitel udi Bibelen for dem derinde, som til deres Opbyggelse og Kundskab findes bequem. I lige Maade skal han og have Opsigt med Orgelværkets Istandholdelse og Reenholdelse, at, saasnart Orgelmesteren fandtes efterladen, da at angive det for Herskabet, at det alle Tider kunde blive til Kirkens Zirlighed og god Orden i Sangen."

15.

„Som jeg nu hermed intet andet har havt for Øine uden til Guds Ære at række den Nødlidende Haanden, befordre Ungdommens Underviisning i Guds sande Frygt, og ved Gudstjenesten i Kirken at vedligeholde en god Skik og Orden i Sangen: saa vil jeg og i Kraft af den mig allernaadigst meddelte **Facultatem testandi**, dateret 1 August 1755, at denne Fundats ligesom foreskrevet staaer, af mine Successores, som Klingstrup Eiere, uryggeligen skal holdes og efterleves og det saaledes som de det for Gud og Øvrigheden vil forsvare. Og paa det at denne Fundatses Kapital, forbenævnte 5000 Rd., uryggeligen tilligemed det foranførte lidet Sted i Skaarupøer, Spinderstedet kaldet, kan være i evig Minde for Antecessores og Successores til Klingstrup, skal Klingstrup Eiere successive udgive deres Pante-Obligation til Renternes aarlige Betaling saaledes som de herudi ere stipulerede, med første Prioritet udi Klingstrup Hovedgaard og Gods for Capital og Renter, som ved Landsthinget skal læses og protocolleres. Original-Obligationen indleveres i Stiftskisten til Biskoppen og en Copie deraf til Sognepræsten i Skaarup. Forstaaelig godtgjøres Successores denne Kapitals og Obligationens Bekostning, naar Klingstrup Hovedgaard og Gods i Kjøb og Salg skulde komme i Fremmedes Eie, udenfor Arve-Rettigheden.

Og paa det Alt, hvad udi denne Fundats er ordineret og

fastsat, uryggeligen skal vorde holdet og efterkommet uden nogen Slags Forandring, vil jeg herved tjenstlig have ombedet Stiftamtmanden og Biskoppen over Fyens Stift, nu værende og herefter kommende, tilligemed Herredsprovsten og Sognepræsten, at de første med deres høie Myndighed og de sidste med deres gode Tilsyn og Advarsel vilde holde over denne Fundats, at den i ingen Maader forsømmes, forandres, forringes eller tilsidesættes; hvilket at forekomme, jeg denne Fundats til Vedkommendes Efterretning haver forfattet in triplo, hvoraf den ene skal leveres ind i Stiftskisten, den anden stedse forblive ved Klingstrup Gaard og den tredie hos Præsten i Skaarup successive, alle tre enslydende og af lige Indhold.

Til Bekræftelse haver jeg denne Fundats egenhændig underskreven og mit sædvanlige Signet hostrykt, samt formaaet Hr. Cancelliraad og Herredsfoged Adrian Bekker og Sognepræsten Hr. Christian Spleth i Skaarup dette med mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle."

„Klingstrup, den 10de September 1772.

Anna Margaretha von Halem, Sl. Valchendorphs."

L. S.

„Læst inden Fyenbo Landsthing Onsdagen 29de September 1773."

Foranstaaende Fundats er her meddelt efter en herværende, af vedkommende Retsskriver under Haand og Segl bekræftet Udskrift af Fyensbo Landsthings Pante- og Skjøde-Protocoller, sammenholdt med en anden herværende Afskrift efter det Exemplar, som nu forefindes hos Skaarup Kirkes Eier. De i sin Tid paa Klingstrup og ved Skaarup Præste-Embede nedlagte Original-Exemplarer siges at være forsvundne under de vidtløftige Retssager, som førtes her i

første Halvdel af dette Aarhundrede; de findes i alt Fald ikke mere. Naar Fundatsen i ovenstaaende Gjengivelse øiensynlig lider af en ikke ganske liden Unøiagtighed i Sprogformen, især i Sætnings-Bygningen, da skyldes dette den anførte, retslig bekræftede Udskrift saavelsom den mere private Afskrift, hvilke i denne Henseende stemme overens. Det er dog neppe dermed afgjort, at den samme sproglige Incorrecthed allerede har været tilstede i Originalen. Hvorledes det nu end maatte forholde sig med Formen, er imidlertid Indholdet hævet over al Tvivl, Meningen kan paa ethvert Sted med Sikkerhed udfindes; og hverken disse sproglige Mangler eller den brede, ved sin Ordrigdom og sine Gjentagelser lidt besværlige Stil — den sædvanlige i hin Tids Documenter om Afkomster og Forpligtelser — kan hindre os i at faa et smukt Indtryk af den ædle og kjærlige Aand, der gjennem det Hele og det Enkelte træder os i Møde.

Ogsaa denne Valckendorffske Gave og Stiftelse er i alt Væsentligt bevaret uforandret og uformindsket indtil vore Dage. De Ændringer eller Lempelser, som Tiden har medført, have dels ikke angaaet Hovedsagen, dels kun været midlertidige. Hvad Skolen angaaer, da sees det, at denne ved Fundatsen blev oprettet som særskilt bestaaende ved Siden af Sognets Degneskole, og Fundatsen betoner, at den i Forening med Organisttjenesten ved Skaarup Kirke skulde forestaas af „en apart Person", nemlig en anden end Sognedegnen. Til Forskjel fra Degneskolen blev den derfor betegnet med Navnet „Organistskolen". Alene i denne Henseende har der en Tid fundet en Afvigelse Sted fra Fundatsens Bestemmelser, idet en af Amts-Skoledirektionen affattet, af det Kongl. danske Can-

celli u. 3. Juli 1813 approberet Skoleplan for Skaarup Sogn inddrog den Valkendorffske Skole og de til samme henlagte særlige Indkomster i Penge og in natura under Sognets almindelige Skolevæsen, saaledes at de i et nærmere bestemt Forhold skulde komme Lærerne i Sognets to Skolediſtricter til Gode. Planen bestemmer endogsaa, at Organistboligen skulde ved den daværende svagelige Organists Død bortsælges, og det indkomne Beløb anvendes til Afdrag i den Bekostning, som Opførelsen af en ny Skole i Aabyskov-Distrietet vilde medføre. Dette Bortsalg fandt heldigviis dog ikke Sted, men Organisthuset blev efter Organist Fischers Død udleiet. Men forøvrigt indførtes virkelig den ved Skoleplanen bestemte Forandring samtidig med Person-Skifte i Degneembedet og vedvarede noget over tyve Aar, nemlig indtil den fundatsmæssige Ordning, efter vidtløftige Forhandlinger i Trediverne, blev gjenoprettet ved Cancelli-Skrivelse 4. Juni 1839. Foruden at Fundatsens oprindelige Bestemmelser om Skolens særskilte Bestaaen i Forbindelse med Organisttjenesten og om dens særlige Indkomster og Emolumenter herved paany sattes i Kraft, bestemtes forøvrigt, at Skolen skulde underlægges det Kgl. Skolelærer-Seminarium i Skaarup, saaledes at en af Seminariets Lærere skulde af Seminariets Direktion beskikkes som Organist og tillige som Bestyrer af Skolen, der da ogsaa skulde benyttes som Øvelsesskole for Seminariets Elever, ligesom Seminariets Kasse eller Statskassen, imod Ret til at raade over Skolens særlige Indtægter til Bedste for vedkommende Lærer, skulde overtage Forpligtelsen til Skolens og Lærerboligens Vedligeholdelse samt Lærerens øvrige Lønning, uden Udgift for Kommunen. — Ved samme Leilighed led Skolen forøvrigt et

Tab, idet den med samme hidtil forbundne, meget bequemt beliggende Fæste-Jordlod blev losreven fra Skolen og bortfæstet til Andre. Skjøndt det muelig havde været Fru Valckendorfs Mening, at denne Jordlod skulde følge Skolen, i alt Fald mod en lempelig Afgift, indeholdt dog Fundatsen intet udtrykkeligt Tilsagn derom, og dette var vistnok Grunden til, at denne pludselige Ophævelse af det hidtil bestaaende Forhold, der var foranlediget ved den daværende Eiers Uvillie over de af Regeringen indførte Forandringer, ikke antoges at kunne hindres ved Rettens Middel. En usikker Tradition betegner Jordlodden som et indrømmet Vederlag for en tidligere Græsningsret i Skoven. Imidlertid har Lodden for den almindelige Betragtning bevaret sin gamle Stilling og gaar endnu stadig under Navn af „Organistlodden". Og det er vel tilladt at haabe, at den engang igjen i bedre Tider vil vende tilbage til Skolen.

Med Hensyn til den omtalte midlertidige Afvigelse fra Fundatsens Bestemmelser — hvilken vi for Sammenhængens Skyld allerede her have fremdraget tilligemed den efterfølgende Omordning —, bør det dog erindres, at de til Skolen henlagte særlige Indkomster ogsaa i hin Mellemtid kom Sognets Skolevæsen til Gode. Ikke desto mindre maa det ubetinget billiges, at man dog vendte tilbage til den Ordning, som aabenbart har været Fundatorernes Mening og Villie, og som saaledes nu i de siden forløbne 40 Aar har været fulgt. Ikkun med Hensyn til Undervisningens Ordning blev Skolen, uden at tabe sin Stilling som en for sig bestaaende Skole, kort efter sat i Forbindelse med Degneskolen, saaledes at begge Skoler have faaet samme District, og Børnene, der i hver af Skolerne ere

delte i to Klasser, omtrent ved 10 Aars Alderen gaa over fra Organistskolen i Degneskolen, der saa beholder dem indtil Udskrivningen ved 14 Aars Alderen. Ved denne Forbindelse er saaledes opnaaet en af de Forbedringer, som i det Hele kan og bør tilstræbes i Henseende til vore Landsby-Skolers Indretning, nemlig en efter Børnenes Alder og Udviklingstrin mere afpasset Klasse-Inddeling, hvorved det bliver mueligt at gjøre Undervisningen frugtbarere og at føre Børnene lidt videre, end det under sædvanlige Forhold lader sig gjøre.

Forøvrigt har „Skaarup Organistskole" i de senere Tider opnaaet en vis Navnkundighed gjennem Rigsdagens eller rettere Folkethingets lange og fra 1861 til 1875 idelig tilbagevendende Forhandlinger om dens Ombygning. Den Modstand, man uden holdbare Grunde, væsentlig fra den saakaldte folkelige Side, satte imod Udførelsen af et nødvendigt Foretagende, havde været en bedre Sag værdig, og den Maade, hvorpaa Byggearbeidet endelig i A. 1875 blev udført efter en karrig Bevilling og efter den tarveligste Maalestok, var ganske vist mindre sømmelig netop ved en Skole, der skylder Fortidens liberale Gavmildhed sin Oprindelse, og som tilmed er en af de faa Skoler, der nu ere under Statens egen umiddelbare Forsorg. Men Skaarup Sogn har i ethvert Tilfælde al Grund til at paaskjønne, at det ved den Valckendorffske Gave og de senere Ordninger gratis har havt og fremdeles har en Skole, som i enhver Henseende træder i Steden for en Kommuneskole, hvis Opførelse og Vedligeholdelse, med Lærerlønning m. v. ellers vilde paahvile Kommunen.

Den i Fundatsens § 2 indeholdte Bestemmelse om Oprettelse af to nye Hospitalspladser forudsætter,

at der i Hospitals-Bygningen fandtes „bequemme Værelser til to Fattige" foruden de daværende Lemmer. Om det indre Rums Deling i Stuer i 1772 har været en anden end i senere Tider, vides ikke. Men nu til Dags og saa langt tilbage i Tiden, man veed af at sige, er der kun fem Stuer eller „bequemme Værelser", netop svarende til, hvad der er angivet i den oprindelige Fundats af 4 Sept. 1652. Det er derfor ikke ganske klart, hvorledes hine Yttringer i den senere Fundats fra 1772 egentlig ere at forstaa, eftersom det er vist, at til flere end 5 Fattige i det Hele er der ikke og har der ikke været Plads, naar man da ikke vil gribe til den forkastelige Udvei at lade to bo sammen. De foran nævnte, ved Fundatsen 1772 oprettede to nye Hospitalspladser ere derfor i Virkeligheden blevne til to Legat-Portioner, der — da de ikke, i det Mindste under almindelige Forhold, turde betragtes som Tillæg til de allerede bestaaende Pladser — ere blevne tillagte to Trængende udenfor Hospitalet, altsaa som „Hæving uden Bolig". Og saaledes skeer det endnu. Vel kunne disse Legat-Pladser ingenlunde stilles lige med en almindelig „Klosterpart", der omfatter fri Bolig, Brændsel, Havejord, 2 Skp. Rug, 4 Td. $1\frac{1}{2}$ Skp. Byg, c. 1 Td. Havre og i Penge c. 14 *Kr.* Men Legat-Portionerne yde altid et betydeligt Tilskud og have i Tidens Løb afhjulpet megen Trang.

Der er forøvrigt ifølge Fundatsen den Forskjel mellem disse Legat-Pladser og de egentlige Kloster-Pladser, at hine ere oprettede for Fattige „af Klingstrup Gods i eller udenfor Sognet", medens de sidste udelukkende ere for Fattige af „Skaarup Sogn". Da imidlertid Klingstrup Gods udenfor Skaarup Sogn aldrig har været betydeligt

og væsentlig har bestaaet af Gaarde, saa er hin Bestemmelse vistnok nu — 80 Aar efter Godsets Bortsalg — uden al praktisk Betydning. Eiheller vides der nogensinde at være fremkommet Begjæring fra fremmede Sogne om disse Legat-Pladser. Der kan saaledes for selve Hospitalets eller Klosterets Vedkommende end ikke i Fundatsens Bogstav søges nogen Grund til at hindre en mulig Overdragelse af Belæggelsesretten og Vedligeholdelsespligten fra Klingstrup og Skaarup Kirke til Skaarup Kommune, naar Parterne derom enedes. Men eiheller med Hensyn til Legat-Portionerne synes der at være Anledning til at vanskeliggjøre en slig, efter Nutids Forhold vistnok anbefalelig Forandring.

Til det allerede før Fundatsens Udfærdigelse indrettede Orgelværk i Skaarup Kirke, der bærer Aarstallet 1755, henlagdes, som man har seet, for bestandig et Fæstested i Skaarupør, Spinderstedet kaldet, der ingensinde maatte afhændes, og hvis aarlige Landgilde, 14 Rd., skulde anvendes eller oplægges til Orgelets fremtidige Vedligeholdelse. Det oprindelige Spindersted er dog nu neppe mere til, men Forpligtelsen er overført paa et andet Fæstested af samme Hartkorn, Skyttestedet kaldet, beliggende paa Aabyskov, Matricul-Nr. 25 under Aaby. Dette Fæstested hører nu ligesom Kirken under Veistrupgaard og udreder aarlig den fundatsmæssige Afgift, nu 28 Kr., der efter den i 1839 af det Kgl. d. Cancelli trufne Ordning gaar ind i Skaarup Seminariums Kasse, af hvilken alle Udgifter til Orgelets Vedligeholdelse, som oprindelig paahvilede Klingstrup, nu udredes. I Aaret 1874—75 blev Orgelet saaledes ombygget paa Seminariets eller Stats-

kassens Bekostning, med en paa Finantsloven bevilget Udgift af 2520 Kr.

Den ved Fundatsen skjænkede Kapital af 5000 Rd., nu omskreven til 10000 Kr, indestaar siden Aarhundredets Begyndelse med $\frac{3}{5}$ i Klingstrup Hovedgaard og med $\frac{2}{5}$ i Skaarup Kirketiende under Veistrupgaard, altsaa henholdsvis med 6000 Kr og 4000 Kr. Renten, som i Alt udgjør 400 Kr aarlig, udbetales overensstemmende med Fundatsen til Paaske med Kr 158, til St. Hansdag med Kr 84 og til Mikkelsdag med Kr 158. Af Rentebeløbet udreder Klingstrup aarlig 240 Kr, Veistrupgaard eller Skaarup Kirke 160 Kr.

I H. Chr. Valckendorfs og Fru Anna Margrethe von Halems Besiddelsestid foretoges en fornøden Udvidelse af Skaarup Kirke, hvilken tilveiebragtes paa den Maade, at den nordre Kirkemur omtrent midtveis blev gjennembrudt, og en Udbygning mod Nord opført, hvorved Kirken blev, hvad man kalder en halv Korskirke. Prædikestolen flyttedes formodentlig ved den Leilighed fra Chordøren eller Opgangen til Choret, hvor den efter Biskop Jac. Madsens Visitatsbog tilforn var, ned imod Midten af Kirken og anbragtes op til den søndre Kirkemur, saaledes at den Talende kan sees og høres ogsaa fra den tilbyggede nye Del af Kirken. Tilbygningen opførtes af Grundmur med brændte Sten og Trævælvinger, medens den ældre Del af Kirken har Mure af Kamp af betydelig Tykkelse,

samt Stenhvælvinger. Det Valckendorffke og von Halemske Vaaben er anbragt paa Gavlmuren mod Nord i den nye Kirke, og nedenunder staa Navnene: „H. C. Valckendorf, Anna Margrethe von Halem, 1754." Et Pulpitur for Kirkefolk er desuden indrettet sammesteds.

I den lange Tid, 1724–1773, af nær ved et halvt Aarhundrede, da Klingstrup var i H. Chr. Valckendorfs og siden hans Enkes Besiddelse, indtraf der tre Gange Vacance i Skaarup Sognekald, saa at „Patronen", der efter Datids Forhold maa antages at have udøvet Kaldsretten, saaledes efterhaanden fik Leilighed til at kalde Hr. Peder Knudsen Trochman 1732, Hr. Johan Reimer 1737 og Hr. Christian Spleth 1764 til Sognepræster i Skaarup, den førstnævnte tillige i Tved. Vel sees det, at iblandt de Spørgsmaal, som i Begyndelsen af hint Tidsrum vare omtvistede mellem Valckendorferne og Skeelerne paa Arreskov (som forhen omtalt, vistnok hidrørende fra Bjørnemose), var ogsaa det om Patronatsretten til Skaarup og Tved Kirker, og i en Reqvisition af 22/10 1734 fra Fru Ida Skeel til Notarius publicus i Sunds og Gudme Herreder siges endog, at den af Brødrene Valckendorf u. 14/4 1725 udstedte Forskrivning netop havde angaaet jus vocandi til begge de nævnte Kirker. Men uagtet Valckendorferne i det Hele synes at være gaaet tabende ud af den reiste Arvestrid, seer det dog ud til, at de have beholdt Patronatsretten til deres egen Sognekirke, der vedvarende hørte under Klingstrup.

Familielivet og Omgangskredsen paa Klingstrup i den omhandlede lange Tid kan der ikke berettes Noget om. Der var ikke Børn, og Familiefester forefaldt ikke, i alt Fald ikke saaledes, at de have efterladt Spor. Familien

synes i det Hele at have levet temmelig stille, og at Fruen og hendes Slægt var udlændisk, kan muelig have medvirket til, at Omgangskredsen blev snevrere end tilforn. End mere stille og tilbagetrukket blev Livet paa Gaarden efter H. Chr. Valckendorfs tidlige Død, i Fruens lange Enkestand, i hvilken hun ifølge gjensidigt Testamente beholdt Eiendommen udelt og ene forestod den i 33 Aar. Hendes Svigermoder, Fru Helle Trolle, overlevede sin Søn, dog kun $\frac{3}{4}$ Aar, og havde vistnok i sin Tid Ophold paa Gaarden. Hun døde 1741. Derimod er der ikke Spor til, at andre Medlemmer af den Valckendorffske Familie eller fjernere Slægtninge af samme have havt Ophold paa Klingstrup i hin Tid. Men Fruens Søster, Froken Charlotte Maria von Halem har, saavidt det kan sees, stadig opholdt sig hos hende og gjennem den hele Tid bl. A. jevnlig været Gudmoder for Børn af Godsets Beboere, hvad Fruen selv sjeldent indlod sig paa, end ikke da Lieutenant Storgaards Søn 2/5 1751 blev døbt med hendes afdøde Ægtefælles fulde Navn.

Oberstlieutenant Henning Christopher Valckendorf døde paa Klingstrup 13 Juli 1740, kun 47 Aar gammel, og blev 22 s. M. bisat i Skaarup Kirke i Gravhvælvingen under Kirkens Chor. Hans Efterleverske, Fru Anna Margrethe von Halem, døde paa Klingstrup 2 August 1773 og bisattes i Skaarup Kirke 17 August næstefter. Paa deres Kister, som nu ere fuldstændig hensmuldrede, har der ikke været anbragt Metalplader med Indskrift. Kun om Fruen har Kirkebogen et Mindeord, idet hun der betegnes som „den fromme og dydige Patronesse, som for hendes Gudsfrygt, Forstand og Godgjørenhed af Alle bliver æret og med Bedrøvelse af Mange savnes,

især af de Fattige, som hun ved sin Gavmildhed saa ofte har trøstet og vederqvæget".

---

14. (5). Frøken Charlotte Maria von Halem.

1773—1791.

Med den sidste Fru Valckendorfs Død i A. 1773 er egentlig den Valckendorfske Tid paa Klingstrup til Ende. Imidlertid kan dog hendes Søsters paafølgende Besiddelsestid ret naturlig regnes med dertil eller betragtes som en Fortsættelse og Afslutning af hint større Tids-Afsnit i Gaardens Historie, ikke blot fordi det alene var Slægtskabet, der gav Anledning til, at Søsteren ved testamentarisk Disposition fik Eiendommen som Gave, men ogsaa fordi Gaard og Gods og sammes Bestyrelse i hendes Tid blev uforandret, og Alt vedblev at gaa i nedarvet Skik og Orden. Frøken Charlotte Maria von Halem bevarede tro de Valckendorfske Traditioner, og de Undergivne mærkede vistnok saare lidet til, at de havde skiftet Herskab, saa meget mindre som hun i de 30 forudgaaende Aar allerede havde staaet ved sin Søsters Side paa Gaarden. Hun var allerede aldrende, da hun overtog Ejendommen, og hun førte et stille og noget ensomt Liv i de 18 Aar, hun besad den. Men hun gjorde indenfor sin Kreds meget Godt, og hendes Bestyrelse var, saavidt det kan spores, mild, velvillig og hjælpsom. Endnu for to eller tre Aartier siden bevarede de Ældste her i Sognet Erindringen om „Frøkenen paa Klingstrup" og omtalte hende med

Ærbødighed og Taknemmelighed. — Hun oplevede netop Begyndelsen af den Række af offentlige Foranstaltninger, som efter Kronprinds Frederiks Indtrædelse i Regjeringen i 1784 efterhaanden fremkom, sigtende til at frigjøre og løfte den danske Bondestand, og som stærkt begrændsede Godsbesiddernes hidtilværende Myndighed og paa mange Maader greb ind i deres Forhold. Men det tør antages, at disse Virkninger her bleve mindre fremtrædende eller mindre følelige end paa adskillige andre Steder, just fordi den Valckendorffske Godsbestyrelse i det Hele ingenlunde var fremmed for den humane Aand, der gik igjennem hine Bestræbelser og nu fik et bestemt Udtryk i de nye Love og Anordninger.

I sine sidste Aar oprettede Frøkenen i Henhold til „allernaadigst forundt facultas testandi" et Testamente, hvori hun indsatte sine fem da levende Søster- og Broderbørn til sine Universal-Arvinger, nemlig „Fürstlich An Zerbstlich" Justitsraads-Frue Anna Catrine Jansen i Jewer, og de fire Broderbørn: Gerhard Heinrich von Halem, Kongl. preussisk Amtmand i Esens, Anna Cathrina og Augusta von Halem begge i Esens, og Friederich Wilhelm von Halem, Kongl. preussisk Amtmand i Pefsum; hvilke alle skulde „gaa i lige Deling" af Alt, hvad hun ved sin Død efterlod, saasom „Hovedgaarden Klingstrup med alt derunder liggende Bøndergods af Gaarde, Huse eller Grunde, saavel som og alle andre hendes Midler af Besætning, Meubler og Løsøre, samt Guld, Sølv og rede Penge, eller hvad Navn ellers have kan". Dog skulde de „En for Alle og Alle for En" være forbundne til at betale ikke blot al beviislig Gjæld, men ogsaa samtlige de Gaver, som Frøkenen iøvrigt ved Testa-

mentet havde bortskjænket, nemlig: „til Justitsraad Jansens yngste Datter, Susanne Margrethe, 500 Rd., Amtmand von Halems yngste Datter, Susanne von Halem i Esens 500 Rd, Sognepræsten Hr. Spleth i Skaarup eller hans Enke 1000 Rd.", med udtrykkelig Bestemmelse, at Kapital og Renter først efter begges Død maatte gaa over til deres Børn; Organist Fischer i Skaarup 100 Rd.; følgende „Domestiquer og Tjenende", forsaavidt de fremdeles forbleve tro og skikkelige i deres Stilling til hendes Død: Husholderske Madame Nørager 200 Rd., Laquai Peder Madsen 200 Rd., Skovfoged Peder Hansen i Stenhuggerhuset 100 Rd.; de andre Tjenende, Karle og Piger, et Tillæg af 5 Rd. „for hvert Aar, de havde været i hendes Tjeneste". Alt dette, Gjæld og Gave, skulde Arvingerne „snareste muligt og uden Ophold" efter Frøkenens Død udbetale, alene med Undtagelse af den Gjæld af 5000 Rd., som ifølge det Valckendorfske Legats Fundats stedse skulde „blive staaende i Klingstrup, saa længe Gaard og Gods er til". Forøvrigt bestemtes, at de nævnte Universal-Arvinger skulde „skifte og dele imellem sig", og at „ingen Fremmed skulde have det Mindste med Administrationen i hendes Bo at bestille, langt mindre foretage nogen Aabning, Registrering eller Vurdering", idet hun forventede, at „den af Arvingerne, som maatte indfinde sig her, af de øvrige lod sig meddele en saadan Fuldmagt, som her i Riget for gyldig kunde blive antagen", da hun „til dem, som de nærmeste af hendes Familie, havde den Tiltro, at de ei vilde efterlade i alle Henseende at opfylde hendes sidste Villie".

Disse testamentariske Bestemmelser, som her ere meddelte efter en i Skaarup Præste-Archiv samtidig nedlagt

Afskrift, der dog ikke længer er ganske fuldstændig, oplyse os saaledes baade om Frøken von Halems og hendes forud afdøde Søsters nærmeste Slægt, og om hvorledes det gik til, at Klingstrup Gaard og Gods ganske gik ud af den Valckendorffske Families Eie og en kort Tid endogsaa kom i tyske, særlig preussiske Hænder. Af de Valckendorffske Qvindeliniers Ætlinge nævnes, som man seer, ikke en eneste i Testamentet.

Frøken Charlotte Maria von Halem døde paa Klingstrup 1 Mai 1791 og blev d. 16 s. M. nedsat i Skaarup Kirke, i Gravhvælvingen under Choret. Kirkebogen giver hende følgende, vistnok i det Hele sandfærdige Vidnesbyrd: „Den Sal. Frøken fortjener at berømmes for hendes sande Gudsfrygt, hendes Oprigtighed mod Mennesker og hendes store Godhædighed og Gavmildhed imod Fattige og Trængende, hvorfor hendes Ihukommelse bliver hos os i Velsignelse".*)

*) Medens Valckendorferne paa Klingstrup vare Slægtens sidste Mænd i Danmark, hvor Mandsstammen uddøde med Borge V. 1747, lever Slægten derimod endnu i Sverrig, hvor den dog ganske har tabt sin sociale Stilling. Den svenske Linie nedstammer fra den paa sit Sted omtalte ældste Søn af Henning Valckendorf til Glorup, Christopher V. „til Glorup og Ellinge". I en af de senere Kalendere for „Sveriges Ridderskap og Adel" findes herom bl. A. Følgende: „Walckendorff, gammel Dansk förnämlig ätt, naturaliserad 1664. Hufvudman: Johan Erik W., Soldat v. Uplands Regiment, f. 1842, Søn af Soldaten Anders Peter W. . . . Hufvudmannens Farbror: Carl Frederik W., Rättare paa Wij i Upland. Farfars yngre Broder: Soldat Johan W., to Døttre g. m. Bønder. . . . Christopher W. Skogvaktere paa Trøgds Härads Almänning, hans Søn Johannes W., Skogvaktere i Upland"; o. fl.

Valckendorfernes Besiddelse af Klingstrup omfatter, som vi i det Foregaaende have seet, Tiden fra 1637 til 1773 eller, om man vil, til 1791. Naar vi ved Slutningen see tilbage paa dette Tidsrum af Gaardens Historie, er det i det Hele et venligt Billede, der fremstiller sig for os, og det ikke alene, naar det sees paa Afstand, men uden Tvivl ogsaa, naar det betragtes nærmere, efter de samtidige Vidnesbyrd og de bestemte Træk, der ere bevarede fra de forskjellige Tids-Afsnit. Efter Alt, hvad der foreligger, have Valckendorferne vist sig som rettænkende, velsindede og milde Herrer, og naar Historien vidner, at Tiden efter Enevældens Indførelse i Virkeligheden blev den haardeste for den danske Fæstebonde, indtil selve Kongemagten tilsidst løftede ham ud af Fornedrelsen, da skal det mindes, at blandt de Godsbesiddere og Herremænd, der allerede tidligere lagde en billig og human Tænkemaade for Dagen i dette Forhold, tør efter alle Mærker ogsaa Valckendorferne henregnes. De synes helt igjennem at have gjort Brug af deres Rettigheder med Maadehold og Lemfældighed og at have havt baade Sind til og Glæde af at „gjøre Noget" for deres Undergivne, for at lette og forbedre deres Stilling. Og denne deres Omhu have de udstrakt ogsaa til de aandelige Interesser, for hvis Betydning de have havt aabent Øie; saa at man i det Hele faar Indtryk af, at Christopher Walckendorfs Ord om sig selv paa Mindetavlen i Svindinge Kirke nok tør siges om disse hans Klingstrupske Frænder: „Jeg glæder mig i Gud, at jeg har regjeret mine Tjenere (Bønder) i Fred, med Sagtmodighed og Kjærlighed. Gud skee Lov!" — At de ogsaa personlig have staaet i et venligt Forhold til de Undergivne, og at disse med Tillid have henvendt

sig til dem, derpaa tyder selv det lille Træk, som er gjennemgaaende for den hele Tid: at Herrefolkene idelig imødekom de hyppige Anmodninger om at deltage i Fæstebøndernes Familiefester, hvad naturligvis især gjælder om den qvindelige Del, ligefra Fru Kirstine Kruse og Anna Beate Valckendorf til Fru Anna Marg. von Halem og Frøken Charlotte M. von Halem — et Træk, der jo har sin Betydning, især naar man erindrer hin Tids gængse Forestillinger om Standsforskjel og om Afstandene i Samfundslivet. Og at en fremmed Reisende, der strax efter Udløbet af den Valckendorfske Tid besøgte Skaarup, i sin udgivne Reisebeskrivelse*) kunde omtale de Skaarupske Fæstebønder som flittige og omhyggelige Agerbrugere, om de end kun langsomt og forsigtigt tilegnede sig det Nye, som den Gang begyndte at komme op paa dette Omraade, synes at tyde paa, at de befandt sig ret vel i deres Stilling, eller at de i det Mindste ikke havde kjendt til Forkuelse. Men det mest talende Vidnesbyrd om Herskabets Sindelag imod Godsets og Sognets Beboere ligger dog i de Gaver og Stiftelser, som efterhaanden udgik fra Familien, og som alle, hvad enten de nærmest angik de Fattige eller Skolen eller Kirken, dog sigtede til at fremme noget Godt, Gavnligt og Smukt for Befolkningen, i hvilken Fæsterne endnu paa den Tid udgjorde den langt overveiende Del.

Det vil være passende at slutte dette Afsnit med en samlet Oversigt over disse Donationer og Stiftelser, som Skaarup Sogn og Menighed har den Valckendorfske Familie at takke for, og som alle ere

*) L. M. Wedel: Reise gjenn. de betydeligste og skjønneste Egne af de danske Provindser. Fra 1799.

bevarede væsentlig uforandrede ned til vore Dage:

Skaarup Hospital („Klosteret") med Pladser og Underhold for 5 Fattige.

Et Legat paa 10000 Kr., for bestandig sikret i Klingstrup Gaard og Skaarup Kirke; og derunder:

til Sognets Fattige i Almindelighed, aarlig 100 Kr.,

til 2 særskilte Legatportioner à 48 Kr., 96 Kr.

„Organistskolen" i Skaarup, med Skolehus, Lærerbolig og Have, Bidrag til Lønning for Lærer og Organist 120 Kr., 20 Læs Brænde, 4 Læs Gjerdsel, til Vedligeholdelse 8 Kr., aarlig.

Orgelet i Skaarup Kirke, hvortil for bestandig henlagt et Fæstested eller den aarl. Landgilde deraf 28 Kr., og til en Bælgetræder særskilt 8 Kr.

Til Nye Test. og Psalmebøger for fattige Confirmander aarl. 8 Kr. Desuden til Kirken:

En Tilbygning af en halv Korskirke;

Et Døbe-Bækken i Funten;

Kalk og Disk fornyede, en Sølv-Æske til Brødet given;

En stor Lysekrone.

Disse forskjellige, smukke og værdifulde Gaver — om hvilke der i det Foregaaende er givet Forklaring i det Enkelte — ere nu allerede gjennem en lang Aarrække komne baade det hele Sogn og mange enkelte Mænd og Qvinder til Gode. Den nu levende Slægt vil overgive disse Minder om Fortids Høisind og Gavmildhed til Efterslægtens Omsorg, at de ogsaa i de kommende Tider maa bevares for Sogn og Menighed.

III. 1791—1881.

Om Klingstrup Gaards Skjæbne i den efterfølgende Tid, fra 1791 til Nutiden, skal her endnu tilføies en kort Beretning.

I Følge det af Frøken Charlotte M. von Halem oprettede Testamente gik Klingstrup Gaard og Gods ved hendes Død over til hendes i Testamentet benævnede tydske Slægtninge, der skyndte sig at gjøre Arven i Penge. Allerede under 25. Juni 1791, altsaa inden to Maaneder efter Dødsfaldet, oprettedes Kjøbecontract om den samlede Eiendom mellem Arvingernes Fuldmægtig og Etatsraad, Landsdommer Hans Koefoed, til hvem Skjøde kort efter blev udstedt. Denne Mand var paa den Tid Eier af den tilgrændsende Veistrupgaard i Veistrup Sogn, og begge disse Eiendomme bleve saaledes forenede under eet Herskab.

Etatsraad Koefoed afhændede igjen begge Hovedgaardene med alt deres Tilliggende til Hertug Frederik Christian af Augustenborg, der saaledes en Tid kom til at høre til de større Grund-Besiddere i denne Del af Fyen.

Endelig solgte Hertugen ved Kjøbecontr. 27/10 1801, Skjøde 17/6 1802, den hele samlede Besiddelse igjen tilbage til Etatsraad Koefoed.

Den første og den sidste af disse Handeler kan, som det sees, angives ved Dag og Datum. Den mellemste derimod, ved hvilken Eiendommen gik over fra Koefoed til Hertugen, er, hvad Tid og Vilkaar angaar, hidtil uopklaret, hvor utvivlsomt det end er, at den har fundet Sted. De vedkommende Documenter findes ikke paa nogen af de

to Hovedgaarde, hvis ældre Archiver i det Hele ere tabte, og i det for Sunds og Gudme Herreder i sin Tid forfattede „Udtog af Fyenbo Landsthings Skjøde- og Pante-Protocol" er der saavel under en Retssag i 1813 som nu paany forgjæves søgt Oplysning om denne Sag. I Aarene Halvfems sees det, at Koefoed har betegnet sig „til Veistrupgaard og Klingstrup", saaledes paa en Obligation 27/6 1792 til det Valckendorffske Legat og endnu 12/1 1799 paa to Fæstebreve paa Huslodder, som henlagdes til Huse under Skaarup Sognekald; og da han som Udsteder af disse Documenter taler alene i eget Navn, uden nogensomhelst Antydning af Fællesskab med eller Fuldmagt fra Hertugen, saa ligger den Formodning nær, at Koefoed paa den Tid endnu virkelig har været Eier, og at Afhændelsen til Hertugen først har fundet Sted i Aaret 1799 eller 1800, saa at dennes Besiddelse af disse Eiendomme ikkun har været af kort Varighed.

Med det af Hertugen u. 17 Juni 1802 udstedte Skjøde til Etatsraad Koefoed fulgte en, senere af Nyborg Amtstue attesteret, „Jordebog over Klingstrup og Veistrupgaards Hovedgaarde med underliggende Bøndergodser". Disse Aktstykker meddele vi her — Jordebogen dog kun i Sammendrag —, da de give den bedste Oplysning om Eiendommen, som den var ved Slutningen af dens samlede Bestaaen.

Skjødet meddeles i „Udskrift af Fyenbo Landsthings Skjøde- og Pante-Protocol" og lyder saaledes:

„Vi Friderich Christian, Arving til Norge, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Dytmarsken og Oldenborg p. p., gjøre vitterligt herved at have solgt og afhændet, ligesom og herved sælges, skjødes og afhændes til Hr. Etatsraad og

Landsdommer Hans Koefoed i Fyen de tvende Hovedgaarde Klingstrup og Veistrupgaard med alt dertil nu henhørende Bondergods samt Skaarup Kirke og dermed følgende jus vocandi et patronatus, med dertil hørende Kirketiende, beliggende i Fyens Stift, Svendborg Amt og Sunds-Gudme Herreder, og saaledes som samme findes anført udi herved heftede, af Os underskrevne Jordebog; bestaaende tilsammen af Hartkorn fri Hovedgaards-Taxt i Ager og Eng 56 Td. 6 Skp. 1 Frk. 1 Alb., Skovskyld 5 Td. 6 Skp. 3 Frk. 1 Alb., og Mølleskyld 2 Td., Kirketiende 20 Td. 2 Skp; og Bondergods A. o. E. 455 Td. 3 Skp. 3 Fdk. $1\frac{3}{20}$ Alb., Skov- og Mølleskyld 9 Td. 4 Skp.; hvilket alt forbemeldte Jordegods, med alle dets Bygninger, al deraf svarende Landgilde og Afgifter, alle dets nuværende Skove, samt alle Rettigheder og Herligheder og Jagt, Fiskeri, Sigt og Sagefald, med alt øvrigt, som til frit Jordegods henhører, Intet i nogen Maade undtagen, og saaledes som det hidindtil af os har været eiet og besiddet, samt efter derover oprettede Kjøbecontrakt af 22. og 27. October 1801, — herefter skal tilhøre Hr. Etatsraad Koefoed som en fuldkommen Eiendom. Og da Hr. Etatsraaden har afgjort den for disse Godser accorderede Kjøbesum med 179000 Rdlr, skriver Et Hundrede og Ni og Halvfjerdsindstyve Tusinde Rigsdaler Dansk Courant, saa tilstaaes hermed af Os og vore Arvinger ingen mere Lod, Deel, Ret eller Rettighed at have til forbemeldte Gaarde og deres Gods, samt at hjemle Hr. Etatsraaden denne Eiendom fri for Enhvers Tiltale i alle Maader."

„Dets til Bekræftelse udstedes dette Skjøde under Vor Haand og Segl".

„Givet Augustenborg den 17. Juni 1802".

Den vedheftede Jordebog over Klingstrup og Veistrupgaards Hovedgaarde med underliggende Bondergods lyder i sammendraget Udtog saaledes:

„Svendborg Amt, Sunds Herred:

a. Hovedgaards Taxt.

Klingstrup Hovedgaard, A. og E.		33	2	2—2
	Skovskyld	4	2	2—2
	Mølleskyld	2	„	„—„
	Gudme Herred:			
Veistrupgaard Hovedg. A. og E.		22	6	„—2
	Skovskyld	1	4	„—2
	Mølleskyld	„	„	„—„

Sunds Herred:

b. Kontribuerende Hartkorn.

Skaarup S. og By, 18 Gaarde à 5 Td.				
	A. og E.	90	„	„—„
	en øde Grund, som drives under Hovedgaarden Kl., Egenappe kaldet	1	3	„—1
	En Kirkejord, overladt Degne-Embedet	„	1	„—2
	Skovskyld til Gaardene à „—„—2—2	1	4	„—„
	— Egenappe	„	„	—1—1
	Huse, 21, derunder Organisten „—3—3—„	10	„	—1—1
Øster-Aaby, 21 Gaarde		92	5	—1— ½
	til Klingstrup Mølle	1	1	—1—„
	3 Huse	1	2	„—2
Skaarupør, Spinderstedet		1	5	—2—2
	3 Huse	1	4	—3—„
	Skovskyld til alle 4 Steder	„	1	—1—1
Aabyskov Huse, 17		5	7	—1—2
	Skyttestedet	1	„	—2—2½
	Skovskyld under Husene	2	1	—„—„
Holmdrup, 1 Hus		„	„	—3—1
	Gudme Herred.			
Brudager, 3 Gaarde		17	2	„—2

	Kontribuerende Hartkorn.
„En øde Grund", drives under Klingstrup Hygd	4—5—1—„
Huse 3	1—„—3—„
Brændeskov.	
1 Skovfoged-Hus	„—1—2—„
Veistrup.	
En øde Grund, som med Bevilling er henlagt og drives under Veistrupgaard	11—„—1—„
Gaarde, 14 à 5—4—1—1 2/8	77—5—2—1 1/2
Veistrup Mølle	„—3—2—2 1/2
— Skov- og Mølleskyld	5—„—„—„
Huse 15	6—3—3—2
Oure S. og By.	
2 Gaarde	7—2—3—1
1 Hus	„—4—„—1
Albjerg, 1 Gaard	5—„—3—2
Gudme S. og By, 2 Gaarde	12—3—1—1
1 Hus	„—3—3—2 3/4
Hesselager S. og By, 4 Gaarde	28—4—3—1 6/5
Skovskyld til samme	„—1—2—„
9 Huse	6—5—3—2
Vormark By, 9 Gaarde à 7—3—2—1	67—„—1—„
Vormark By, 3 Huse	1—2—3—1
— Skovskyld	„—2—3—1
Kroholdssteder	„—„—„—„
Fabrikker med eller uden Hartkorn	„—„—„—„
Lyststeder	„—„—„—„
Umatrikuleret Jord	„—„—„—„

Kirketiende ydende Hartkorn i Skaarup Sogn:

Klingstrup (og Veistrupgaards Gods)	207—„—2—2
Hvidkildes	70—„—„—1

Bjørnemoses	26—6—„—2
Tidselholts	12—3—2—2
Broholms	4—„—3—1
Selveiernes	12—1—„—„
Kirketiende ydende Htk. tilf.	332—4—1—2

Kirken tilhører Klingstrup.

Saaledes udfærdiget Veistrupgaard 10. Dcbr. 1802".

I Følge foranstaaende Jordebog udgjorde det contribuerende, saakaldte ufrie Hartkorn, der for en liden Del dreves under Hovedgaardene men forøvrigt var bortfæstet, under begge Godser tilsammen, A. og E. 455—3—3—1$\frac{3}{20}$

og Skovskyld..... 9—4—„—„

Heraf hørte under Klingstrup, A. og E. 257—2—3—1$\frac{3}{4}$

Skovsk..... 3—7—2—2

Hvad selve Hovedgaardenes Tilliggende angaar, da er der i Hartkorns-Angivelsen en lille Forskjel mellem Jordebogen og Skjødet, idet hin angiver begges samlede Ager og Engs Hartkorn til 56—„—3—1, medens Skjødet har 56—6—1—1, uden at det just er klart, hvorfra denne Differens af „—5—2—„ hidrører. Dog sees det, at det er Klingstrups Hartkorn, der i Skjødet er beregnet høiere ved Sammenlægningen, end det ellers paa den Tid pleier at angives, og Formodningen maa være for, at Jordebogens lavere Angivelse er den rigtige, bl. A. fordi den nøiagtig stemmer med de Tal, der forekomme ved den paafølgende Udstykning.

I Angivelsen af det samlede Bondergods's Skovskyld har Jordebogen 1 Skp. mindre end Skjødet; men i dette Punkt maa Skjødet vistnok antages at være nøiagtigt, eftersom dets Tal, 9—4—„—„, stemmer med, hvad der findes anført i andre samtidige Documenter.

I Forbindelse med de foranstaaende Meddelelser om de tvende Hovedgaardes og deres Godsers Hartkorn ved Begyndelsen af vort Aarhundrede, vil maaskee en nærmere Angivelse af Gaardenes og Godsernes Arealer efter den ved Udskiftningen i Aarene 1793—96 foretagne Opmaaling ikke være uden Interesse. Resultaterne af denne Landmaaling, der udførtes af Preuert, meddeles her efter en i sin Tid i Retten fremlagt Optegnelse, der er underskreven af Etatsraad Koefoed 29/4 1800. 1 Tønde Land er beregnet til 14000 □ Alen. Tallene ere afrundede.

„Klingstrup Hovedgaardsmarker" ...	608	Td. Land
dertil Egenappe, ufrit, magelagt med et Stykke af Skaarup Byes Grund ved Gaardens andre Jorder o: den større, vestlige Del af Marken S. f. Skjel-Bæk (op til Bakkehuset og Matr. Nr. 14 a under Skaarup)	10	—
Veistrupgaard, Agerland (hver Mark c. 22¼) foruden Areal, svarende til c. 11 Td. Htk., ufrit.	155	—
Det underhørende Fæstegods i		
Skaarup	793	—
Ø. Aaby	1349	—
Veistrup	627	—
Oure	72	—

Albjerg	72	Td. Ld.
Brudager (incluſ. Brudager Vænger)	202	—
Vormark	447	—
Hesſelager	200	—

Saadanne vare altſaa de Eiendomme, ſom Hertugen af Auguſtenborg i Aaret 1801 ſolgte til Etatsraad H. Koefoed. Der var dog, da dette Salg og Kjøb fandt Sted, allerede ſket en liden Formindſkelſe af det Klingſtrup Hovedgaard hidtil underliggende Gods, idet den ſaakaldte Aabyſkov Grund d. e. den Grund, hvorpaa den til Aaby hørende Skov havde ſtaaet, i ſamme Aar var ſærſkilt afhændet. Ved Kjøbecontrakt 31. Juli og 3. Auguſt 1801 ſolgte nemlig Hertugen bemeldte Grund, af Hartkorn, Skovſkyld, 3—„—2—2, „med alt derpaa værende fældet og opſat Brænde, tre Baade, tre Vogne m. v.“ til Forvalter ved Godſerne Frederik Oſtrup for 30000 Rd. og gav Skjøde paa ſamme under 28. Decbr. 1802. De 17 paa en Del af Grunden opførte Huſe ſamt Skytteſtedet vare dog ikke indbefattede i denne Handel men forbleve under Klingſtrup, ſom ogſaa Jordebogen udviſer. Om den til Oſtrup afhændede Grund, hvorpaa Skoven allerede var omtrent afdreven, bemærker Kjøbecontrakten udtrykkelig, at den var indhegnet for ſig ſelv, dog med alfar Vej over ſamme til Stranden; og hermed ſtemme de nærmere Oplysninger om denne Grunds tidligere Beſkaffenhed, ſom meddeles af Landmaaler Preuert, der i 1793—96

havde foreſtaaet Udſkiftningen af Klingſtrup Gods i Skaarup Sogn: „Ved Aaby Byes Udſkiftning fandtes en betydelig ſamlet Skovſtrækning, for ſig ſelv indhegnet, hvor Bønderne havde Græsningsret, den de afſtod mod anden Godtgiørelſe, ſaa at den ſtod til Eierens Raadighed. Al Byens Skovſkyld blev lagt paa denne Skov, ſamt anſat til A. og E.s Hartkorn, efter Værdien af Græsningen, ſom fandtes deri, mod Ager og Eng efter lovlig Taxation. At denne Skov, efter at have været i Fleres Eie, var i Aaret 1801 omtrent aldeles forſvunden, maaſke med Undtagelſe af nogle faa adſpredte Træer, det veed jeg og Hvermand der paa Egnen, ſom da levede, ſamt at Grunden blev opdyrket, og mange Huſe og en Gaard paa ſamme oprettede". (Erkl., afg. i en Retsſag 20/11 1834). — Denne Gaard er „Bøgeſkovsgaard", ſom Kjøberen F. Oſtrup opførte i Aaret 1806, og ſom nu efter den nye Matrikul ſtaar for Hartkorn 10—7—2—¾.

Med Undtagelſe af denne i og for ſig ikke betydelige Fraſkillelſe gik altſaa de forenede Eiendomme over fra Hertugen til Etatsraad Koefoed, og for Klingſtrups Vedkommende kan det ſaaledes ſiges, at Gaard og Gods endnu i Aaret 1801 var ſamlet og udelt, og Herligheden bevaret. Fra nu af blev det anderledes. Saa ſnart Koefoed paany var bleven Herre over Godſerne, begyndte han efter en forud lagt Plan at iværkſætte en Række af omfattende og indgribende Forandringer, der angik ikke blot Eiendoms-Forholdene men ogſaa ſaadanne Rettigheder og Forpligtelſer, i hvilke det Offentlige maatte have et Ord med at ſige, naar de foretagne Omlægninger ſkulde have retslig Gyldighed. Planen blev imidlertid ogſaa i ſidſtnævnte Henſeende ſat i Værk alene efter privat Be-

stemmelse og ikke uden Vilkaarlighed, og det var nærmest denne, hos en juridisk dannet Mand næsten uforklarlige Hensynsløshed, der i sig bar Spiren til de indviklede og langvarige Retssager, der, som vi siden skulle see, opstod i den efterfølgende Tid.

De Koefoedske Forandringer berørte stærkest Klingstrup men tillige samtlige Valckendorffske Stiftelser og Gaver.

Fra Klingstrup Hovedgaard fraskiltes:

1. Af selve Hovedgaardens Agerland de tre østligst liggende Marker, der strakte sig fra Klingstrup til Skaarup og Aaby Byers Grund, af Areal 76 à 78 Td. Land, Hartkorn 7—4—2—1¼; og som nu til Dags begrændses i Vest af den offentlige Vei fra Skaarup til Klingstrup.
2. Af Skov: den saakaldte Dyrehave-Skov, beliggende Nord for Skaarup By, i umiddelbar Nærhed af Klingstrup øvrige Storskov, c. 30 Td. Land; endvidere den Halvdel af Aaskoven, som laa V. og S. f. Aaløbet, og i Forbindelse dermed den Plet, hvor Klingstrup gamle Hovedbygning laa med samt den derved værende Herskabs-Have; endelig et Skovareal ved Aabyløkken, Vidiekrogen kaldet; samlet Skovskyld „—7—3—1½.
3. Skaarup Kirke og Kirketiende, matrikuleret til 20—2—„—„ med den daværende Patronats- og Kaldsret.
4. Alt Klingstrup underliggende Bøndergods indensogns og udensogns, af samlet Hartkorn 257—2—3—1¾ og Skovskyld 3—7—2—2.

Alt dette, og dermed al „Herligheden", lagdes ind under Veistrupgaard.

Endvidere fratoges Klingstrup Ephoratet og Belæggelses-Retten til det Valckendorffske Hospital i Skaarup, der ligeledes underlagdes Veistrupgaard, medens det dog paalagdes Klingstrup at tilsvare en Del af de Hospitalsgodset tilforn paahvilende aarlige Ydelser til „Klosteret", nemlig i Korn 1 Td. 2 Skp. Rug, 13 Td. 4 Skp. Byg, 4 T. 6 Skp. Havre og i Penge 5 Rd. (senere Skjøde paa Klingstrup $\frac{2}{12}$ 1807). Fremdeles Ephorat og Besættelses-Ret med Hensyn til det Valckendorffske Legat og de to derved oprettede nye Hospitals- eller Legat-Pladser, samt til den derunder ligeledes henhørende Valckendorffske Skole i Skaarup, med Lærer-Embedet og Organist-Tjenesten ved Skaarup Kirke. Ogsaa disse Rettigheder fratoges Klingstrup og overførtes til Veistrupgaard.

Paa den anden Side fritoges igjen Klingstrup for nogle Gaarden hidtil paahvilende Forpligtelser, nemlig Vedligeholdelsen af Hospitalet, Udredelsen af Brænde-Deputat til Skaarup Sognekald, Leveringen af Brændsel og Gjerdsel til Organistskolen og Forrentningen af $\frac{2}{5}$ af den Valckendorffske Legat-Kapital, hvilke Ydelser skulde overtages af Veistrupgaard, saaledes at de 2000 Rd. af Legatet skulde for Eftertiden staa i Veistrupgaard eller egentlig i den dertil overførte Skaarup Kirke med Tiende.

Efter at have foretaget disse Omlægninger — der overfor Klingstrup havde en umiskjendelig Lighed med en Afklædning og Plyndring — fulgte Koefoed, hvad der var tilbage af Fortidens Klingstrup, nemlig Hoved-Parcellen af selve Hovedgaarden, til Gaardens daværende Forpagter, Rasmus Rasmussen, ved

Kjøbecontrakt 6. Dcbr. 1803 og senere Skjøde 21. Dcbr. 1807, ved hvilke Documenter Hoved-Parcellens frie Hovedgaards Hartkorn angives til A. og E. 25—6—„—¾, Skovskyld 3—2—3—½, Mølleskyld 2—„—„—„, i hvilken Angivelse altsaa ikke er indbefattet det under Gaarden indtagne ufrie Hartkorn under Skaarup 1—3—„—1 med Skovsk. „—„—1—1; under Brudager 4—5—1—„. R. Rasmussen blev saaledes Gaardens næste Eier, men fik som saadan ingen Raadighed over den gamle Hovedbygning, der, som foran oplyst, tillige med den derved liggende Have hørte med til det, der fratoges Klingstrup og underlagdes Veistrupgaard, dog at det bestemtes, at, hvis Veistrupgaards Eier skulde blive til Sinds at sælge Tomten og Haven efter Hovedbygningens Nedbrydelse, da skulde Klingstrups Eier have Forkjøbsret. Dette kom imidlertid ikke anderledes til Udførelse, end at største Parten af disse Jordstykker forblev under Veistrupgaard, og ikkun den allernærmeste Del af samme kom tilbage til Klingstrup. Den nye Eier maatte altsaa som Vaaningshus foreløbig nøies med den ved Ladegaarden beliggende ældre Forpagterbolig, der forøvrigt allerede et Par Aar tidligere var bestemt til Ombygning, som det sees af de i Hertugens Tid u. 13/6 1801 udfærdigede Salgs-Conditioner for Klingstrup og Veistrupgaard.

Hvad der i alle disse Forandringer og Transaktioner har været Etatsraad Koefoeds ledende Tanke, faar man Oplysning om i en af ham selv nogle Aar senere under en Retssag afgiven Forklaring, dat. paa Embedsreise Varde 20/8 1813: „Som overalt der i Egnen bekjendt, blev Klingstrup Hovedgaard forenet med den samme paagrændsende Veistrupgaard under een Eier, da den første af

mig udi Aaret 1791 var kjøbt. Ligesom nu Godset, der henhørte til begge Gaarde, i senere Tider udstykkedes, blev den største Del af Klingstrup Hovedgaards Grund tilligemed Forpagter-Bygningen ligeledes afhændet, hvorimod denne Hovedgaards Bygning blev afbrækket, og dennes Plads med Haugen, samt alle Hovedgaardseierens Herligheder og dens øvrige Tilliggende forenet med Veistrupgaard, hvis Bygning, efter at være bleven af den Aarsag af Nødvendighed anseelig forstørret, saavel ved Hoved- som ved Lade-Bygningen, for Fremtiden skulde være Hovedsædet for Eieren*). Til disse Herligheder hørte og i Særdeleshed Patronatet for Skaarup Kirke, Sognekaldet og det der i Byen efter Legater indrettede Hospital, med alle dermed forbundne Byrder, forsaavidt de ei udtrykkelig ved Afhændelsen af den ene Part af Klingstrup Hovedgaards Grund vare blevne dennes Kjøber paalagte; Alt hvad da fra gammel Tid af maatte i Almindelighed findes at paaligge forrige Klingstrup Eier, var efter Forommeldte overtaget af Veistrupgaards Eier og maatte som Selvfølge uadskillelig følge med denne Eiendom, naar dennes Eier ei udtrykkelig paa anden Maade havde disponeret. . . . . —" Disse Udtalelser — der forekom en af Sagførerne at indeholde „philosophiske Fortolkninger" — vise tydeligt nok Etatsraad Koefoeds Plan og Diemed men synes tillige at robe den lidt underlige Formening, at nedarvede Rettigheder og Byrder, hjemlede og fastsatte lige overfor offentlige Institutioner ved lovgyldige Documenter, uden videre ved Privatmands Villie kunde overføres fra en Eiendom paa en anden.

I samme Aar, 1803, da de foran ommeldte Forandringer iværksattes, og Klingstrup Hoved-Parcel, der for Eftertiden skulde repræsentere „Klingstrup Hovedgaard",

---

*) Hovedbygningen fik ved den Lejlighed sin anden Etage.

fulgtes til R. Rasmussen, foretog Etatsraad Koefoed, formodentlig i Forbindelse med en Hoved-Reparation, nogle temmelig uheldige og smagløse Forandringer med Skaarup Kirkes Ydre, der, som det synes, nærmest gik ud paa at udslette de endnu tilstedeværende Spor af ældre kirkelig Bygningsstil. Taarnets Overdel med de takkede Gavlmure (og Blytag?) blev saaledes nedtaget og erstattet med den lidet klædelige, pyramideformede Hat af røde Tagsten, som ligeledes findes anbragt paa adskillige andre Kirketaarne i denne Egn. Endvidere forsvandt de takkede Gavle fra Kirkens østre Endemur og fra Vaabenhuset, ligesom ogsaa fra det ved Kirken beliggende Valckendorffske „Kloster". Det Hele fik derved et temmeligt hverdagsagtigt og simpelt Udseende — hvad forøvrigt jo vistnok var i Tidens Smag, der i det Hele, hvad enten man seer hen til Datidens offentlige Bygninger eller til dens Vaaningshuse f. Ex. paa større Gaarde, neppe ganske kan frikjendes for, i Pakhusstilen at have fundet det yndede Udtryk for „ædel Simplicitet". Til Minde om denne Bedrift sattes imidlertid paa Taarn-Pyramidens Spids en Jernfløi, der ved Bogstaverne H. K. og Aarstallet 1803 endnu erindrer Efterslægten om, naar Forandringen er udført, og — hvem den skyldes*). — Formodentlig var det ved denne Leilighed, at det forhen omtalte Valckendorffske Grav-Kapel ved Kirkens Chor blev tømt, og Kisterne fra samme nedsatte i Grav-Hvælvingen under Choret. Denne blev derefter fuldstændig afspærret fra Omverdenen, idet Nedgangen til samme i Kirkens Midtergang blev tilkastet og tilmuret, ligesom ogsaa de ældre Lufthuller

*) Nedblæst i Storm i Okt. 1881 og erstattet med en ny af den nuværende Eierinde. Senere Anm.

ud til Kirkegaarden fyldtes og tilmuredes; hvorved der snart hidførtes en omtrent total Ødelæggelse af Alt, hvad Hvælvingen gjemte*). — Endelig kan bemærkes, at et saakaldet Benhus, der forhen fandtes ved denne Kirke ligesom ved mange andre, og som her gik ind under Gulvet i Kirkens Skib, med en Dør eller lav Aabning i Kirkens Mur mod Syd, paa samme Tid blev aflukket og Aabningen tilmuret, hvoraf der endnu sees Spor i Kirkemuren.

Etatsraad Koefoed, som blev Stiftamtmand i Ribe, beholdt den af ham udvidede Eiendom, Veistrupgaard med gammelt og nyt Tilliggende, indtil Aaret 1810. Men

*) Denne Grav-Hvælving var saaledes ukjendt for den nulevende Slægt, indtil et Tilfælde paany aabnede et Indblik i den. Ved en Hoved-Reparation i Foraaret 1878, hvorved Kirkens Indre blev betydelig forskjønnet, løsnedes efter Vorttagelsen af en Underlags-Bjelke i Chorsdøren en af de derunder liggende Sten-Fliser, og det aabne mørke Rum viste sig neden under. Efterat man med Besværlighed havde skaffet sig Adgang og gjenaabnet Lufthullet mod Syd, viste der sig en almindelig Opløsnings-Tilstand af alt Træ, Metalbeslag, Læderbetræk, og forsaavidt en Del Kister endnu havde Formen, sank de dog strax sammen ved Berøring. Da en Restauration var fuldkommen umulig, bestemte man sig til at ombytte de tilintetgjorte Kister med et muret Grav-Gjemme, hvori de Dødes Ben, der vare ret vel bevarede, bleve nedlagte i nye Linklæder i afdelte Rum, tilligemed de forefundne svage Levninger af Ligdragter og Prydelser. Hvælvingen fandtes at være 10 F. 6 T. lang, 13 F. bred, 6 F. 2 T. høi. Efter physiologisk Undersøgelse fandtes der Levninger af mindst 20 Lig, deraf 15 voxne, saa at det ikke er usandsynligt, at denne Gravhvælving har været til og er bleven benyttet for Klingstrups Beboere allerede før Valckendorfernes Tid, af hvilken Slægt ikkun 8 à 10 Lig vides at være nedsatte der. Nogle faa Plader med Indskrift fandtes bevarede og ere foran omtalte. Den murede Grav anbragtes i Retning af Ø. og V., op til Kirkebygningens østre Grund, Lufthullet til Kirkegaarden gjenaabnedes og forsynedes med Gitter. Aabningen ind til Kirken blev igjen lukket.

allerede forinden han solgte Hoved-Parcellen af Klingstrup, havde han erhvervet Kongl. Bevilling, udfærdiget gjennem Rentekammeret 5/2 1803, til „Tid efter anden med fuldkommen Eiendomsret at afhænde enten alt eller en Del af det under Klingstrup og Veistrupgaard hørende Bøndergods, uden at Hovedgaards-Taxterne ved saadan Afhændelse skulle tabe den Skattefrihed og anden Rettighed, som i Følge Loven og fra Alders Tid haver tilhørt den, samt uden at Hovedgaarden eller han som Eier deraf i nogen Maade skal hæfte eller være ansvarlig for Skatter eller Contributioner af det afhændede Gods osv." Og i Henhold til denne Tilladelse solgtes i de følgende Aar det Allermeste saavel af det forrige Klingstrup Gods som af Veistrupgaards eget Gods, nemlig i Alt c. 426 Td. Hartk. med Skovskyld c. 3 Td. Derefter solgte Koefoed Veistrupgaard, ved Kjøbecontrakt 27/11 1810 og Skjøde 16/6 1811, med den tillagte Parcel af Klingstrup samt Alt, hvad der iøvrigt var henlagt til samme, til Etatsraad S. A. Dons til Hesselagergaard for 140000 Rd., og angives i bemeldte Skjøde Hartkornet saaledes: Veistrupgaards frie Hovedgaardstaxt 22—6—„—2, Skovskyld 1—4—„—„; Parcel af Klingstrup, fri Hovedgaardstaxt 7—4—2—1¼, Skovsk. „—7—3—1½; ufrit Htk. u. selve Gaarden 11—6—2—„; Skaarup Kirketiende 20—2—„, Bøndergods 28—6—„ med Skovsk. og Mølleskyld 6—3—3—„. Etatsraad Dons afhændede atter ved Kjøbecontrakt 14/12 1812, Skjøde 28/7 1813 samme Eiendom — Godset dog formindsket til 17—6—3—½, Skov- og Mølleskyld til 5—5—2—„ — til et Interessentskab, bestaaende af Kjøbmand og Forligelses-Commissær R. Møller af Nyborg, Grosserer O. B. Suhr af Kjøbenhavn og Forpagter

Hans Møller, Brændegaard, for 400000 Rd. dansk Courant; hvilken sidste lidt senere blev Ene-Eier.

Klingstrup Hovedgaard, som den nu var, eiedes, som forhen forklaret, fra 1803 af R. Rasmussen. Han døde paa Klingstrup i Efteraaret 1810 og blev jordet i Skaarup 11 October. Gaarden blev derefter i hans Enkes Besiddelse, indtil hun 18 Mai 1811 ved Vielse i Huset indgik Ægteskab men Christen True, der saaledes blev Klingstrups Eier og beholdt den i de næste 26 Aar.

I hans Besiddelses-Tid viste sig Eftervirkningerne af Etatsraad Koefoeds foran omtalte betydelige Omlægninger og Forandringer med Godserne samt med Rettigheder og Forpligtelser. Saa længe Koefoed blev paa Veistrupgaard, gik Sagerne nogenlunde roligt, idet han for sit Vedkommende respecterede den af ham selv indførte Ordning, og Ingen gjorde Indsigelse derimod. Men saa snart han var borte, brød Krigen løs, og denne locale — man kunde næsten sige — „Trediveaars-Krig" kom efterhaanden til at berøre alle fra Valckendorferne stammende Donationer og Stiftelser, først Sognekaldets Brænde-Deputat, saa Rente-Udbetalingen af det Valckendorffske Legat, Hospitalet, Organistskolen; paa alle Omraader var der rokket ved den nedarvede Ordning, og en Tid syntes alt det Gamle at blive vaklende og usikkert; ligesom ogsaa mange forskjellige — Eierne af Veistrupgaard, Klingstrup, Bøgeskovsgaard, en Del andre Sognebeboere, en enkelt

endog af Svendborgs Beboere — i Aarenes Løb bleve inddragne i Striden. Da denne angik offentlige Retsforhold af blivende Betydning ogsaa for Eftertiden, bør her ikke savnes en kort Oplysning derom.

Den første og tillige langvarigste og mest indviklede af disse Rets-Sager angik den fra ældre Tid stammende, af Henning Valckendorf ved aabent Brev 10/1 1641 erkjendte Rettighed for Skaarup Sognekald til fornøden Brændsel af Klingstrup Skove som en Del af den Erstatning, der tilkom Kaldet i Anledning af tiendepligtige Jorders Inddragelse under Hovedgaarden. Hvad der nu gjorde denne Rettighed og den dertil svarende Forpligtelse tvivlsom, var først den foran omtalte Omstændighed, at Etatsraad Koefoed havde lagt Forpligtelsen fra Klingstrup over paa sig selv eller paa Veistrupgaard, hvilken Forandring fandt sit bestemteste Udtryk i den mellem Koefoed og R. Rasmussen u. 6/12 1803 oprettede Kjøbecontrakt om Klingstrup, hvis 4de Post lyder saaledes: „Den Udvisning af Klingstrup Skove til Præst, Degn o. a. i Skaarup, som hidindtil er skeet, vedkommer aldeles ikke Kjøberen (af Klingstrup), men jeg, Etatsraad Koefoed, paatager mig alene samme at udrede, imod at Kjøberen, Forpagter Rasmussen, betaler en Gang for alle den Capital 3000 Rd. i 11 Debr. Termin 1804". Dernæst var det følgende Post i Kjøbecontr. 27/11 1810 mellem Koefoed og Dons om Veistrupgaard: „Til Sognepræsten i Skaarup, Hr. Doctor Wedel, svarer Kjøberen aarlig i Steden for Brænde 100 Rd., som dog kun svares, saa længe Hr. Dr. Wedel er Sognepræst for Skaarup Menighed", uden Følge for Eftermanden i Embedet; og i Skjødet 16/6 1811: „Skulde der være nogen gammel Fundats,

som bestemmer, at der fra Veistrupgaard skal leveres Brænde til Præsten i Skaarup, skal samme af Kjøberen og efterkommende Eiere leveres". Disse forskjellige, i Salgsdocumenterne indførte Bestemmelser indeholde, som man let seer, mere end tilstrækkeligt Stof til Retstvist, først derved, at Byrden uden videre er ført over fra en Eiendom paa en anden, men tillige derved, at den omspurgte Rettighed i det Hele stilles tvivlsom, saa meget mere, som ingen „gammel Fundats" — hvad Etr. Koefoed vel maatte vide — indeholder nogen Bestemmelse om, at der „fra Veistrupgaard" skal leveres Brænde til Skaarup, idet alle Bestemmelser derom vare af et saare nyt Datum og ene hidrørte fra Koefoed selv. Imidlertid gik Amtsprovst Wedel, der paa egne og det Offentliges Vegne maatte tage Sagen i Hænde, foreløbig ind paa Etatsraad Koefoeds Ordning og stillede altsaa sin Fordring til Veistrupgaards nye Eier, Etatsraad Dons, og ikke til Klingstrup. Og da de to Aar, 1811 og 1812, i hvilke denne besad Veistrupgaard, gik hen uden Resultat, blev Krigen erklæret, efter forgjæves Møde for Forligs-Commissionen 12. Novbr. 1812, ved Stevning 17. April 1813. Underretten dømte u. 21. April 1814 Dons til at udrede det hele omtvistede Qvantum Brænde for de to Aar, i hvilke han havde været Veistrupgaards Eier, idet Retten mente at maatte godkjende Koefoeds Overtagelse af Byrden, hvorved Klingstrup formentlig var frigjort. Lands-Overrets-Dommen af 9. Sept. 1816 frifandt derimod Dons, da Forpligtelsen efter Rettens Formening hvilte paa Klingstrup, og der ikke under Sagen var nedlagt Paastand om forholdsvis Udredelse. Efter omtrent 6 Aars Forløb faldt endelig Høiesterets-Dommen 1. Decbr. 1818, der lød

saaledes: „Indstævnte, Etatsraad Dons, bør af de Sognepræsten for Skaarup Menighed, for de under Sagen omhandlede to Aar, tilkommende 100 Læs Brænde udrede en saadan Andel, som uvillige Mænd efter lovlig Omgang maatte bestemme, efter Forholdet af de i Aaret 1801 samlede Klingstrup Skove til den Del af samme, der efter Skjøde 11. Juni 1811 var ham overdraget, eller om Citanten maatte foretrække for den hele ham af Klingstrup Skove tilkommende Udviisning for bemeldte to Aar at erholde 200 Rd. Sølv, da at udbetale ham disse".

Hermed var Sagen afgjort i Princípet, idet Høiesteret saaledes erkjendte Sognekaldets Ret og slog fast, at Ydelsen, ligeoverfor det Offentlige, hvilede paa Klingstrup Skove, men at den, da disse vare delte efter 1801, skulde udredes forholdsvis af de forskjellige senere Besiddere efter den Andel, enhver havde faaet tilskjødet. Forsaavidt Spørgsmaalet var, hvem man havde at holde sig til, blev saaledes Koefoeds ovenomtalte Erklæring i Kjøbecontrakten med Rasmussen — hvorved Klingstrup fritoges — betragtet som en det Offentlige uvedkommende privat Bestemmelse, der alene kunde blive et Mellemværende mellem Sælger og Kjøber eller nu mellem de to Gaardes Eiere.

Uagtet der voxede en hel Del mindre Sager ud af den første, indtil langt ind i Trediverne, blev dog den ved Høiesterets-Dommen opstillede Grundsætning, som man kunde vide, afgjørende paa alle Punkter. Veistrupgaards daværende Eier, der indsaa, at efter den af Høiesteret angivne Regel for Udredelsen vilde denne Gaard slippe temmelig nemt fra den af Etatsraad Koefoed overtagne Forpligtelse, erklærede sig strax ved Forlig 23/7 1819 villig til at opfylde den mod Etatsraad Dons faldne

Dom efter nærmere Taxation. Klingstrups Eier, True, der hidtil havde, ikke uden Grund, anseet sig sikkret imod Krav af denne Art, lod Sagen for sit Vedkommende gaa til Doms, men blev ved Hjemthings-Dom 21/6 1821 dømt til aarlig at udrede af Klingstrup Skove $28\frac{29}{675}\frac{16}{3}$ Læs Brænde fra Aar 1813 og fremdeles; og han har efter Omstændighederne anseet det for haabløst at appellere denne Dom, skjøndt forøvrigt Iværksættelsen gav Anledning til nye Retstrætter i de følgende Aar. Endelig blev det ved Overretsdom 22/2 1830, stadfæstet ved Høiesteretsdom 27/6 1834, afgjort, at ogsaa Klingstrups forrige ufri Skovskylds-Hartkorn paa Aabyskov — nu Bøgeskovsgaard og en Del Parcellister — skulde forholdsvis deltage i Udredelsen, nemlig med $10\frac{44}{675}\frac{70}{4}$ Læs, hvoraf Bøgeskovsgaards Andel sattes til $5\frac{7}{20}$ Læs. Veistrupgaards Part var ved en det Hele omfattende Skjøns- og Taxations-Forretning 12 Sept.—3 October 1820, ved hvilken ogsaa de nysnævnte, af Domstolene godkjendte Tal vare fastsatte, bleven bestemt til $10\frac{44}{675}\frac{70}{3}$ Læs, og en herpaa grundet Overenskomst om aarlig Ydelse af $10\frac{2}{3}$ Læs eller $3\frac{2}{3}$ Fv. Brænde fik efter Yderens Andragende Kongl. Konfirmation 3/4 1835. — Efter at have gjort Rede for disse væsentlige Afgjørelser, der have Gyldighed for Eftertiden — kun at de dømte Parcellister faktisk have været fritagne — skulle vi ikke dvæle ved de mange Mellemspil og Efterspil af mindre Tvistemaal og Retshandlinger, hvorom de tilstedeværende Folianter af Proces-Akter vidne, og som baade ved Sagens forviklede Natur og ved dens vidt rækkende Forgrening synes i hin lange „Krigens Tid" at have beredet Egnens Sagførere en sjelden Nydelse. Hvad Hoved-Resultatet angaar, da maatte det vistnok i sig selv

synes retfærdigst, at Byrden blev forholdsvis fordelt; men ganske vist kunde den daværende Eier af Klingstrup, paa Grund af de oplyste særegne Omstændigheder ved hans og hans Formands Overtagelse af Gaarden, anse sig brøstholden ved en saadan Afgjørelse, hvorfor ogsaa den Hjemthings-Dom, der særlig gik ham imod, udtrykkelig forbeholdt „hans lovlige Ret og Regres til Sælgeren af Klingstrup og Eieren af Veistrupgaard, forsaavidt Dommen rørte de mellem dem efter lovlige Adkomstbreve stiftede Rettigheder og Forpligtelser, betræffende den Brænde-Udvisning, Klingstrup nu tilpligtes at udrede". Det sees ogsaa, at Proprietair True i denne Anledning har gjort Skridt imod Stiftamtmand Koefoed, idet han for de før omtalte 3000 Rd., der af Rasmussen vare betalte for Fritagelsen, lod gjøre Arrest i nogle Koefoed tilhørende Prioritets-Fordringer og derefter reiste Søgsmaal imod ham. Ogsaa har der været ført Forhandlinger om dette Mellemværende med den samtidige Eier af Veistrupgaard, H. Møller. Men disse Sager faldt hen uden at komme til Rettens Afgjørelse, saa at det maa antages, at en Overenskomst eller Affindelse har fundet Sted mellem Parterne indbyrdes, hvorved True som Eier af Klingstrup har ladet det bero.

Endvidere opstod i hine her paa Stedet saa bevægede Aar ogsaa Retstvist vedrørende det store Valckendorffske Legat, hvoraf de tre Femtedele efter Koefoeds Ordning skulde forblive staaende i Klingstrup Hovedgaard, og de to Femtedele i Skaarup Kirketiende under Veistrupgaard. Uagtet Bestemmelserne desangaaende vare klare nok og optagne i de vedkommende Kjøbecontrakter eller Skjøder — saaledes i Koefoeds til R. Rasmussen og til Dons, samt i sidstnævntes til R. Møller — ligesom ogsaa

Pante-Obligationer for de resp. Legat-Capitaler tilforn vare udstedte af begge Gaardes Eiere, sees det dog, at Rentebetalingen til en Tid er udebleven fra begge Gaarde; hvad for Klingstrups Vedkommende maaskee i nogen Grad kan være foranlediget ved, at den daværende Eier, der lige overfor Veistrupgaard kunde anse sig for forurettet i Brændesagen, har tænkt sig Muligheden af at opnaa en Erstatning ved at faa hele Legat-Byrden lagt over paa sidstnævnte Eiendom. Efter Stiftsøvrighedens Ordre blev der reist Sag imod begge Eiere, der, som det maatte ventes, bleve dømte til at opfylde deres utvivlsomme Forpligtelser, med Paalæg af Sagens Omkostninger: True saaledes ved Dom 25/11 1824 til paa en Gang at betale 601 Rd. 67 ß i paaløbne Renter „til Uddeling til de vedkommende Legatarier", ligesom ogsaa Møller, der under 10/12 1823 havde andraget hos Stiftsøvrigheden om, at den mod ham reiste Sag maatte stilles i Bero i Betragtning af, at Admiralitets-Kollegiet havde ladet gjøre Udlæg i Gaarden, dog selvfølgelig tilpligtedes at tilsvare den paa Veistrupgaard faldende Part af Renten.

Fremdeles opstod Tvist om Forpligtelsen til Vedligeholdelse af Skaarup Hospital, der, som vi have seet, ligeledes havde været Gjenstand for de Koefoedske Omlægninger. Denne Tvist jevnedes dog mellem de tvende Eiere, uden Retssag, men ikke uden alvorlig Indvirkning fra Øvrighedens Side. Saavel Amtet som det K. d. Cancelli lod i Henhold til Fundatsen Fordringen rette til Klingstrup og bebudede Søgsmaal, hvis Sagen ikke inden en passende Frist var bragt i Orden. Men Forpligtelsen erkjendtes og overtoges derefter i Virkeligheden af Veistrupgaard og, i Følge privat Overenskomst, senere af

Skaarup Kommune; hvilken Ordning dog hidtil ikke er bleven godkjendt eller stadfæstet af det Offentlige.

Ogsaa den til Hospitalet henlagte Have gav Anledning til en Retssag, idet Kirkeeieren, efterat den tidligere var flyttet til Kirkegaardens sydvestlige Hjørne, i A. 1822 havde indtaget den til Kirkegaardens Udvidelse; hvorfor han ved Dom 24/3 1836 blev tilpligtet at yde Hospitalet Erstatning ved Udlæg af anden Jord.

Endelig fremkom der i Aarene Tredive temmelig vidtløftige og langvarige Forhandlinger og til Dels Tvistigheder vedrørende Organistskolen i Skaarup. Hovedpunktet i Sagen var Gjenoprettelsen af denne Valckendorffske Skole som særskilt bestaaende Skole, efterat den ved den før omtalte Skoleplan for Skaarup Sogn af 1813 var bleven paa en vis Maade indlemmet i Degneskolen. Men idet man tilsigtede at føre Skolen tilbage til, hvad den i Følge Fundatsen af 10/9 1772 skulde være, maatte nødvendigvis Spørgsmaalet om Vedligeholdelses-Pligten, om Kaldsretten og om Lærerens Lønning m. v. paany komme paa Bane, saa meget mere, som der netop i disse Henseender var, som forhen berørt, af Etatsraad Koefoed foretaget forskjellige vilkaarlige Forandringer. Men her gjentog sig det Samme, som tidligere var gjort gjældende ved Høiesteretsdommen og de andre retslige Afgjørelser i Brændesagen: Regjeringen viste sig enig med Domstolene i at betragte hine private Handeler og Omlægninger som sig og det Offentlige uvedkommende, og gjorde Retten gjældende hos dem, hvem Forpligtelsen efter Fundatserne paahvilede, overladende til de Vedkommende selv, hvorledes de forøvrigt kunde eller vilde affinde sig med hinanden. Som Følge af denne Betragtning lod

d. K. d. Cancelli ved Sagens Afgjørelse Alt være upaa-agtet, hvad der under Forhandlingerne var fremkommet fra Veistrupgaards Side, dels om formentlig Kaldsret til Skolen (og Belæggelsesret til Klosteret), dels om Krav paa Erstatning for Opgivelse af disse Rettigheder; og efterat der fra de daværende Eiere af Klingstrup var afgivet en Erklæring, hvorved de for deres Vedkommende ganske og aldeles afstode og fraſagde sig Kaldsret og enhver anden Rettighed lige over for Organistskolen og Organist-Embedet, og samtykkede i den tilsigtede Forandring, hvor-efter saavel Rettigheder som Forpligtelser skulde gaa over til det Kgl. Skolelærer-Seminarium i Skaarup: saa tog Cancelliet denne Erklæring for fuldt fyldestgjørende og afgjorde derefter Sagen ved Canc. Skr. 4. Juni 1839, hvormed fulgte en approberet ny Skoleplan for Skaarup Sogn, i hvilken den Valckendorffske Skole havde faaet sin selvstændige Plads og Stilling tilbage; hvorhos bestemtes, at Seminariet (Statskassen) skulde overtage Vedligeholdelsen saavel af Kirkens Orgel som af Organistskolen, imod at oppebære de dertil ved den Valckendorffske Fundats henlagte Indtægter, samt at Organist-Embedet og Lærer-Tjenesten ved Skolen fremtidig skulde besættes af Seminariets Direk-tion, og Skolen benyttes som Øvelses-Skole for Seminariets Elever. Kaldsretten gik saaledes bort baade fra Kling-strup, hvorhen den efter Fundatsen hørte, og fra Veistrup-gaard, hvortil Koefoed havde overført den; og den ved Cancelliets Resolution indførte nye Ordning har siden den Tid været gjældende.

Saaledes kom der efterhaanden Ende paa alle hin Tids Sager og Tvistemaal, og der indtraadte fredelige Tilstande. Seer man hen til Udgangen, saa havde Striden

det Gode, at den førte til en yderligere Sikkring og Befæstelse af alt det, som ved den Koefoedske Vilkaarlighed var for en Tid gjort tvivlsomt og usikkert, idet de Afgjørelser, som efterhaanden fremkom dels ved Dom, dels ved Regjerings-Resolution, dels ved bindende Forlig og Overenskomst, samtlige gik ud paa at hævde de paa Valckendorfernes Gavebreve og Fundationer grundede Rettigheder, der saaledes netop gjennem Striden vandt en fornyet Stadfæstelse og Betryggelse, ligesom det med det Samme blev afgjort, hvor de tilsvarende Forpligtelser hvile. I det Hele blev der i disse Forhold opnaaet en saadan Klarhed og Sikkerhed, at der ikke lettelig vil kunne opstaa Tvivl eller alvorlig Retstvist derom i Eftertiden.

C. True forblev i Besiddelse af Klingstrup indtil 1837. Han havde i sin Tid foretaget ikke ubetydelige Forandringer med Gaardens Bygninger. Ladegaardens søndre Længe, der var Grundmur, oprindelig opført af Henning Valckendorf, blev afbrudt og erstattet med en ny Bindingsværks-Længe i Øst, hvor Gaardsrummet tilforn havde været aabent ud imod Aaen og Mølledammen. I Syd, i nogen Afstand fra Ladegaarden men i ret Vinkel med samme, blev et nyt, grundmuret og teglhængt Vaaningshus opført, en temmelig langstrakt en Etages Bygning, tildels med Kjælder, i det Hele af den Form, som var den almindelige her i Landet sidst i forrige og først i dette Aarhundrede. Bygningen maaler i Længde

70 Alen. Den forhenværende Forpagterbolig blev samtidig nedbrudt.

I nævnte Aar solgte C. True Klingstrup til Rasmus Langkilde af Kroghenlund, Hendrik Langkilde af Langkildegaard og disses Søsterson Peder Laurids Mayntz af Langhøis Mølle i Lunde Sogn, og udstedte u. 21. December 1837 Skjøde til disse Mænd i Forening. Sidstnævnte bestyrede derefter Gaarden paa egne og Medeieres Vegne og beboede den, i Ægteskab med Marie f. Hansen af Grubbe Mølle i Svaninge Sogn, indtil Mai 1853, da en Deling eller Udstykning af Eiendommen blev iværksat, saaledes at Mayntz fik en Trediedel, medens Brødrene Langkilde beholdt de to Trediedele. Den formelige Deling blev dog først bragt i endelig Orden tre Aar senere, paa Grund af nogle fra vedkommende Ministeriums Side fremkomne Fordringer, dels om at mindst 100 Td. Land Skov skulde blive ved Hoved-Parcellen, saa at ingen Deling af Skoven kunde tilstedes, dels om Skikkelsen af de til den mindre Parcel henlagte Jorder. Men da Udstykning-Bevillingen endelig var meddelt u. 31/5 1856, udstedtes gjensidigt Skjøde u. 4. Juli 1856, til R. Langkildes Enke, Dorthea Helene Langkilde, og Hendr. Langkilde paa Hovedparcellen, Klingstrup Hovedgaard, og til P. L. Mayntz paa Parcellen „Ny Klingstrup", med hvilket Navn denne fraskilte Del af Eiendommen blev kaldet, hvortil nu ogsaa Klingstrup Mølle, baade Vand- og Veirmølle, var henlagt. Allerede i 1852 havde Mayntz her opført Ladebygninger og Hovedbygning, beliggende Nord for Aaen, og heldig benyttet det af Naturen gunstige, af Aaen og Mølledammen omflydte Jordsmon til Have- og Park-Anlæg, der sattes i For-

bindelse med et venligt lille Skovparti i Aadalen mod Nord.

Efter Delingen stillede Areal- og Hartkorns-Forholdene sig saaledes: Hoved-Parcellen eller den nuværende Klingstrup Hovedgaard fik i Alt 402 Td. Land, nemlig Ager 265, Eng og Mose 12, Fredskov 104, Fæstehuse 21; samlet Hartkorn, Husene indbefattede, 29—6—1—2¼ nemlig: Matr. Nr. 1 A. 25—5—3—1½, 1 B., en liden Lod mod Holmdrup „—„—2—2¼, 1 D., Skov, 3—7—3—1½. Heraf er senere afhændet til Eiendom et Hus med „—2—3—½, saa at Gaardens samlede Hartkorn nu (1881) er 29—3—2—1¾. Ny Klingstrup c. 130 Td. Land, Hartkorn (den til Møllen henlagte Lod af Htk. 6 Skp. 1½ Alb, indbefattet) 11—1—3—½, samt Mølleskyld 1—2—„—„; nemlig: 1 C., et lidet Stykke af Skrænten ved Møllen „—1—„—¼; 1 E. 7—4—1—½; 3 i Skaarup, et Stykke V. i Marken S. f. Skjel-Bæk 1—„—2—2½; 24 i Brudager 2—3—3—¼; deraf altsaa i Skaarup Sogn 8—6—„—¼ og i Brudager Sogn 2—3—3—¼. De fra Fortiden stammende særlige Byrder, vedrørende Legater og Stiftelser m. v., bleve, forsaavidt de endnu paahvilede Klingstrup, ved Delingen lagte paa Hovedgaarden alene.

P. L. Mayntz blev boende paa sin Gaard, Ny Klingstrup, hvor Alt paa en vis Maade var hans eget Værk, indtil sin Død den 29 Juni 1876. I de henved 40 Aar, i hvilke han saaledes havde været knyttet til Klingstrup og til Skaarup Sogn, havde han udfoldet en ikke liden Virksomhed baade i offentlige og private Forhold; i mere end den halve Tid havde han med Iver og personlig Opoffrelse deltaget i Styrelsen af de communale Anliggender,

lige fra 1841, da Communerne netop begyndte at blive raadige over deres egne Sager, og i det Hele havde han ved sin retskafne Færd og sit velvillige og hjælpsomme Sind vundet almindelig Tillid og Agtelse i denne Kreds. Ved sin Bortgang efterlod han derfor et hædret Minde, ligesom ogsaa de af ham og hans Hustru stiftede Legater, der senere ville komme bl. a. Lunde og Skaarup Sogne til Gode, ville bevare hans Ihukommelse hos Efterslægten.

Hvad Klingstrup Hovedgaard angaar, da blev den efter Delingen i Enkefru D. H. Langkildes og Proprietair H. Langkildes Sameie, indtil Sidstnævnte afhændede sin Halvdel af Eiendommen til Førstnævnte ved Skjøde 16. Febr. 1860, fra hvilken Tid Enkefru D. H. Langkilde saaledes blev Ene-Eierinde af Hovedgaarden. Sytten Aar efter solgte hun den ved Skjøde 21. Decbr. 1877 til sin Svigersøn, den hidtilværende Forpagter, Hans Lauesen, der med sin Hustru, Kirsten Petrine f. Langkilde af Kroghenlund, nu eier og beboer Gaarden.

Det er kun faa Minder, det nuværende Klingstrup har tilbage fra de ældre Tider, vi i det Foregaaende have omhandlet.

Det er allerede foran berettet, at man i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede var i den Grad nærgaaende mod Klingstrup, at man endogsaa fratog Gaarden selve dens gamle Hovedbygning og Herskabsbolig, hele Borgpladsen og den tilstødende Have, hvilket alt blev underlagt

Veistrupgaard, samt at man derefter bestræbte sig for at udslette ethvert Spor af dette Jordsmons tidligere Benyttelse. Efterat Bygningerne vare nedbrudte og Haven ryddet og sløifet, bleve Jordstykkerne indlemmede i den tilstødende Mark og Skov, og ikkun en mindre Del af samme, et aflangt, smalt Stykke nærmest ved Møllen og Skrænten mod Aaen, kom tilbage til Klingstrup. Senere opførte en af Veistrupgaards følgende Eiere et Hus i selve Skjellet og henlagde dertil som Fæstelod en Del af den gamle Borgplads og Havegrund, altsaa nu en Del af Hovedgaards-Grunden. Ved dette Hus findes endnu en Part af den gamle Borggrav, tildels med tilhuggede Stene, og paa hele Lodden saavelsom paa det tilgrændsende, nu under Ny Klingstrup hørende Havestykke oppløies og opgraves endnu røde Mursten, Murbrokker og Teglsten, enkelte meget gammeldags af halv-cylindrisk Form, paa et enkelt Sted Skifersten i Mængde, ligesom ogsaa Jernkugler ere forekomne. Ved tilfældig Gravning er man i en Dybde af omtrent 3 Alen stødt paa et Mursteens-Gulv samt to parallelle Grund-Mure, som løbe omtrent i N. og S., og fortsætte sig ind under det som Skjel anbragte Stengjærde mellem Huslodden og Haven. Hist og her over det hele Jordsmon, ogsaa det som nu er Mark, forekomme — som før berørt — Planter og Buskvæxter, nu vildt voxende men aabenbar vidnende om tidligere Havecultur, saasom spansk Jordbær, Ribs, Stikkelsbær, Jasmin, gammeldags Tulipan, „Arons Kjæp" o. fl., der tydeligt nok minde om svundne Tider, da alt her havde en anden Skikkelse.

Paa den omtalte til Ny Klingstrup hørende Del af Grunden findes endnu tre fra den gamle Tid stammende

Stenpæle eller Afvisere af Kamp, af hvilke de to nu staa midt i Urtebedene, hvorfra man ikke har nænnet at bortvise dem, den tredie i Stenhegnet, men alle paa deres gamle Plads. En fjerde er i en tidligere Tid bortflyttet men nu gjenfunden og opstillet i en Stendysse i Ny Klingstrups Have. Disse Stene ere mere „talende" end de andre Minder, idet de selv sige os, fra hvem og fra hvilken Tid de hidrøre. Paa dem alle findes nemlig indhugget Bogstaverne H. V. K. B. A. B. K. og Aarstallet 1643, altsaa Henning Valckendorf, Karen Brahe, Anna Bernekow. Upaatvivlelig have de i sin Tid gjort Tjeneste ved Broen over Borggraven og Indkjørselen til Borggaarden, to paa hver Side af samme, hvad saa meget sikkrere kan antages, som en derværende Grav først i nyere Tid er bleven tilkastet.

Ved Klingstrup Hovedgaard findes endnu to af Henning Valckendorfs Bygninger, begge solid Grundmur, nemlig Gaardens vestre Længe og den store Lade, hvis Opførelse forhen er omtalt. Den tredie af ham opførte, ligeledes grundmurede Længe er, som berettet, i vort Aarhundrede nedbrudt, vistnok fordi den laa tværs for det samtidig opførte nye Vaaningshus. Som et vel bevaret Minde staa endnu paa Ladens østre Gavl de samme Bogstaver som paa Stenene i Haven, og som betegne Bygherrens eget, hans afdøde og hans da levende Hustrues Navne, men her i sammenflyngede Træk:

1643.

Anmærkninger og Tilføininger.*)

Til S. 11, L. 22. De stedlige Sagn om Tiselholts Ødelæggelse i Grevefeidens Tid bekræftes ved den historiske Efterretning: at Jacob Brockenhuus til Tiselholt fik Kongens Gaard i Veistrup, fordi hans egen Sædegaard var brændt for Kongens Skyld. D. Mag. 4 R. 1. 145.

Til S. 13, Not. 2. Ewalds Skildring af Sophie Daas onde Kaar i hendes sidste Dage har i Hovedsagen god Hjemmel, idet Historien noksom beretter om Svigerinden Anne Stisdatters slette Opførsel imod hende. Rosenv. Gl. D., Vedel Sim. Rugd. o. a.

Til Side 31, Not. Det kan vel være tvivlsomt, fra hvilken Henning Valckendorfs Pen, Sønnens eller Faderens, Mindeordene fra 1613 i Stambogen paa Stensgaard hidrøre. Maaskee kunde bl. A. Sprogformen tale for den sidste Antagelse.

Til Side 32, nederst. Henning Valckendorfs Lehnsbrev paa Odense Lehn er af 6. Juli 1628 og lyder paa, at han fra 1. Mai skulde have det paa Regnskab, som det var fra 1597; i hvilket Aar Christopher V. var fratraadt. (Genanten var 1602 kun 1700 Daler, Gaardens Avl og $\frac{1}{10}$ af den uvisse Indtægt. Men 1642 var den 1967 D. 3 ß 10 ß, og Kongens Part 2076 Dal.)

Til Side 55. Paa Tøihuset i Kjøbenhavn opbevares et Hjullaas-Gevær med de Valckendorfers Vaaben og Navnet „Henning Valckendorf 1657".
Klevenfeldt beretter, at paa hans Tid fandtes Henning Valckendorfs Portrait i Svindinge Kirke men blev udgivet for Christopher Valckendorfs.

---

*) Tildels efter Medd. fra Biskop Engelstoft, Registrator Plesner og S. Jørgensen.

Til Side 57 og 67. „Ballering", der paa Fru Kirstine Kruses Kiste angives som hendes Fødested, er Baldring-Gaard i Baldringe Sogn, Herrestad Herred, Malmøhus Lehn; hvilken Gaard 1611 var magelagt fra Kronen til Jochim Bülov, Fader til Fru Beate Bülov (f. 1606, Kongens Guddatter), Fru Kirstine Kruses Moder. — Hendes Fader, Jørgen Kruse til Hjermitslevgaard og Kjærsgaard i Vendsyssel, var 1661 den danske Adels Senior, til hvem Fr. 3 overleverede Konfirmationen paa Adelens Privilegier; død paa Kjærsgaard, 82 A. gl.

Til Side 97 o. ff. Efter Trykningen af Afsnittet om Henning Chrs. Valckendorf er hans og Hustrues, i Fundatsen af 10. Sept. 1772 omtalte Testamente af 5. Juni 1734 fremkommet (Uddr. af Amtsarchivet ved S. Jørgensen); og da det bidrager til at oplyse forskjellige Forhold, meddeles dets Hovedbestemmelser her i kort Udtog: **1** og **2**. Den længstlevende Ægtefælle skulde beholde den hele, rørlige og urørlige, Eiendom udelt og med fuld Raadighed, endogsaa i Tilfælde af nyt Ægteskab, uden nogensomhelst Ret for den Afdødes andre Arvinger. **3**. Dog, hvis H. C. Valckendorf som længst levende indlod sig i nyt Ægteskab, uden at oprette Testamente med sin anden Hustrue, da skulde hans første Hustrues Søstre, Frøken Charlotte Maria og Gerhardine Augusta von Halem, „være og blive hans sande og eneste Arvinger", nemlig til hans Boeslod, og „alle hans andre Arvinger fra al Arveret efter ham være aldeles udelukkede", medens hans da ev. efterlevende Hustru skulde beholde sin (den halve) Boeslod. **4**. Hvis H. C. V. som længst levende døde i Enkemands Stand, skulde nævnte Frøkener eller deres rette Arvinger arve alt hans Efterladenskab, uden Undtagelse, dog saaledes, at der for Ch. M. v. H. forlods udtoges 2000 Rd., til Skaarup Hospital 1000 Rd. og til Klingstrup Godses Skoleholdere 600 Rd., de to sidste Poster efter nærmere Bestemmelse. **5**. Naar den længst levende Ægtefælle afgik ved Døden, skulde Godsets Bønder i 3 Aar være fri for al Fæste-Afgift, som og for længere Pligt-Kjørsler end til Svendborg (Kongereiser undtagne); ligesom og hver Bonde med 1 Td. Hartkorn og derover aarlig skulde have udvist „Hjulbøg til en Vogn". **6**. I alle Tilfælde skulde „til evig Tid hæfte paa Klingstrup Gaard" en aarlig Udvisning til Præsten i Skaarup af 50 Læs Brænde, til Degnen 25 Læs, til Skolen 20 Læs, til Hospitalet 25 Læs; „den længst levendes fri Disposition herudinden altid forbeholden". **7**. Til H. Chr. Valckendorfs Moder, Fru Helle Trolle, skulde, om hun overlevede Sønnen — skjønt han „ikke bar Frygt for,

at hans Hustru skulde lade hans Moder lide Nød eller Mangel" — aarlig udredes af Klingstrup „til hendes Subsistance" 100 Rd. og 50 Læs Brænde, der skulde tilføres hende til Svendborg. — Testamentet er underskrevet og forseglet af begge Ægtefæller og til Vitterlighed medundertegnet af Sognepræsten Hr. P. Trochmann og Procurator Monsr. Chr. Gjønge. — Saavidt Testamentet. —

Efter Fru Helle Trolles Død 31/3 1741 holdtes d. 10 April næstefter Skiftesamling i hendes Bo i Brudager, hvor hun i sine sidste Aar havde boet. Som Arvinger meldte sig den Gang 1. Major Børge Valckendorfs Frue, Agathe R. Urne; 2. Lieutenant Marqvards Frue Anna Beate Valckendorf, da i Oldenborg. 3. Kapitain Ctyrups Frue, Elisabeth M. Valckendorf, fordrede som Fædrenearv, 18 Rd. 3 ℔ 2⅓ ß; 4. Capitain Scharffenbergs Frue, Kirstine V., ligeledes. — Boet udbragtes ved Auction til 112 Rd. 3 ß. — Fremkomne Gjældsposter og paaløbne Skifte-Omkostninger foranledigede Arvingerne til at „gaa fra Arv og Gjæld". —

Foranstaaende Testamente giver forsaavidt nogen historisk Oplysning, særlig om Familie-Forholdene, som man af samme faaer det noget uhyggelige Indtryk af, at H. Chr. Valckendorfs egen Slægt paa hin Tid er bleven ganske fortrængt af det tydske Svogerskab og udelukt fra alle Arve-Udsigter, sml. især Post 3 og 4; hvad vistnok hænger sammen med en allerede da tilstedeværende personlig Fjernelse. Dette var Begyndelsen til Fædrene-Gaardens senere fuldstændige Tab for den Valckendorfske Slægt. — At den samme Indskydelse skulde være at spore i Amtmandinde Valckendorfs, Fru Helle Trolles, knap tilmaalte Aarpenge eller overhovedet i de smaa Kaar, der bleve hendes Alderdoms Lod, efterat hun tilforn i mere end en Menneskealder havde været Frue paa Klingstrup, vilde det dog maaskee være for dristigt at formode.

De i Post 6 indeholdte Bestemmelser ere i Henhold til det tagne Forbehold senere tildels ændrede, bl. A. ved Fundatsen af 10 Sept. 1772.

Indhold.

Den ældre Tid ..... S. 3—30
Valckendorfernes Tid ..... — 30—126
Jordebøger, S. 38, 71, 96.
Skaarup Hospitals Fundats, S. 46.
Valckendorfs Legats Fundats, S. 100.
Den nyere Tid ..... — 127—157

Trykfeil.

S. 6, Lin. 14: Orellck, læs Orckel.
S. 20, L. 10: henlagt, l. henlagt til.
S. 39, L. 14, efter „Sogn" tilføies: i.
S. 71, L. 5, efter „Vor" tilføies „Frue".
S. 85, sidste L. Sandsyndlighed, l. Sandsynlighed.
S. 94, L. 6. „Tempel", sat to Gange.